

TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTEADUSKOND
Eraõiguse osakond

Dina Tanaga

**ÄRISALADUSE RIKKUMISEGA TEKITATUD KAHJU HÜVITAMINE
DELIKTIÕIGUSES**

Magistritöö

Juhendaja:
PhD Age Värv

Tallinn 2021

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	3
I ÄRISALADUSE MÕISTE JA OLEMUS.....	8
1.1. Ärisaladuse üldised tunnused ja eelised	8
1.2. Ärisaladuse mõiste.....	10
1.2.1. Salajasus	10
1.2.2. Kaubanduslik väärtus	13
1.2.3. Ärisaladuse omaja meetmed salajasuse tagamiseks	18
1.3. Ärisaladuse õiguslik olemus	22
II ÄRISALADUSE RIKKUMISEGA LEPINGUVÄLISELT TEKITATUD KAHJU HÜVITAMISE NÕUDE ALUS JA ÜLDISED EELDUSED.....	30
2.1. Ärisaladuse rikkumisega lepinguväliselt tekitatud kahju hüvitamise nõude alus.....	30
2.2. Ärisaladuse rikkumine kui tegu	34
2.3. Ärisaladuse rikkumisega lepinguväliselt tekitatud kahju hüvitamise nõude muud eeldused	40
III ÄRISALADUSE RIKKUMISEGA LEPINGUVÄLISELT TEKITATUD KAHJU LIIGID JA HÜVITAMINE	43
3.1. Ärisaladuse rikkumisega lepinguväliselt tekitatud kahju kindlaks tegemise ja tõendamise üldised põhimõtted.....	43
3.2. Ärisaladuse omaja varaline kahju.....	46
3.2.1. Ärisaladuse omaja otsene varaline kahju	46
3.2.2. Ärisaladuse omaja saamata jäänud tulu.....	49
3.3. Ärisaladuse omaja mittevaraline kahju.....	54
3.3.1. Füüsilisest isikust ärisaladuse omaja mittevaraline kahju	54
3.3.2. Juriidilisest isikust ärisaladuse omaja mittevaraline kahju.....	57
3.4. Ärisaladuse hüpoteetiline litsentsitasu summa	61
3.5. Rikkuja saadud ebaõiglane tulu.....	66
KOKKUVÕTE.....	70
MISAPPROPRIATION OF TRADE SECRET AND COMPENSATION OF DAMAGES CAUSED THEREBY (Abstract).....	74
KASUTATUD LÜHENDID.....	79
KASUTATUD MATERJALID	80
Kasutatud kirjandus	80
Kasutatud normatiivallikad	85
Kasutatud kohtulahendid	86

SISSEJUHATUS

Teadus- ja loometegevuse käigus kogutud ja arendatud teabest välja kujunenud majandusliku väärtusega teadmised ei pruugi alati vastata intellektuaalomandiõigusega kaitsmise tingimustele, kuid on innovatsiooni ja konkurentsivõime seisukohalt sama olulised. Selle salajas hoidmiseks ja kaitsmiseks ning investeeringute meelitamiseks on sajandite kestel kasutatud kõige levinumat väärtusliku teabe haldamise ja säilitamise vormi – konfidentsiaalsust.¹

Ärisaladusena väärtusliku äriteabe hoidmisel on mitmeid eeliseid teiste intellektuaalomandi liikide ees – ärisaladuse kaitse on oluliselt paindlikum, kuna hõlmab enda alla väga erinevat laadi teavet ega nõua registreerimist, ning on oluliselt „innovatsioonisõbralikum“, kuna võimaldab selle jagamist töötajate ja koostööpartneritega, säilitades seejuures selle salajasuse sisemiste kaitsemeetmete ja lepingute abil.² Lisaks oma mõjule majanduskasvu arendamisel on ärisaladused paljude ettevõtete intellektuaalomandi portfelli oluline komponent,³ mida erinevas suuruses ja erinevates valdkondades tegutsevad ettevõtted kasutavad ja hindavad enam kui patente.⁴ Piisav ärisaladuste kaitse ja haldamine on strateegiliselt oluline ka väiksemate ettevõtete jaoks, mida Eestis on enam.⁵

Tänapäeva tehnoloogia arengu tase ning üldine globaliseerumine on aga oluliselt lihtsustanud ärisaladusele ligipääsu saamist,⁶ kuna enamus teabest hoitakse digitaalselt, mistõttu on seda

---

¹ Euroopa Komisjon. Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv, milles käsitletakse avalikustamata oskusteabe ja äriteabe (ärisaladuste) ebaseadusliku omandamise, kasutamise ja avalikustamise vastast kaitset, lk 2. Arvutivõrgus: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/0e7bac3f-5c28-11e3-914b-01aa75ed71a1/language-et/format-PDF/source-119903823> (19.12.2020); Bux, U. Trade secrets. In-depth Analysis. Publications Office of the EU, Brüssel, 2014, lk 4. Arvutivõrgus: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/e35292ac-b6c2-4819-a77e-ff7c7e9d3b59/language-en/format-PDF/source-175554062> (29.01.2021)

² Linton, K. The Importance of Trade Secrets: New Directions in International Trade Policy Making and Empirical Research. – Journal of International Commerce and Economics. Published electronically, September 2016, lk 2. Arvutivõrgus: https://www.usitc.gov/publications/332/journals/katherine_linton_importance_of_trade_secrets_0.pdf (29.11.2020)

³ Elmore, J. E. A Quantitative Analysis of Damages in Trade Secrets Litigation. Forensic Analysis Insights. Spring, 2016, lk 79. Arvutivõrgus: http://www.willamette.com/insights_journal/16/spring_2016_11.pdf (10.03.2021)

⁴ Arundel, A. The relative effectiveness of patents and secrecy for appropriation. – Research Policy, Vol. 30, Issue 4, April 2001, lk 611; Linton, lk 11; Harabi, N. Appropriability of technical innovations: an empirical analysis. – Research Policy, Vol. 24, Issue 6, November 1995, p 984.

⁵ Kelli, A. *et al.* Trade Secrets in the Intellectual Property Strategies of Entrepreneurs: The Estonian Experience. – Review of Central and East European Law, Vol. 35, Issue 4, 2010, lk 315.

⁶ David, S. A. Seven Reasons Why Trade Secrets Are Increasingly Important. – Berkeley Technology Law Journal, Vol. 27, No. 2, Fall 2012, lk 1094.

oluliselt lihtsam ja kiirem kopeerida, taasesitada ning edastada.⁷ Töötajate mobiilsus hõlbustab samuti, kavatselt või mitte, väärtuslikku teabe liikumist ühest (töö)kohast teise.⁸

Küll aga mõjutab ärisaladus otseselt seda kasutatava ettevõtte edukust. Ärisaladuse rikkumine mõjutab müügitulemusi ja kasumit, mis võivad rikkumise tagajärjena muutuda olematuks.⁹ Ebaseaduslikult saadud ja kasutatud ärisaladus võimaldab rikkujal siseneda selle ärakasutamise tulemusena turule madalamate hindadega, jättes vahele ärisaladuse seadusliku omaja aastatepikkust teadus- ja arendustööd ning investeringuid.¹⁰ Nende tagajärgede korvamiseks ja kõrvaldamiseks ei pruugi tihti peale jääda muud, kui esitada kahju hüvitamise nõue.¹¹

Ärisaladuse kaitse asjakohane regulatsioon kaitseb salajast ja väärtuslikku äriteavet selle teiste poolt ebaseadusliku omastamise ja kasutamise eest,¹² seades teatud ärieetika ja moraali standardeid ning motiveerides ettevõtteid investeerima.¹³ Ärisaladuse omajatel peaks olema tagatud samaväärne võimalus oma õiguste kaitseks kohtusse pöörduda, nagu see on teiste intellektuaalomandi liikide (nt autoriõigused, patendid ja kaubamärgid) omanikel.¹⁴ Ajalooliselt ei ole aga EL liikmesriikides ärisaladused pälvinud teiste intellektuaalomandi liikidega samaväärset katset,¹⁵ mille vajadus on arvestades tänapäeva mobiilsust veelgi suurenenud.¹⁶ Lisaks valitseb tänapäevani selgusetus ärisaladuse rikkumisega tekitatud kahju majanduslikke ja rahaliste väärtuste mõõtmise ja kindlakstegemise (metoodikate) osas,¹⁷ ning

---

⁷ Hogan Lovells International LLP. Study on trade secrets and parasitic copying (look alikes). Report on trade secrets for the European Commission. Publications Office of the EU, 2013, lk 42. Arvutivõrgus: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/068c999d-06d2-4c8e-a681-a4ec2eb0e116/language-en/format-PDF/source-175551058#> (25.11.2020)

⁸ David, S. A., lk 1094.

⁹ Parr, R. L. Intellectual Property: Valuation, Exploitation, and Infringement Damages. Hoboken, New-Jersey: John Wiley & Sons, Inc, 2018, lk 494.

¹⁰ Clarkson, W. Trade Secrets: Theft Issues, Legal Protections, and Industry Perspectives. New York: Nova Science Publishers, Inc., 2015, lk 134.

¹¹ Prandl, F. Damages for Misappropriation of Trade Secret. – Tort & Insurance Law Journal, vol. 22, no. 3, 1986-1987, lk 447.

¹² Clarkson, lk 71.

¹³ *Ibidem*, lk 71-72.

¹⁴ *Ibidem*, lk 134.

¹⁵ Czapracka, K. A. Antitrust and Trade Secrets: The U.S. and the EU Approach. – Santa Clara Computer & High Technology Law Journal, vol. 24, no. 2, 2007-2008, lk 208-209.

¹⁶ Clarkson, lk 118.

¹⁷ Hoffman, J. *et al.* How Much Are Your Trade Secrets Worth? Here's How to Figure It Out. Entrepreneur & Innovation Exchange. September 2014, p 1, 3. Arvutivõrgus: https://www.researchgate.net/publication/329578745_How_Much_Are_Your_Trade_Secrets_Worth_Here%27s_How_to_Figure_It_Out (21.01.2021); Reid, G. C. *et al.* What's It Worth To Keep A Secret? – Duke Law & Technology Review. Vol 13, no. 1, lk 147; Follador, D. Can You Keep a (Trade) Secret? – Managing Intellectual Property, Vol. No. 256, 2016, lk 21.

konkreetsete ärisaladuse olemust arvestavate kriteeriumite puudumise tõttu kohalduvad üldjuhul üldised lepinguvälise vastutuse reeglid.¹⁸

Eelkirjeldatud põhjustel ning liikmesriikide õiguse ühtlustamiseks võeti 2016. aastal vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2016/943, milles käsitletakse avalikustamata oskusteabe ja äriteabe (ärisaladuste) ebaseadusliku omandamise, kasutamise ja avalikustamise vastast kaitset¹⁹ (edaspidi ärisaladuse kaitse direktiiv), mis avab ärisaladuse ja selle ebaseadusliku omandamise, kasutamise ja avalikustamise mõisteid ning näeb ette õiguskaitsevahendid, mida liikmesriigid peaksid ärisaladuse rikkumise puhul tagama. Direktiiv näeb muuhulgas ette, et ärisaladuse ebaseadusliku saamise, kasutamise või avalikustamisega tekitatud kahju hüvitise määramisel peaksid kohtud arvesse võtma kõiki asjakohaseid tegureid, nagu negatiivseid majanduslikke tagajärgi, sealhulgas kannatanu saamata jäänud tulu, rikkuja saadud ebaõiglast tulu ja asjakohasel juhul muid kui majanduslikke tegureid, nagu ärisaladuse ebaseadusliku omandamise, kasutamise või avalikustamise tõttu ärisaladuse omajale põhjustatud moraalne kahju, samuti selliseid elemente nagu litsentsitasude või tasude summa, mis oleks kuulunud maksmisele juhul, kui rikkuja oleks taotlenud luba kasutada kõnealust ärisaladust (art 14 lg 2).

Direktiivi ülevõtmiseks võeti 2018. aastal vastu võetud ebaausa konkurentsi takistamise ja ärisaladuse kaitse seadus²⁰ (EKTÄKS), mis avab ärisaladuse ja selle rikkumise mõistet ning sellega tekitatud kahju hüvitamise ulatuse. Töö autor mõonab siinkohas, et EKTÄKS tekstist ei nähtu väljendit „ärisaladuse rikkumine“, vaid välja toodud on eristatult ärisaladuse ebaseaduslikku saamist, kasutamist ja avalikustamist (§ 5, §-d 7-11). Seejuures EKTÄKS seletuskirjas on mõistet „ärisaladuse rikkumine“ korduvalt kasutatud.²¹ Kuna ka mõlemad ärisaladuse ebaseaduslikkust saamisest, kasutamisest ja avalikustamisest tekitatud kahju hüvitamise ulatust reguleerivat sätet (§ 8 lg 1 ja 2) sisaldavad endas mõistet „rikkumine“ ning

---

¹⁸ European Union Intellectual Property Office. The Baseline of Trade Secrets Litigation in the EU Member States. Publications Office of the European Union, 2018, lk 354. Arvutivõrgus: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/25fe67c7-bc82-11e8-99ee-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-175545519> (09.01.2021)

¹⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2016/943, 8. juuni 2016, milles käsitletakse avalikustamata oskusteabe ja äriteabe (ärisaladuste) ebaseadusliku omandamise, kasutamise ja avalikustamise vastast kaitset. – ELT L 157, 15.6.2016, lk 1–18.

²⁰ Ebaausa konkurentsi takistamise ja ärisaladuse kaitse seadus. – RT I, 07.12.2018, 2.

²¹ Ebaausa konkurentsi takistamise ja ärisaladuse kaitse seaduse 678 SE eelnõu seletuskiri, lk 12, 17. Arvutivõrgus: https://www.koda.ee/sites/default/files/content-type/content/2018-05/SK.Ärisaladuse-kaitse-direktiivi-ülevõtmine.JuM_.pdf (03.01.2021)

„rikkuja“, võiks järeldada, et üldnimetusena kõigi eelviidatud kolme käitumisviisi osas võiks mõistat „ärisaladuse rikkumine“ siiski kasutada.²²

Seejuures näeb nii ärisaladuse kaitse direktiiv kui ka selle ülevõtmiseks vastu võetud EKTÄKS ärisaladuse rikkumise koosseisu elemendina ka selle saamise, kasutamise või avalikustamise ebaseaduslikkuse. Nimelt sätestab EKTÄKS § 8 kahju hüvitamise ulatuse ärisaladuse ebaseadusliku saamise, kasutamise ja avaldamise korral ehk ärisaladuse rikkumisega on tegemist vaid siis, kui see oli saadud, kasutatud või avaldatud ebaseaduslikult. Sellest lähtuvalt kasutab autor lihtsustamise eesmärgil edaspidi väljendit „ärisaladuse rikkumine“, hõlmates selle alla nii ärisaladuse ebaseaduslikku saamist, kasutamist kui ka avaldamist.

Õiguslikuks probleemiks kujunes uue regulatsiooni kehtestamise tagajärjena asjaolu, et EKTÄKS tekstist ei selgu, kas see toob õiguskorda ka iseseisva kahju hüvitamise nõude aluse ärisaladuse rikkumisega tekitatud kahju puhuks või tuleb selliseid nõudeid esitada võlaõigusseadusest²³ (VÕS) tulenevatele õiguslikele alustele tuginedes, samuti kas Eestis kehtiv regulatsioon võimaldab kõigi ärisaladuse kaitse direktiivist tulenevate kahju liikide hüvitamist ja/või kahju hüvitise määramisel arvesse võtmist. Kahjuhüvitise kindlaks tegemine on keeruline igas menetluses, seda enam nii abstraktse ja käega katsumatu vara puhul nagu ärisaladus, mille väärtus on pea võimatu kindlaks teha. Probleem on aktuaalne, kuna EKTÄKS on võrdlemisi uus regulatsioon, mis avab seni praktiliselt reguleerimata ärisaladuse ning selle rikkumise mõistet, samuti sellega tekitatud kahju hüvitamise ulatust, kuid mille rakendamise viisid ja vahet VÕS-ga ei ole selge, muuhulgas asjakohase kohtupraktika puudumise tõttu.

Eeltoodust lähtuvalt on käesoleva magistr töö eesmärk välja selgitada:

- 1) Mida uue regulatsiooni kohaselt käsitletakse ärisaladusena?
- 2) Mida uue regulatsiooni kohaselt käsitletakse ärisaladuse rikkumisena ning kes selle eest vastutab?
- 3) Millisest sättest tuleneb ärisaladuse rikkumisega tekitatud kahju hüvitamise nõude alus?
- 4) Millist liiki ärisaladuse rikkumisega tekitatud kahju hüvitamist ning mis ulatuses saab nõuda?

Tulenevalt magistr töö eesmärgist on käesolev töö jaotatud kolmeks peatükiks. Esimene peatükk käsitleb ärisaladuse mõistet uue regulatsiooni valguses ning selle õiguslikku olemust.

---

²² Värvi, A. Ärisaladuse kaitse uus nägu. – Juridica, 2020/V, lk 425.

²³ Võlaõigusseadus. – RT I, 08.01.2020, 10.

Töö teine peatükk keskendub ärisaladuse rikkumisega lepinguväliselt²⁴ tekitatud kahju hüvitamise nõude võimalikele alustele ja eeldustele, käsitledes ärisaladuse rikkumise viise ja selle eest vastutavaid isikuid, aga ka muid lepinguväliselt tekitatud kahju hüvitamise nõude eeldusi. Kolmandas peatükis käsitletakse ärisaladuse rikkumisega tekitatud hüvitatava kahju liike, selle kindlakstegemise viise ja tõendamiskoormuse jaotumist.

Püstitatud uurimisküsimustele vastuse leidmiseks on magistritöös rakendatud esmajoones asjakohaste allikate süstemaatilist ja eesmärgipärast tõlgendamismeetodit, võttes arvesse nende kujunemislugu, eesmärki ning rakenduspraktikat. Asjakohaste õigusnormide analüüsimisel ning nendes sätestatud nõuete ja tingimuste sisustamiseks on töö autor kasutanud grammatilist tõlgendamist, tegemaks kindlaks õigusakti sõnade ja lausete tähenduse keelelisest, ning loogilise tõlgendamismeetodi abil selgitanud välja õigusnormide sisu. Õigusaktide, õiguskirjanduse ning kohtupraktika alusel koostatakse süsteemne ülevaade ärisaladuse ja selle rikkumise mõistest ja olemusest, samuti ärisaladuse rikkumise tulemusena tekkida võivast kahjust ning selle kindlaks tegemisel arvesse võetavatest aspektidest.

Magistritöö peamiseks allikateks on seega Euroopa Liidu ja Eesti õigusaktid, eelkõige ärisaladuse kaitse direktiiv, EKTÄKS ja VÕS. Õigusaktide tõlgendamiseks ja analüüsimiseks kasutatakse nimetatud õigusaktide eelnõude seletuskirju ja muid õigusaktide koostamisega seonduvaid dokumente, asjakohaseid õigusakte puudutavat erialakirjandust, eelkõige seaduste kommenteeritud väljaandeid, ning Euroopa Liidu Kohtu ning Euroopa Inimõiguste Kohtu asjakohast praktikat. Uues regulatsioonis sisalduvate ärisaladuse kohustuslike tunnuste tõlgendamiseks ja sisustamiseks, samuti selle rikkumisega tekitatud kahju kindlaks tegemise ja hüvitamise põhimõtete kujundamiseks on kasutatud muuhulgas Ameerika Ühendriikide õiguskirjandust ja kohtupraktikat, kuivõrd Ameerika Ühendriikides on Eestis hiljuti kehtestatud seadusega sarnane regulatsioon²⁵ kehtinud aastakümneid ning selle kehtivuse aja jooksul tunduvalt arenenud kohtupraktikast on tuletatavad mitmed ärisaladuse rikkumisega tekitatud kahju kindlaks tegemise majanduslikud põhimõtted, mida on võimalik rakendada ka Eesti õigusnormide kohaldamisel.

Magistritööd iseloomustavad märksõnad: ärisaladused, intellektuaalomand, kahju hüvitamine, alusetu rikastumine.

---

²⁴ Magistritöö mahu piirangust lähtuvalt keskendub autor vaid ärisaladuse rikkuja deliktiõiguslikule vastutusele.

²⁵ Eelkõige Uniform Trade Secrets Act With 1985 Amendments. Arvutivõrgus: <https://www.uniformlaws.org/committees/community-home/librarydocuments/viewdocument?DocumentKey=518d3dce-e5c5-4ae3-97be-98d79fcfd726> (29.11.2020)

I ÄRISALADUSE MÕISTE JA OLEMUS

1.1. Ärisaladuse üldised tunnused ja eelised

Ärimaailmas on alati eksisteerinud teadmised, mida hoiti ja üritati hoida salajas ning millel on olnud erinevad nimed – ärisaladus, konfidentsiaalne teave, oskusteave (ingl *know-how*), avalikustamata teave jms. Ent läbi aegade ja sõltumata jurisdiktsioonist on saladus jäänud traditsiooniliseks teadmiste kaitse meetodiks.²⁶

Ärisaladused on kaubanduslikult väärtuslik teave, mis ei ole üldsusele teada ega ole hõlpsasti kättesaadav ning mille kaitsmiseks kohaldatakse mõistlikke meetmeid. Tüüpiliseks ärisaladuse näiteks on tootmisprotsessid, tööstustehnikad ja -tehnoloogiad, (keemilised) valemid, koodid, kujundused, keerukad andmeanalüütilised algoritmid,²⁷ retseptid, masinakonstruktsioonid, aga ka klientide nimekirjad ja kliendifailid.²⁸ Ettevõtte ärisaladus võib hõlmata ka kirjanduslikku ja kunstilist materjali, nagu näiteks idee uue filmi jaoks, fotod jms, äriühingu siseste arutelude otsused ja protokollid²⁹ ning muu teave, mida äriühingud oma äritegevuse ja investeringute kaitsmiseks ning tulu teenimise eesmärgil avalikustada ei soovi.

Leiutajad ja arendajad, kes ei soovi oma tehnoloogiat üldsusele pühendada, seisavad silmitsi valikuga ärisaladuse ja patendikaitse vahel, mis pakuvad uute leiutiste jaoks erinevaid kaitse võimalusi. Nimelt tuleb leiutajal või arendajal valida, kas hoida teavet ärisaladusena, patenteerida või lihtsalt avalikkusele kättesaadavaks teha ning selle otsuse tegemine sõltub mitmest faktorist. Eelkõige on oluline, kas leituaja suudab välja töötatud tehnoloogiat ka faktiliselt saladuses hoida ehk kas tema leiutis ei ole kõrvalise vaatleja jaoks hõlpsasti mõistetav ja/või järele tehtav.³⁰

Kuigi ärisaladust ja patendisüsteemi nähakse tihtipeale teatud vastuseisus,³¹ täiendab esimene pigem teist, pakkudes kaitset valdkondades, mida viimane ei hõlma.³² Ärisaladuse kaitse on

---

²⁶ Kelli *et al*, lk 315-316.

²⁷ Clarkson, lk 114; *Idem*, lk 134.

²⁸ David, R. H. Should I Keep a Secret? The Effects of Trade Secret Protection Procedures on Employees' Obligations to Protect Trade Secrets. – Institute for Operations Research and the Management Sciences (INFORMS). Organization science (Providence, R.I.), 2005-02, Vol.16 (1), lk 71.

²⁹ Bux, lk 6.

³⁰ Clarkson, lk 72; *Idem*, lk 81.

³¹ *Ibidem*, lk 82.

³² Lemley, A. M. The Surprising Virtues of Treating Trade Secrets as IP Rights. – Stanford Law Review, vol. 61, no. 2, November 2008, lk 331.

ulatuslikum ning hõlmab ka sellise teabe kaitsmise, mida üldjuhul patenteerida ei saa,³³ muuhulgas ei pea ärisaladuseks kvalifitseeruv teave olema uudne. Näiteks võivad ärisaladuseks olla ka vaid arendamise ja väljatöötamise staadiumis äriideed, mille kaitse kaubamärkide, autoriõiguste või patentidega ning seeläbi ka avaldamine ei ole veel selle valmidustaseme tõttu võimalik või otstarbekas.³⁴

Teiseks oluliseks ärisaladuse eeliseks on patenteerimisega seotud protseduuride ja kulude puudumine. Ärisaladus ei nõua registreerimist ega ametlike protseduuride täitmist,³⁵ mistõttu on see oluliselt odavam kaubamärgist, patentist või muust intellektuaalomandi kaitsmise viisist.³⁶ Vastukaaluks patendile, mis üldjuhul kehtib vaid piiratud perioodi jooksul, ei piirdu ärisaladuse staatus kindla aastate arvuga ning võib kesta lõputult, kuni ärisaladuse kaitse nõudeid järgitakse ning teave püsib salajasena.³⁷ Lisaks kehtib patent üldjuhul vaid konkreetse territooriumi piires³⁸, mistõttu on selle ulatuslikumaks kaitseks vajalik seda taotleda kõigis riikides ja/või piirkondades, kus soovitakse selle kaitset tagada.

Ärisaladuse üheks peamiseks eeliseks on aga asjaolu, et selle suhtes kaitse seadmiseks ei ole vajalik ärisaladust avalikustada,³⁹ vastukaaluks patendile, mille puhul patendisaja sisuliselt jagab leiutise kirjelduse avalikkusega,⁴⁰ mis omakorda võimaldab konkurentidel leiutis järgi teha oluliselt kiiremini, kui iseseisva väljatöötamise teel.⁴¹ Teisest küljest ei ole teabe salajaseks tegemine piisav kaitsmaks selle omajat konkurendi iseseisva väljatöötamise või avastamise teel samaväärse tulemuseni jõudmisest, kuivõrd ärisaladuse kaitse hõlmab vaid selle salajas hoidmist ja kaitset selle ebaseadusliku saamise, kasutamise või avaldamise eest ega anna ainuõigust selle kasutamiseks (ärisaladuse direktiivi preambuli p 16). Niipea, kui keegi teine jõuab iseseisvalt samasuguse teabe või leiutiseni, ei takista algse avastaja poolt seatud salajasus ja kaitse selle sisuks oleva teabe edaspidist kasutamist ja avaldamist sõltumatu avastaja poolt. Seega on ärisaladuse kasuks otsuse tegemisel määrav ka potentsiaalne ajakulu, mis ärisaladuse

---

³³ Kelli *et al*, lk 315; Vaque, L. G., Roda, I. S. The Impact of the Future Trade Secrets Directive on the Food Sector. – European Food and Feed Law Review (EFFL), Vol. 10, Issue 4 (2015), lk 276.

³⁴ Bux, lk 6.

³⁵ Kelli *et al*, lk 315.

³⁶ Bux, lk 6.

³⁷ Clarkson, lk 82.

³⁸ Bender, G. A. Clash of the Titans: The Territoriality of Patent Law vs. The European Union. – IDEA: The Journal of Law and Technology, vol. 40, no. 1, 2000, lk 52.

³⁹ Bux, lk 6.

⁴⁰ David, R. H., lk 71.

⁴¹ Landes, W. M., Posner, R. A. The Economic Structure of Intellectual Property Law. United States of America: Harvard University Press, 2003, lk 357.

omaja konkurendil selle iseseisvaks õiguspäraseks järgi tegemiseks või avastamiseks minna võib – mida pikem on see ajaperiood, seda suurem väärtus on sellel teabel omaja jaoks.⁴²

Seega võib ärisaladuse kaitse objektiks olla väga mitmekesine teave alates turundusstrateegiast ja selle elluviimiseks vajalikest andmetest, nagu arengustrateegiad, kliendinimekirjad jms, kuni sisulise oskusteabe ja leiutisteni. Ratsionaalne teabe omaja võib otsustada ärisaladuse hoidmise kasuks, kui leiab, et teabe väärtus ei õigusta patenteerimisega seotud kulusid ning usub, et konkurentidel läheb selle sisuks oleva leiutise või avastuse järgi tegemiseks nii palju aega, et omaja jõuab selle ainuisikulisest kasutamisest piisavalt kasu saada. Seejuures tuleb siiski silmas pidada, et ka ärisaladuse salajasuse tagamine eeldab teatud ajaliste ja rahaliste ressursside panustamist, loomaks selle kaitsmise tagamiseks füüsilisi ja tehnoloogilisi kaitsemeetmeid ning takistusi sellele ligipääsu hankimiseks.

Vaatamata ilmsetele eelistele ning laialdasele kasutuselevõtule on ärisaladuse mõiste siiani vastuoluline⁴³ ning riikides, kelle õiguskorras selle formaalne mõiste puudub, on enamasti kasutusel selle defineerimine läbi erinevate tunnuste loetelu.⁴⁴ Ka Eesti õiguskorras puudub ärisaladuse formaalne mõiste ning seaduses on loetletud konkreetsed tingimused⁴⁵, millele ärisaladus vastama peaks. Määramaks võimalikult täpselt ärisaladuse mõiste sisu ja olemust käsitleb käesoleva töö autor viidatud tingimusi ükshaaval alljärgnevalt.

1.2. Ärisaladuse mõiste

1.2.1. Salajasus

Üheks peamiseks ning ärisaladuse mõistest ja olemusest endast tulenevaks tingimuseks on iseenesestmõistetavalt selle salajasus. Nimelt saab teavet pidada ärisaladuseks siis, kui see ei ole see kogumis või üksikosade täpses paigutuses ja kokkupanus üldteada või kergesti kättesaadav nende ringkondade isikutele, kes tavaliselt kõnealust laadi teabega tegelevad (EKTÄKS § 5 lg 2 p 1). Seejuures peab teabe salajasus ehk selle üldsuse jaoks teadmatus olema

---

⁴² Landes, Posner, lk 356-357; *Idem*, lk 359.

⁴³ Kelli *et al*, lk 315.

⁴⁴ Desai, S. Shhh - It's a Secret: A Comparison of the United States Defend Trade Secrets Act and European Union Trade Secrets Directive. – Georgia Journal of International and Comparative Law, vol. 46, no. 2, 2018, lk 484; Hogan Lovells, lk 35.

⁴⁵ Need tingimused on sätestatud EKTÄKS § 5 lg-s 2.

objektiivselt tuvastatav.⁴⁶ „Kogumis, üksikosade täpses paigutuses ja kokkupanus“ üldteada mitte olemise nõue tähendab, et kõik salastatud teabe elemendid omaette ei pruugi olla salajased, kuid koostoimes ja teatud viisil tervikut moodustades (ja ilmselt läbi selle ka salastatuse põhjuseks olevat väärtus omandades) ei ole üldsusele teada.

Tsiviilkohtumenetluses, mis on käesoleva töö raames ärisaladuse kaitse ja rikkumise käsitlemise seisukohast esmatähtis, ei ole vaja tõendada asjaolu, mida kohus loeb üldtuntuks ning selliseks võib kohus lugeda asjaolu, mille kohta saab usaldusväärset teavet menetlusvälistest allikatest (tsiviilkohtumenetluse seadustiku⁴⁷ § 231 lg 1). Samasisulist määratlust näevad ette ka kriminaal⁴⁸- ning halduskohtumenetluse seadustikud⁴⁹ (KrMS § 60 lg 3 ja HKMS § 60 lg 1 vastavalt). Siin osas nõustub töö autor M. Maarandi magistritöös väljendatud seisukohaga, et kuivõrd nii „üldtuntud“ kui „üldteada“ on vastandiks mõistele „kõigile teada“, on eelviidatud mõisteid võimalik kasutada sünonüümidenä⁵⁰.

Riigikohtu kriminaalkolleegiumi seisukohast on üldtuntud sellised faktilised asjaolud, mille kohta on arusaamisega ja kogenud inimestel reeglina olemas teadmine või mille kohta on võimalik üldsusele ligipääsetavatest ja usaldusväärsetest allikatest ilma eriteadmisi kasutamata ja ilma raskusteta kindlat teavet saada. Seejuures ei piisa üldtuntuks tunnistamiseks paljasõnalisest faktiväitest, vaid see väide peab olema kontrollitav.⁵¹ Riigikohtu tsiviilkolleegium on lisaks leidnud, et üldtuntuks saab olla ka asjaolu, mis tegelikkuses ei ole kõigile teada, kuid mis kohtu enda arvates võiks olla üldteada.⁵² Küll aga peab sarnaselt kõigi teiste kohtu seisukohtade puhul esitama põhjendused, kuidas kohus oma järeldusele jõudis, kui luges asjaolu üldiselt teadaolevaks, ja võimaldama pooltel avaldada oma seisukoht selle kohta, kas asjaolu saab lugeda üldiselt teadaolevaks või mitte.⁵³ Seega on teave üldteada, kui see on teada keskmise kogemusega mõistlikule inimesele või on lihtsasti kättesaadav kõigile avatud allikatest.

---

⁴⁶ Ginter, C., Parrest, N., Simovart, M.A. Ärisaladuse kaitse ja hankelepingute avalikustamise nõue riigihankeõiguses. – *Juridica*, 2013/IX, lk 660.

⁴⁷ Tsiviilkohtumenetluse seadustik. – RT I, 09.04.2021, 17.

⁴⁸ Kriminaalmenetluse seadustik. – RT I, 21.11.2020, 10.

⁴⁹ Halduskohtumenetluse seadustik. – RT I, 13.03.2019, 54.

⁵⁰ Maarand, M. Ärisaladuse olemus ja tsiviilõiguslik kaitse lepinguvälistes võlasuhetes. Magistritöö. Juhendaja Age Värvi. Tallinn: Tartu Ülikool 2014, lk 15, joonealune viide 65; Eesti keele seletav sõnaraamat 2009. Arvutivõrgus: <http://eki.ee/dict/ekss/> (08.01.2021)

⁵¹ RKKKo 3-1-1-120-13, p 14; RKKKo 3-1-1-28-12, p 8.2.

⁵² RKTko 3-2-1-44-04, p 13.

⁵³ RKTko 3-2-1-44-04, p 14; RKTko 3-2-1-65-05, p 17; RKTko 3-2-1-156-11, p 37.

Teiseks ärisaladuse salajasuse tingimuseks on see, et teave peab olema raskesti kättesaadav nende ringkondade isikutele, kes tavaliselt kõnealust laadi teabega tegeleb. Kõnealused ringkonnad ei ole aga seni üheselt mõistetavalt määratletud. Seda enam on see oluline tänapäeva maailmas, mille arengut ja tavasid arvestades isegi ettevõtte sees kõrvaliste isikute olemasolu või häkkerite kui selliste eksisteerimine teeb teabe omaja poolt salajaseks peetud teabe faktiliselt ja praktiliselt kättesaadavaks.⁵⁴ Küll aga ei ole ärisaladuseks kvalifitseerumiseks vajalik selle salajasuse absoluutsus ehk piisab sellest, et selle hankimine on keeruline või kulukas. Olukorras, kus kõrvaline huvitatud isik saab ilma erilise vaeva ja kogemuseta ligi teabeni, ei saa seda enam pidada salajaseks ja seega ka ärisaladuseks, vaid pigem avalikuks.⁵⁵ Näiteks on info ettevõtja salajaste tarneallikate kohta või varustajate müügihindadest ja kaupade kvaliteedist kättesaadav siis, kui selle saamine näiteks vastava varustaja poole pöördudes ei ole ülemäära keeruline.⁵⁶ Sellest tulenevalt ei tähenda, et kui häkker, ettevõttes töötav või sinna ärisaladusele ligipääsu saamise eesmärgiga sisse saadetud isik saab hõlpsasti ligi salastatud teabele, ei ole see salajane. Arvesse on võetavad keskmise kogemusega mõistliku isiku, kel puudub salastatud teabe saamisele suunatud kogemus, teadmine, väljaõppe või eesmärk, võimalused ja panused selle teabe kätte saamiseks.

Ärisaladuse puhul ei eksisteeri ka uudsuse nõuet mistõttu ärisaladuse staatust omab ka teave, mis ei sisalda midagi uuenduslikku, milleni selle omaja oleks esimesena jõudnud, ning kaitset kuni see teave ei muutu üldtuntuks või muutub hõlpsasti leitavaks ja/või tuvastatavaks.⁵⁷ Sellest tulenevalt ei lakka ärisaladus salajasena olemast ega kaota kaitset kellegi teise poolt toime pandud sõltumatu avastamise tõttu, kui ka teine sõltumatu avastaja jätkab saladuse hoidmist, nagu ka ärisaladuse avaldamise tõttu teabe omaja poolt lepingu alusel, tingimusel, et ka teine lepingu pool tagab selle salajasuse.⁵⁸

Eelmainitust lähtuvalt võiks üldtuntud teabega olla tegemist näiteks leiva küpsetamise protsessi puhul, mis on üldjuhul teada mitte ainult konkureerivatele tegutsejatele, vaid ka igale mõistlikule ja keskmise kogemusega inimesele. Seevastu näiteks konkreetse leiva- või pagaritoote retsept ja valmistamise protsess, eriti olukorras, kus see on märkimisväärselt erinev konkurentide poolt valmistatud sarnastest toodetest, mis ei ole teistele samas valdkonnas

---

⁵⁴ Hoeren, T. The EU Directive on the Protection of Trade Secrets and Its Relation to Current Provisions in Germany. – *Journal of Intellectual Property, Information Technology, and Electronic Commerce Law*, Vol. 9, Issue 2, October 2018, lk 140.

⁵⁵ Czapracka, lk 225-226.

⁵⁶ RKKKo 3-1-1-46-09, p 10.3.

⁵⁷ Varadarajan, D. Trade Secret Fair Use. – *Fordham Law Review*, vol. 83, no. 3, December 2014, lk 1410.

⁵⁸ Bender, D. Trade Secret Software Protection. – *APLA Quarterly Journal*, vol. 5, no. 1, 1977, lk 51.

tegutsevatele isikutele ehk teistele pagaritootjatele hõlpsasti kättesaadav, võiks seega olla ärisaladus.

Seejuures, kuigi seaduse kohaselt ei tohi ärisaladuseks olev teave olla üldteada või kergesti kättesaadav, mis viitab justkui nende kahe eelduste alternatiivsele kohaldamisele, eeldab ärisaladuse salajasus mõlema täitumist. Kui teave pole üldteada ehk kõigile lihtsasti kättesaadav, kuid tavaliselt sellist laadi teabega tegelevatele ringkondadele ilma erilise vaevata kättesaadav (nagu eespool viidatud varustajate ja tarnijate käest päritud info puhul), ei saa olla tegemist salajase teabega. Seega peavad kokkuvõttes olema täidetud mõlemad eeldused ehk teavet saab pidada salajaseks, kui teave ei ole ei üldsusele ega sellise teabega tavaliselt tegelevatele isikutele (eelkõige konkurendele, aga ka näiteks vastava ettevõtte töötajatele jms) teada ega kergesti kättesaadav.

1.2.2. Kaubanduslik väärtus

Peale eelnevalt välja toodud ärisaladuse salajasust näeb kehtiv regulatsioon ette ka majanduslikku kriteeriumi. Nimelt peab ärisaladus omama kaubanduslikku väärtust oma salajasuse tõttu (EKTÄKS § 5 lg 2 p 2). Sellest tulenevalt tekib ka paratamatult põhjendatud küsimus, mida teabe kaubanduslik väärtus tähendab ning kas see tulenebki pelgalt teabe salajasusest kui sellisest.

Riigikohus ei ole näiteks teavet lugenud ärisaladuseks juhul, kus ettevõtte andmebaasis sisalduvad andmed ei erinenud avalikult kättesaadavatest ega olnud mingil viisil töödeldud, näiteks süstematiseeritud kindlal põhimõttel (näiteks kaupade kvaliteedi või hinna alusel), mis tähendaks kvalitatiivset muutust võrreldes avalike andmetega või ei kvalifitseeruks ärisaladuseks selle mahu tõttu.⁵⁹ Sellest võiks järeldada, et salastatud teave võib eelkõige omada väärtust läbi selle teatud viisil töötluse ja süstematiseerimise teabe omaja poolt, mille tulemusena erineb töödeldud, süstematiseeritud ning salastatud teave oluliselt avalikult kättesaadavatest andmetest ning toob seeläbi (konkurentsi)eelise selle omajale.

Eeltoodust tulenevalt viitas kohus justkui sellele, et teave omandab väärtust läbi selle omaja ja töötaja poolt panustatud, ajale, vahenditele ja muudele jõupingutustele. Tõepoolest, igasuguse

---

⁵⁹ RKKKo 3-1-1-46-09, p 10.4.

väärtusliku teabe hankimine ja/või loomine, samuti selle hoidmine ja kaitsmine ning vajadusel jooksvalt töötlemine eeldab teatud kulutuste tegemist. Teabe looja ja/või omaja poolt tajutav teabe subjektiivne väärtus mõjutab otseselt ressursside jaotamist selle hoidmiseks ja kaitsmiseks ning määrab seekaudu vastava teabe väärtuse minimaalse taseme.⁶⁰ Autori hinnangul arvates tuleb selle all mõista just subjektiivset minimaalset väärtust teabe omaja jaoks, millest lähtuvalt otsustab teabe omaja ka rakendatavate meetmete osas, mitte teabe objektiivset minimaalset väärtust, kuivõrd vastupidine tõlgendamine avab võimaluse teabe objektiivse väärtuse moonutamiseks läbi selle salajas hoidmiseks tehtavate kulutuste ja pingutuste, mis ei kajasta teabe tegelikku väärtust.

Niiviisi on ärisaladusena kaitstud teabel alati olemas teatud algne väärtus esmajoones selle looja või avastaja jaoks. Ärisaladus tekibki üldjuhul mõne väärtusliku teabe loomisest või avastamisest, mis annab selle omajale eelise ja kasu, mille kestuse tagamiseks tuleks teave salastada ning sellisena ka hoida. Seega ei seisne teabe väärtus mitte ainult selle salajasuses, vaid on eelkõige ka selle salastamise esialgseks põhjuseks. Seejuures ei ole väärtuse kindlaks tegemiseks määravad omaja tehtud kulutused selle välja töötamiseks ja arendamiseks ning salajas hoidmiseks, kuna need ei peegelda alati täielikult ja objektiivselt teabe väärtust.

Ärisaladus omab objektiivset ehk majanduslikku ja kaubanduslikku väärtust siis, kui see on teiste ettevõtete jaoks väärtuslik samal põhjusel, nagu selle seadusliku omaja jaoks ning see püsib sellisena vaatamata seadusliku omaja muutumisele või eksisteerimisele ehk kui see on objektiivne, ülekantav ning iseseisev.⁶¹ Selle väärtuse objektiivsus ja ülekantavus avanebki läbi selle majandusliku väärtuslikkuse teiste isikute, muuhulgas ärisaladuse rikkuja jaoks, mille rikkuja saab rikkumisega nõ kaasa⁶² ehk teisisõnu kui ka ärisaladuse rikkuja suudab tuletada rikutud ärisaladuse väärtust selle kasutamisest.⁶³ Järelikult on salastatud teave väärtuslik üksnes läbi selle teabe realiseerimise ja kasutamise, eelkõige kui ettevõtte toodab või turustab midagi salastatud teabe alusel ja/või abil,⁶⁴ mis omakorda annab teatud konkurentsieelise teiste taolist teavet mitteomavate (konkureerivate) ettevõtete ees.⁶⁵ Seega peab salastatud teave omama kaubanduslikku väärtust mitte ainult selle omaja ja hoidja, vaid ka teiste isikute, eelkõige

---

⁶⁰ Luzwick, P. Information Warfare Attacks Can Be Against Trade Secrets and Intellectual Property. How Much is a Kilo of Your Information Worth? – Computer Fraud & Security, Vol. 2000, Issue 7, 1 July 2000, lk 17.

⁶¹ Johnson, E. E. Trade Secret Subject Matter. – Hamline Law Review, vol. 33, no. 3, 2010, lk 547; *Idem*, lk 569.

⁶² Johnson, lk 568.

⁶³ *Bridge Publ'ns, Inc. v. Vien*, 827 F. Supp. (S.D. Cal. 1993), p 629, 633-634. Arvutivõrgus: <https://casetext.com/case/bridge-publications-inc-v-vien#p633> (11.04.2021)

⁶⁴ Kolasa, M. Trade Secrets and Employee Mobility: In Search for an Equilibrium. Cambridge University Press. United Kingdom: Clays, St Ives, plc, 2018, lk 7.

⁶⁵ Czapracka, lk 223.

konkurentide jaoks, ning seda just seetõttu, et teave on salajane ehk mitte kõigile teistele teada ja kättesaadav, suurendades seeläbi teabe omaja selle kasutamisest saadavat kasu ja eelist.

Seejuures peaks olema võimalik selle väärtuse kindlaks tegemine objektiivselt. Teabe väärtuse kindlaks tegemine on oluline arusaamaks, millist laadi ja mis ulatuses loob see konkurentsieelise ning sellest tulenevalt ka millised on rahaliselt ja ajaliselt efektiivsed meetmed selle hoidmiseks ja kaitsmiseks, samuti millise info taastamisele või sellega tekitatud kahju hüvitamisele panustada (eelisjärjekorras) selle võimaliku rikkumise juhul.⁶⁶ Kaubandusliku väärtuse objektiivsuse nõue on autori seisukohast igati loogiline ning vajalik ka selleks, et teabe omaja salastaks igasuguse, ka väärtusetu ja tarbetu info ega kuritarvitaks selle kui väidetava ärisaladuse rikkumisest tulenevaid potentsiaalseid nõudeid. Ärisaladuseks peetava teabe väärtuse kindlakstegemine on oluline muuhulgas selle rikkumisest tekitatud kahju hüvitamise nõude suuruse kindlaks tegemisel, mistõttu on oluline teabe väärtust puudutavaid dokumente ja teavet dokumenteerida, võimaldamaks võimaliku kahju suuruse kindlaks tegemist ning selle tõendamist kohtus.⁶⁷ See seab otseloomulikult teabe omajale ka lisakohustused ja -kulutused teabe asjakohase pidamise ja kaitsmise meetmete tagamiseks ning selle väärtuse ja salajas pidamise kulude nõuetekohaseks dokumenteerimiseks.

Kuna tegemist on siiski üldjuhul käega katsumatu ehk immateriaalse varaga olenemata sellest, et see võib olla füüsilisel kujul jäädvustatud või salvestatud, samuti mõnele andmekandjale üle kantud, tekib põhjendatud küsimus, kuidas ärisaladuse väärtust ettevõtte raamatupidamises kajastada ning kas viimases kajastuv ärisaladuse väärtus vastab ka selle tegelikule objektiivsele kaubanduslikule väärtusele, mille olemasolu nõuab kehtiv ärisaladuse regulatsioon. Eesti raamatupidamise toimkonna juhendi (RTJ)⁶⁸ kohaselt tuleb ettevõttel oma arendusväljaminekute kajastamisel valida ühe alljärgnevatest arvestuspõhimõtetest: kas kajastada need kuluna nende tekkimise hetkel (v.a juhul kui need kulud moodustavad osa mingist muust varaobjektist, mis vastab varana kajastamise tingimustele) või kapitaliseerida immateriaalse põhivarana, mis on aga võimalik muuhulgas üksnes siis, kui on võimalik hinnata sellest tulevikus tekkivat majanduslikku kasu (RTJ lisa 5, p 40). Ettevõtte poolt soetatud (eelkõige näiteks otsmise või litsentsimise teel) immateriaalse vara bilansis kajastamise üheks tingimuseks on selle soetusmaksumuse usaldusväärne hinnatavus (RTJ lisa 5, p 33).

---

⁶⁶ Luzwick, lk 15.

⁶⁷ Hoeren, lk 140.

⁶⁸ Raamatupidamise Toimkonna juhendite kehtestamine. RMm 22.12.2017 nr 105. – RT I, 29.12.2020, 42.

Seega tuleb ettevõtte sees loodud ja väljatöötatud ärisaladuse kui immateriaalse vara kajastamisel lähtuda kas selle loomise või avastamise kuludest või alternatiivselt selle ettevõtte immateriaalse varana kapitaliseerimiseks tuleb kindlaks teha sellest tulevikus tekkivat majanduslikku kasu. Kui esimese tingimuse hindamisega ei peaks ettevõttel üldjuhul probleeme tekkida, nõuab loodud ärisaladuse potentsiaalse majandusliku kasu hindamine veelgi enam ressursse ega pruugi olla alati võimalik. Ka teabe välja töötamiseks kulutatud ressursid või selle soetusmaksumus ei pruugi adekvaatselt kajastada selle väärtust. Näiteks võib ettevõtte oma tegevuse käigus juhuslikult ilma erilisi ressursse kaasamata avastada väärtusliku teabe, mille realiseerimisest saadav kasu ületab oluliselt selle avastamiseks või arendamiseks tehtud kulutusi. Samuti võib ettevõtte investeerida märkimisväärseid ressursse mõne meetodi väljatöötamiseks ja arendamiseks või selle litsentsimiseks, kuid investeringu tasuvus sõltub rohkesti sellest, millise perioodi jooksul jõuab ta sellest tulenevat kasu ja eelist turul kasutada. Olukorras, kus konkurendist ettevõtte jõuab lähitulevikus iseseisvalt ja seaduslikult analoogse lahenduseni, võivad ärisaladuse väljatöötamise ja arendamise kulud või selle soetusmaksumus osutada ettevõttele kahjumlikuks või ärisaladusest saadud kasu osutada oodatust oluliselt väiksemaks.

See tähendab, et ka ettevõtte omandis oleva ärisaladuse väärtus võib muutuda iga hetk ning selle objektiivselt kajastamiseks on vaja jooksvalt ja järjepidevalt ümber hinnata ärisaladuse kui immateriaalse vara väärtust, mis omakorda vajab lisaressursse, mis ei pruugi end ära tasuda. Ka Maarja Pärs magistritöö kirjutamise käigus läbi viidud intervjuude käigus selgus, et Eestis hinnatakse immateriaalseid väärtusi eelkõige ettevõtete või nende üksikute varaobjektide ostu- ja müügitehingute puhul, finantsaruandluse jaoks või kohtuvaidluste käigus.⁶⁹ Kõigil viidatud juhtudel on aga ettevõtte poolt bilansis kajastatud väärtused üldjuhul subjektiivsed ning potentsiaalselt aegunud või asjakohatud, kuivõrd kajastavad ärisaladuse väärtust teatud hetkel minevikus. Seega ei pruugi autori hinnangul olla võimalik ärisaladuse väärtust üheselt ja objektiivselt selle bilansis kajastada tulenevalt selle väärtuse ebastabiilsusest ning akumulereerumise ettearvamatuses. Ärisaladuse seaduslik omaja võib küll selle väärtuse tajuda ning hinnata, samuti raamatupidamises kajastada, kuid see ei pruugi samastuda teiste isikute poolt objektiivselt tajutava ehk kaubandusliku väärtusega.

---

⁶⁹ Pärs, M. Immateriaalsete varade väärtuse hindamine eesti hindamispraktikas. Magistritöö. Juhendaja P. Sander. Tartu: Tartu Ülikool 2015, lk 56; *Idem*, lk 63.

Leitud on ka, et teabe kaubanduslikku väärtust on võimalik automaatselt eeldada vaid selle omaja valmisolekust selle väidetava rikkumise puhul hagi esitada ja kohtukulusid kanda.⁷⁰ Küll aga võivad sellisel juhul ettevõtja tähelepanu ja eesmärgid nihkuda ärisaladuse salajas hoidmise meetmetest kohtuvaidlustele kui vähem kulukamale meetmele.⁷¹ Sellest tulenevalt on viidatud tõlgendamine autori arvates lubamatu, kuivõrd see võib esile kutsuda kontrollimatu hulga kohtumenetlusi, mille puhul võivad ettevõtjad kuritarvitada oma kohtusse pöördumise õigust ilma kaalukate põhjusteta ning vähese või olematu väärtusega teabe puhul, sealhulgas konkurentide maine kahjustamiseks, äritegevuse takistamiseks ja alusetult kahju hüvitise välja nõudmiseks.

Ameerika Ühendriikide kohtud kasutavad näiteks kindlaks tegemaks, kas väidetavalt ärisaladusel on nõutav sõltumatu majanduslik väärtus, viieosalist testi: 1) teabe väärtus hageja jaoks, 2) teabe arendamiseks kulutatud vaev või raha, 3) teabe kaitsmiseks kasutatud meetmed, 4) suhteline lihtsus või raskus sellise teabe iseseisvaks arendamiseks ja 5) mil määral kolmandad isikud on teabe avalikkusele levitanud või hõlpsasti kättesaadavaks teinud.⁷² Viimane osa ei ole autori arvates Eestis kehtiva ärisaladuse kaitse regulatsiooni kontekstis asjakohane, kuivõrd teabe salajasus on ärisaladuse eraldiseisvaks kohustuslikuks tingimuseks ning juhul, kui teave on avalikkusele teada või hõlpsasti kättesaadav, ei saa enam olla tegemist ärisaladusega, mistõttu ei saa enam rääkida ka selle kaubandusliku väärtuse kindlakstegemisest.

Eeltoodust nähtub, et teabe kaubanduslik väärtus peab olema objektiivne ehk eksisteerima mitte ainult selle omaja jaoks, vaid ka teiste jaoks. Selleks peab tal aga olema algne, teabe looja või avastaja poolt tajutav väärtus, mis osutus ühtlasi ka teabe salastamise põhjuseks ja ajendiks. Sellest tulenevalt peaks teabe väärtuse kindlaks tegemiseks arvesse võtma kõik eelnevalt mainitud faktorid koostoimes – esialgselt loodud väärtuslik teave, mis annab selle omajale teatud eelise võrreldes sellist teavet mitteomavate isikutega, selle salastamiseks ning sellisena hoidmiseks teabe omaja poolt tehtud kulutused ja vaev ning selle tulemusena saavutatud salajasus, mis omakorda loob lisandväärtuse teabele, kuna sellega kaasnevat eelist on selle salajasuse püsimise jooksul võimalik kasutada vaid selle omajal.

---

⁷⁰ Kitch, E. W. The Law and Economics of Rights in Valuable Information. – Journal of Legal Studies, vol. 9, no. 4, December 1980, lk 698-699.

⁷¹ Bone, R. G. Trade Secrecy, Innovation, and the Requirement of Reasonable Secrecy Precautions. – The Law and Theory of Trade Secrecy: A Handbook of Contemporary Research. Boston University School of Law Working Paper No. 09-40, September 3, 2009, lk 25.

⁷² Spottiswoode v. Levine, 730 A.2d 166 (Me. 1999), p 175, viide 6. Arvutivõrgus: <https://casetext.com/case/spottiswoode-v-levine?q=Spottiswoode&p=1&tab=keyword&jxs=&sort=relevance&type=case> (01.04.2021)

1.2.3. Ärisaladuse omaja meetmed salajasuse tagamiseks

Lisaks eelnevalt välja toodud teabe salajasuse ja kaubandusliku väärtuse nõuetele on selle teabe ärisaladuseks pidamiseks vajalik ka, et selle üle seaduslikku kontrolli omav isik oleks asjaoludest lähtuvalt võtnud vajalikke meetmeid, et hoida seda salajas (EKTÄKS § 5 lg 2 p 3). Seejuures ei täpsusta ei seadus ega selle eelnõu seletuskiri, mida on täpsemalt mõeldud „asjaoludest lähtuvalt vajalike meetmete“ all.

Töö autor juhib tähelepanu, et nimetatud sätte on üle võetud ärisaladuse kaitse direktiivist (art 2 lg 1 p c), milles ingliskeelses versioonis on vastava tingimuse sõnastuses kasutatud terminit „mõistlikud“ (ing *reasonable*) meetmed. Seega ei eeldata direktiivi kohaselt teabe omajalt optimaalsete või tõhusaimate, vaid mõistlike kaitsemeetmete kasutuselevõttu,⁷³ mis paratamatult tekitab küsimusi ka selle nõude sisustamisel. Õiguskirjanduse kohaselt on näiteks Ameerika Ühendriikide kohtupraktikas peetud ärisaladuse omaja võetud meetmeid teabe kaitsmiseks mõistlikeks, kui need meetmed näitavad teabe omaja soovi pidada info salajaseks ning seda kaitsta,⁷⁴ mis on igati mõistlikuks lähtepunktiks ka ärisaladuse direktiivi viidatud sätte tõlgendamisel.

Autori hinnangul tuleb selleks kasutada direktiivi ingliskeelses versioonis kasutatud terminit „mõistlikud“. Eesti keele sõnaraamatu⁷⁵ kohaselt tähendab „mõistlik“ muuhulgas otstarbekat ja sobivat. Võlasuhte poolte käitumise hindamisel mõistlikkuse põhimõtte alusel tuleb arvesse võtta ka näiteks majandusliku efektiivsuse kindlustamise eesmärki.⁷⁶ Seega on autori arvates mõeldav tõlgendada EKTÄKS § 5 lg 2 p 3 selliselt, et teabe omaja meetmed ei oleks mitte ainult teabe salajasuses hoidmiseks vajalikud, vaid ka selle eesmärgi täitmiseks otstarbekad ja sobivad ning majanduslikult efektiivsed. Sellest tulenevalt lähtub töö autor edaspidi EKTÄKS § 5 lg 2 punktis 3 välja toodud asjaoludest lähtuvalt vajalike meetmete kasutuselevõtu nõude sisustamiseks just nende meetmete mõistlikkusest teabe salajasuse hoidmise kontekstis.

Väärtuslik teave võib ettevõttest lekkida väga mitmel viisil, eelkõige lahkunud töötajate poolt dokumentide väljaviimise või jäädvustamise ning hiljem selle sisu avalikustamise või

---

⁷³ Hoeren, lk 140; Kalbfus, B. Angemessene Geheimhaltungsmaßnahmen nach der Geschäftsgeheimnis-Richtlinie. – GRUR-Prax, 2017, Issue 17, lk 391.

⁷⁴ Sosnova, N. EU Directive Proposal: Trade Secret. – Marquette Intellectual Property Law Review, Vol. 20, Issue 1, Winter 2016, lk 53.

⁷⁵ Eesti keele seletav sõnaraamat 2009. <http://eki.ee/dict/ekss/> (08.01.2021)

⁷⁶ Kull, I. VÕS § 7/4.1. – Võlaõiguseadus I. Üldosa (§ 1-207). Komm vlj. Tallinn: Juura 2016.

kasutamise teel, aga ka väljastpoolt ettevõtet tulenevate sekkumiste tulemusena.⁷⁷ Lekkinud ärisaladusele on aga seejärel äärmiselt keeruline jälgi ajada ning seega hiljem kohtus rikkumist tõendada.⁷⁸ Seetõttu ei ole autori seisukohast piisav teabe omaja poolt ainuüksi salajasuseks vajalike, vaid ka selle tagamiseks sobivate ja tõhusate meetmete rakendamine. See omakorda eeldab läbimõeldud ennetavaid ja kestvaid meetmeid,⁷⁹ mida tuleb valida mitte kõhutunde järgi, vaid tuginedes objektiivsetele andmetele,⁸⁰ võttes muuhulgas arvesse teabe sisu ja olemust, ettevõtte suurust ja tegutsemise valdkonda,⁸¹ samuti jooksvat ja pidevat kontrolli nende efektiivsuse, puutumatus ja toimimise üle.

Üldjoontes võib ärisaladuse salajasuse tagamiseks kasutatavaid meetmeid liigitada lepingulisteks, töökorralduslikeks ja tehnilisteks.⁸² Viimased kaks kujutavad endast tööandja poolset hoolikat ja läbimõeldud lähenemist töötajate valiku osas ja töövoogude korraldamist⁸³, samuti tõhusaid tehnoloogilise teabe hoidmise ning haldamise süsteeme, eelkõige asjakohase tarkvara ja tehniliste juurdepääsu piiramise meetmete (nt parool) näol.

Ärisaladuse lepingulisi kaitsemeetmeid võiks tinglikult jagada omakorda kaheks: teabele juurdepääsu piiramine ning selle teabe käitlemise protseduurid.⁸⁴ Esimene kujutab endast ärisaladuse omaja otsustusprotsessi erinevatele töötajate gruppidele erineva tasemega ja mahuga ärisaladuse juurdepääsu tagamise osas⁸⁵ ning teine ettevõttesiseste suuniste ja reeglite väljatöötamist, mis reguleerivad ärisaladusele juurdepääsu saanud töötajate poolt teabe töötlemist, hoidmist ning õigust seda avalikustada või mis tahes viisil edastada.⁸⁶ Viimase levinumaks näiteks on eelkõige konfidentsiaalsuslepingute sõlmimine ärisaladuse omaja (sealhulgas võlaõiguslike lepingute alusel töötavate) töötajatega, mis keelaks teatud protsesside, meetodite või muu olulise teabe avaldamist.⁸⁷ Selliste lepingute sõlmimine on eelkõige vajalik nende võtmetöötajatega, kes sellise teabega vahetult tööd teevad, ehk valmistavad midagi või osutavad teenust seda teavet vahetult kasutades. Näiteks hoiab levinud kiirtoidu kett KFC oma väljatöötatud vürtsi segu lukus Kentucky osariigis Louisville'is asuvas

---

⁷⁷ Hoeren, lk 138.

⁷⁸ Bone, lk 3-4.

⁷⁹ Hoeren, lk 140.

⁸⁰ Luzwick, lk 16.

⁸¹ Hoeren, lk 140.

⁸² Värvi, lk 421.

⁸³ Hoeren, lk 140; Kalbfus, B. Angemessene Geheimhaltungsmaßnahmen nach der Geschäftsgeheimnis-Richtlinie. – GRUR-Prax, 2017, Issue 17, lk 391.

⁸⁴ David, R. H., lk 72.

⁸⁵ Clarkson, lk 75-76.

⁸⁶ David, R. H., lk 72.

⁸⁷ Sosnova, lk 52-53.

seifis ning juurdepääsu omavad vaid üksikud isikud, kel lasub lepingust tulenev range konfidentsiaalsuskohustus. Teabe salajasuse tagamiseks on KFC korraldanud oma tegevust selliselt, et üks ettevõtte valmistab ühe osa retseptist ja teine ettevõtte teist, ning terviklikku retsepti ei ole kummalgi olemas.⁸⁸

Konfidentsiaalsuslepingud võimaldavad võimalikult täpselt määrata ärisaladuseks peetava teabe mahu ja ulatuse ning teavitada sellega kokku puutuvaid isikuid jooksvalt selle alla lisanduvast teabest, välistades niiviisi töötaja potentsiaalset vastuväidet selles osas info puudumise kohta. Samuti võiks lepinguga ette näha töötaja kohustuse mitte avalikustada teabe omaja juurest tööst lahkumisel talle töö käigus teada või kättesaadavaks osutunud teavet. Eeltoodust tulenevalt tuleks konfidentsiaalsuslepingu koostamisel olla hoolas, et see oleks oma eesmärgi täitmiseks efektiivne ja kõikehõlmav, kuid mitte piiravam, kui teabe omaja kui tööandja kaitseks vajalik on, ega piiraks kaubandust või konkurentsieeskirju.⁸⁹ Lisaks sellise lepingu ilmselgele tõenduslikule eelisele ärisaladuse rikkumise puhuks on seda võimalik rakendada ka muudes õigussuhetes, nagu müük, rentimine või litsentsimine, või sellise teabe osas, mis ei oleks kehtiva regulatsiooni alusel ärisaladusena käsitletav.⁹⁰

Kõigi nende „mõistlike meetmete“ esmapilgul ilmselge kasulikkuse ja otstarbekuse juures on nende rakendamise põhjendused ja õigustused olnud küsitavad. Üheks peamiseks vastuväiteks mõistlike pingutuste nõudele on välja toodud näiteks seda, et see seab isikutele oma õiguste kaitseks kohtusse pöördumise eelduseks eelnevate eneseabimeetmete rakendamist, mida ei nõuta näiteks omandiõiguse suhtes kohtus õiguskaitset taotlemiseks.⁹¹ Näiteks ei ole kohtusse pöördumise eelduseks autoriõiguse omaja teoste eelnev krüpteerimine või kontserdisaali küllastajate läbiotsimine varjatud salvestajate osas, nagu ka patendi omaja pingutused takistamiseks patenteeritud leiutise teiste poolt kasutamist.⁹² Lisaks muudab see ärisaladuse pidamise ja hoidmise liiga kulukaks, sundides selle omajat lisaks selle teabe loomise kuludele panustama ka selle edaspidise salajasena pidamisse.⁹³

See on aga autori arvates ka igati loogiline. Patendi ja autoriõiguste puhul teevad autorid selle avalikuks ning soovivad kaitset üksnes selle ebaseadusliku kasutamise, sealhulgas selle arvelt

---

⁸⁸ David, R. H., lk 72.

⁸⁹ Bender, D., lk 53 and f.n. 19.

⁹⁰ *Ibidem*, D., lk 52.

⁹¹ Bone, lk 1-2.

⁹² *Ibidem*, lk 2-3.

⁹³ *Ibidem*, lk 1-2.

kolmandate isikute poolt tulu teenimise eest. Ärisaladuse puhul on selle peamine väärtus selle salajasuses ja sellest tulenevalt selle kasutamise ja tulu teenimise võimalusest teatud perioodi kestel vaid selle omajal, kes esmajoones peaks olema huvitatud selle salajasuse tagamiseks. Ärisaladuse omaja ei saa olla tegevusetu selle teabe kaitse osas ning loota seejuures, et keegi sellele ligi ei pääse ega hakka seejärel kasutama. Väärtusliku teabe ning sellest tuleneva (konkurentsi)eelise efektiivsemaks kasutamiseks tuleb ette võtta samme, mis on kohased salajasuse ning selle omaja huvide tagamiseks ning mis on üldjuhul vähem kulukamad kui kohtutee ettevõtmine. Nii hoiab näiteks Coca-Cola Co. oma toote salajast koostisosa kirjalikku versiooni panga turvahoidlas, mille saab avada vaid ettevõtte direktorite nõukogu otsusega ning mida teavad samal ajal vaid kaks avalikustamata isikut, kellel puudub muuhulgas õigus reisida samal ajal sama lennukiga.⁹⁴ Selliseid mitte ülemäära kulukaid abinõusid kasutades püsib aga Coca-Cola saladus juba üle 125 aasta⁹⁵.

Meetmete kasuks tuuakse argumendina üldjuhul seda, et need meetmed annavad teistele isikutele märku teabe salajasusest, samuti esinevad tõendamismaterjalina teabe salajasuse, väärtuse ja selle ebaseadusliku avalikustamise ja/või kasutamise kohta.⁹⁶ Nii on näiteks Ameerika Ühendriikide kohus leidnud, et ärisaladuse hoidmiseks ette võetud meetmed võivad lihtsustada selle rikkumise tuvastamist, muutes seaduslikku omandamist keerulisemaks ning viidates ka teabe väärtusele, mille puudumisel ei oleks selle omaja nende kaitsesse investeerinud.⁹⁷ Intensiivne teabe kaitsmine annab märku konkurentidele, motiveerides neid rakendama kallimaid ja tõhusamaid meetmeid ärisaladusele juurdepääsu saamiseks, mis omakorda sunnib teabe omajat investeerima rohkem selle kaitsesse. Selline vastukaja on järjekordseks signaaliks konkurentidele teabe väärtusest selle omaja jaoks, mis võib omakorda provotseerida viimaste täiendavaid pingutusi sellele ligi pääsemiseks.⁹⁸ Selliste korduvate vastusoorituste jada kestab ilmselt hetkeni, kus omaja meetmete kulud ületavad selle teabe väärtust ja sellest tulenevalt eelist ja kasu. Alternatiivselt võib selliselt ärisaladuse olemasolust ja selle väärtusest märku andmine motiveerida konkurente panustama teabe seaduslikule iseseisvale avastamisele⁹⁹, mis käesoleva töö autori arvates võib omakorda kaasa tuua ärisaladuse salajasena püsimise perioodi lühenemist.

---

⁹⁴ *Coca-Cola Bottling Co. of Shreveport, Inc. v. the Coca-Cola Co.*, 107 F.R.D. 288 (D. Del. 1985), p 294. Arvutivõrgus: <https://casetext.com/case/coca-cola-bottling-co-v-coca-cola-co-3> (29.12.2020)

⁹⁵ Coca-Cola. Vault of the Secret Formula. Arvutivõrgus: <https://www.worldofcoca-cola.com/explore/explore-inside/explore-vault-secret-formula/> (28.02.2021)

⁹⁶ Bone, lk 3.

⁹⁷ *Rockwell Graphics Systems, Inc. v. DEV Industries, Inc.*, 925 F.2d 174 (7th Cir. 1991), p 178-179. Arvutivõrgus: <https://caselaw.findlaw.com/us-7th-circuit/1205525.html> (10.02.2021)

⁹⁸ Bone, lk 31.

⁹⁹ *Ibidem*, lk 31.

Vaatamata eeltoodule ning kõnealuste meetmete rakendamise kohustuslikkusele lugemaks teavet ärisaladuseks, ei ole siiani selge nende mõistlikkuse kindlakstegemise ja mõõtmise viis, kuivõrd üldjuhul valitakse kohaseid abinõusid vaid lähtudes selle meetme tasuvusest võrreldes salastatud teabega, mida valitud meede oma maksumuse tõttu ise omakorda suurendab. Meede mõistlikkuse taseme hindamise keerukus teeb kohtumenetluse kallimaks ning annab kostjale lisaargumendi ärisaladuse staatuse ja seega selle väidetava rikkumise vaidlustamiseks.¹⁰⁰

Autori hinnangul on meetme mõistlikkuse ja kohasuse nõude täitmiseks oluline, et see ei oleks üksnes asjaoludest lähtuvalt vajalik, vaid ka sobiv, tõhus ja piisav teabe salajasuse tagamiseks ning selle rakendamisega taotletud eesmärk (teabe salajasus) oleks saavutatud ning tagatud. Sellest peab muuhulgas nähtuma teabe omaja soov hoida teavet salajas. Olukorras, kus ärisaladuse omaja meetmed osutuvad selle salajasuse tagamiseks ebapiisavaks, ei saa rääkida kannatanu enda osast kahju tekkimisel VÕS § 139 lg 1 mõttes¹⁰¹, kuna salajasuse puhul on tegemist siiski ärisaladuse kohustusliku tingimusega, mille puudumisel ei vasta salastatud teave ärisaladuse kohustuslikele tunnustele ning selle kaitsmisele suunatud regulatsioon ei kohaldu. Vastupidine tõlgendamine tekitaks olukorra, kus ärisaladuse omaja küll võtab kasutusele teatud meetmeid, kuid ei panusta eriti nende tõhususse, muutes teavet enda tegevuse või tegevusetusega teatud määral lihtsasti kättesaadavaks kõrvalistele isikutele, mis omakorda välistab selle salajasuse kui selle kohustusliku eeldust. Meede ise ei pea olema tõhusaim või kalleim, kuid peaks tagama, et selle korrapärase majandamise ja haldamise puhul, samuti ilma väljapoolt tuleneva sekkumiseta või volitatud isikute poolt nende õiguste ületamise või kuritarvitamiseta, püsiks teave salajas. Seejuures ei tohi kasutatavate meetmete mõistlikkust ja kohasust siduda teabe väärtusega, kuivõrd, nagu eespool on juba välja toodud, teabe salajas pidamiseks tehtud kulud ei ole sugugi alati tingitud selle väärtusest ega vasta sellele ning sajandi suurimad saladused on olnud edukalt hoitud ilma eriliste meetmete või kuludeta.

1.3. Ärisaladuse õiguslik olemus

Tehes selgeks ärisaladusena peetud teabe kohustuslike tingimusi ning kindlaks tegemaks selle rikkumisest tekitava kahju hüvitamise liike on oluline mõista ka ärisaladuse õiguslikku olemust ning sellest tulenevalt selle rikkumisel kohaldatavat lepinguvälise suhte õiguse instituuti.

---

¹⁰⁰ Bone, lk 26.

¹⁰¹ VÕS § 139 lg 1 kohaselt kui kahju osaliselt tekkis kahjustatud isikust tulenevatel asjaoludel või ohu tagajärjel, mille eest kahjustatud isik vastutab, vähendatakse kahjuhüvitist ulatuses, milles need asjaolud või oht soodustasid kahju tekkimist.

Ärisaladuse kaitse direktiivi põhjendustest loeb välja selle seost konkurentsioigusega (punkt 17). Ka Eesti kohtupraktikas on seni peetud ärisaladust kuuluvana konkurentsioiguse valdkonda. Nimelt nägi enne EKTÄKS jõustumist 2018. a kehtinud konkurentsiseaduse¹⁰² (KonkS) § 50 kõlvatu konkurentsi keelu, milleks paragrahvi lg 1 punkti 2 kohaselt oli konfidentsiaalse teabe kuritarvitamine, konkurendi töötaja või esindaja ärakasutamine. Asjakohase perioodi kohtupraktikast tulenevalt on Riigikohus eeltoodud konfidentsiaalse teabe mõistet sisustanud TRIPS-lepingu¹⁰³ artikli 39 abil, mis sätestab avalikustamata teabe mõiste ja kaitse, ning seega pidanud seda ärisaladuseks.¹⁰⁴ Seega võis viidatud sättest välja lugeda keeldu kasutada teisele isikule kuuluvat ärisaladust ning seega ka kohustust sellest hoiduda. Sellest tulenevalt võis ärisaladuse rikkumine olla õigusvastaseks teoks eelkõige vastavalt VÕS § 1045 lg 1 punktis 7 sätestatule ehk kui seadusest (täpsemalt KonkS § 50 lg 1 p-st 2) tuleneva kohustuse hoiduda konfidentsiaalse teabe (ehk ärisaladuse) kuritarvitamisest rikkumisena.

2018. aastal jõustunud EKTÄKS § 3 lg 1 näeb ette ebaausa konkurentsi keelu. Sama paragrahvi lõike 2 kohaselt on ebaausaks konkurentsiks muuhulgas ärisaladuse ebaseaduslik saamine, kasutamine ja avaldamine. Sellest järeldub, et ärisaladuse ebaseaduslik saamine, kasutamine või avaldamine on ebaausa konkurentsina keelatud. Seega tuleneb viidatud sättest kohustus keelduda muuhulgas ärisaladuse ebaseaduslikkust saamisest, kasutamisest või avaldamisest ning seega on mõeldav ärisaladuse rikkumise puhul EKTÄKS § 3 lg 1 ja 2 väljatoomine kaitsenormina VÕS § 1045 lg 1 p 7 mõttes. See võib kannatanu seisukohast olla kasulik ka seetõttu, et kaitsenormi rikkumisele tuginemine võib sõltuvalt selle kaitse eesmärgist võimaldada sellise kahju hüvitamist, mida tavaliselt deliktiõiguslikult ei hüvitata, eelkõige puhtmajanduslikku kahju. Küll aga ei ole VÕS § 1045 lg 1 p 7 kohaldamine võimalik ilma kohaldamata VÕS § 1045 lg 3, mille kohaselt seadusest tuleneva kohustuse rikkumisega kahju tekitamine ei ole õigusvastane, kui kahju tekitaja poolt rikutud sätte eesmärk ei olnud kannatanu kaitsmine sellise kahju tekkimise eest.¹⁰⁵ Seega oleks tulnud ärisaladuse rikkumise eest vastutusele võtmiseks VÕS § 1045 lg 1 p 7 ja VÕS § 1045 lg 3 alusel ära näidata, et rikutud kohustuse kaitse eesmärgiks oli selle ärisaladuse seaduslikule omajale tekitatud kahju ärahoidmine.

---

¹⁰² Konkurentsiseadus. – RT I, 20.12.2017, 7.

¹⁰³ Intellektuaalomandi õiguste kaubandusaspektide leping. – RT II 1999, 22, 123.

¹⁰⁴ RKTko 3-2-1-103-08, p 20; RKTko 3-2-1-22-07, p 12-13.

¹⁰⁵ Tampuu, T., Käerdi, M. VÕS § 1045/3.8. – Võlaõigusseadus IV. Üldosa (§ 703-1067). Komm vlj. Tallinn: Juura 2020.

Ärisaladuse omaja jaoks on ärisaladuse rikkumise tagajärjeks üldjuhul see, et temal olev konkurentsieelis on kadunud või oluliselt vähenenud. Ärisaladuse kehtimise ajal oli tal võimalik teavet kasutada, tootes, valmistades või turustades mõnda toodet või teenust, mida asjakohasel hetkel sellist teavet mitte omanud isikud teha ei saanud. Pärast ärisaladuse rikkumist ehk ebaseaduslikku saamist, kasutamist või avaldamist muutub oluliselt selle väärtus esialgse omaja jaoks, kuivõrd seda teavet võib nüüd tulu saamiseks kasutada keegi teine või on see nüüd avalik, mistõttu võib oluliselt väheneda ka selle esialgse omaja sellest saadav kasu. Seega peaks kaitsenormi rikkumise eest vastutusele võtmiseks tuvastama, et ärisaladuse omajal on ainuõigus salastatud teabe kasutamiseks ning selle abil toodetud ja/või turustatud toodetele.

Küll aga nähtub ärisaladuse kaitse direktiivist (preambuli p 16), et innovatsiooni huvides ja konkurentsi soodustamiseks ei tohiks direktiiv anda ainuõigust ärisaladusena kaitstavale (oskusteabele) ning õigusvastaseks ei peeta sama (oskus)teabe iseseisvat avastamist kellegi teise poolt. Sellest tulenevalt ei ole ärisaladuse kui salastatud oskusteabe omajal ainuõigust salastatud teabe ega selle alusel ja/või abil toodetud, valmistatud või turustatud toote või teenuse osas ning järelikult ei ole ärisaladuse kaitse regulatsiooni eesmärk kaitsta selle alusel ja/või abil valmistatud või käibesse lastud toodet või teenust, vaid ärisaladuse ehk (oskus)teabe kaitse selle ebaseadusliku omandamise, avaldamise ja/või kasutamise eest.

Siin tuleks autori arvates eristada ärisaladuse sisuks olevat teavet ning ärisaladuse seadusliku omaja poolt töödeldud ja/või kokku pandud või muul viisil vormistatud teabeühikut, millele ta seab teatud meetmete abil ka kaitse. Kuigi ärisaladuse seaduslikul omaja puudub tõepoolest ärisaladuse sisuks oleva teabe osas ainuõigus, on tal siiski õigus oodata teistelt tema ärisaladuse austamist ja selle rikkumisest ehk ebaseaduslikust saamisest, kasutamisest või avaldamisest hoidumist EKTÄKS § 3 lg 2 p 2 järgi, ning selline õigus ei takista mitte mingil määral teistel isikutel jõuda iseseisvalt ja seaduslikult sama teabeni, olgugi pöördprojekteerimise või iseseisva seadusliku avastamise teel. Eeltoodud seisukohta toetab autori hinnangul ka EKTÄKS § 7 lg 1, mis näeb muuhulgas ette ärisaladuse ebaseaduslikku kasutamise või avaldamise lõpetamist või keelamist (p 1), ärisaladust kahjustava kauba tootmise, pakkumise või käibesse laskmise, sellisel eesmärgil importimise, eksportimise või ladustamise keelamist (p 2), sealhulgas sellise kauba ärisaladust kahjustava omaduse eemaldamist või ärisaladust kahjustava kauba hävitamist, tagasivõtmist või turult eemaldamist (p 3).

Eelviidatud kohustusest hoiduda ärisaladuse ebaseaduslikust saamisest, kasutamisest või avaldamisest võiks seega tuletada teabe üle seadusliku kontrolli omava isiku õigust kasutada

konkreetsset tema valduses olevat salastatud teabeühikut ilma kõrvaliste isikute ebaseaduslikku sekkumiseta ning saada sellest kasu. Sellest tulenevalt on autori seisukohast ärisaladuse kaitse eesmärgiks muuhulgas kaitsta ärisaladusena kaitstud teabe omajaid selliste kahjulikke tagajärgede (kahju) eest, mis muudab nende poolt salastatud väärtusliku teabe avastamiseks või arendamiseks tehtud investeeringu tarbetuks teise isiku poolt teabele ebaseaduslikult juurde pääsemise ja oma kasuks pööramise kaudu. Kellegi ärisaladust rikkudes on autori hinnangul igati ettenähtav, et sellega võetakse selle seaduslikult omajalt võimaluse tulu teenida ja turul muid eeliseid nautida ning puudub muu kahju, mida sellise rikkumise puhul võiks ette näha. Eeltoodust tulenevalt võiks ärisaladuse rikkumist pidada seadusest tuleneva kohustuse rikkumisena VÕS § 1045 lg 1 p 7 mõttes ning sellega tekitatud kahju VÕS § 1045 lg 3 järgi ka hüvitatavaks.

Küll aga ei võimalda ärisaladuse rikkumise käsitlemine seadusest tuleneva kohustuse sellest hoiduda rikkumisena näiteks ärisaladuse rikkumisega rikkuja poolt saadud tulu välja nõudmist, mida peaks ärisaladuse kaitse direktiivist tulenevalt (art 14 lg 2) võimaldama asjakohasel juhul arvesse võtta, kuna tegemist on sisuliselt alusetu rikastumise nõudega VÕS § 1039 mõttes. Kuna VÕS § 1039 kohaldatakse, kui isik, kelle vastu võiks olla suunatud §-st 1037 tulenev alusetu rikastumise nõue,¹⁰⁶ saab rikkuja poolt rikkumisega saadud tulu välja andmist nõuda vaid õigustatud isiku nõusolekuta tema omandi, muu absoluutse iseloomuga õiguse või valduse rikkumise puhul (VÕS § 1037).¹⁰⁷

Muuhulgas eeltoodud põhjustel tuleks kaaluda ärisaladuse liigitamist intellektuaalomandi alla, mida on teistes riikides juba laiaulatuslikult tehtud¹⁰⁸, sealhulgas Ülemaailmse Intellektuaalse Omandi Organisatsiooni (WIPO) ajakirjades¹⁰⁹. Ka Eesti autorid on toonud ärisaladust välja kõrvuti teiste intellektuaalomandi liikidega.¹¹⁰ Hoolimata sellest, et ärisaladuse kaitse ei eelda

---

¹⁰⁶ Käerdi, M., Lillo, L. VÕS § 1039/1 – Võlaõigusseadus IV. Üldosa (§ 703-1067). Komm vlj. Tallinn: Juura 2020.

¹⁰⁷ *Ibidem*, VÕS § 1037/3.1.1.

¹⁰⁸ nt Lemley, lk 313; Parr, R. L. Intellectual Property: Valuation, Exploitation, and Infringement Damages. Hoboken, New-Jersey: John Wiley & Sons, Inc, 2018, lk xiv, *passim*.

¹⁰⁹ Nt Brant, J. Green Technology Diffusion: Insights from industry – WIPO Magazine 2014/01, lk 10; Pooley, J. Trade Secrets: the other IP right. – WIPO Magazine 2013/03, lk 2, *passim*.

¹¹⁰ Mets, T., Kelli, A. The Impact of Intellectual Property Reward Regime on the Competitiveness of Innovative SMEs. – The Scientific Journal of Riga Technical University: Economics and Business, Vol. 24, 2013, lk 100; Kelli, A. Improvement of the Intellectual Property System as a Measure to Enhance Innovation. – Juridica International XVI/2009, lk 121.

ainuõigust selle sisuks olevale teabele, nagu näiteks patendi või tööstusomandi puhul,¹¹¹ on selle intellektuaalomandi hulka arvamiseks mitu põhjust.¹¹²

Esiteks nähtub ärisaladuse kaitse direktiivi põhjendusest 2, et ettevõtjad peavad ärisaladust sama väärtuslikuks kui patente ja muid intellektuaalomandi liike, viidates ärisaladusele justkui intellektuaalomandi alternatiivile. TRIPS-lepingu artikli 1 lg-st 2, mis sätestab, et termini „intellektuaalomand“ all mõistetakse kõiki intellektuaalomandi kategooriaid, mida käsitletakse lepingu II jao osades 1–7, ning avalikustamata teabe kaitse regulatsiooni paigutusest II jao 7. osas võiks järeldada, et ka TRIPS-lepingu mõttes on ärisaladus käsitletav intellektuaalse omandina.¹¹³

Lisaks näeb EKTÄKS § 8 lg 2 ärisaladuse rikkumisega tekitatud kahju puhul, mille täpset suurust ei ole võimalik kindlaks teha, õigust nõuda kahjuhüvitisena tasu, mida rikkuja oleks pidanud maksma, kui ta oleks hankinud loa rikutud ärisaladuse kasutamiseks. Selline nõue vastab autori hinnangul oma olemuselt ka VÕS §-s 1037 sätestatud õigusele nõuda omandit, muud õigust või valdust käsutamise, kasutamise, äratarvitamise, ühendamise, segamise või ümbertöötamisega või muul viisil rikkunud isikult rikkumise teel saadu hariliku väärtuse. Ka ärisaladuse kaitse direktiivist tulenev õigus nõuda ärisaladuse rikkumisega rikkuja poolt saadud tulu (art 14 lg 2) eeldab VÕS § 1039 kohaselt omandi, muu absoluutse iseloomuga õiguse või valduse rikkumist.¹¹⁴ Eelnevalt viidatud alusetu rikastumise nõudeid on seega võimalik esitada vaid absoluutsete õigushüvede,¹¹⁵ ehk omandi või omandisarnase õiguse rikkumisel VÕS § 1045 lg 1 p 5 mõttes. Kuna VÕS § 1045 lg 1 p 5 kohaldamine tuleb kõne alla üksnes omandi- või muu absoluutse iseloomuga omandisarnase õiguse rikkumise puhul,¹¹⁶ tuleb selle rakendamiseks ärisaladuse suhtes kindlaks teha, kas ärisaladus on käsitletav omandi või muu absoluutse iseloomuga omandisarnase õigusena.

Omandikaitse tuleneb eelkõige põhiseaduse¹¹⁷ §-st 32, mis sätestab omandipõhiõiguse, hõlmates muuhulgas ka omandipõhiõigust intellektuaalsele omandile.¹¹⁸ Omand tekib ainult

---

¹¹¹ Oral, T. Know-How Provider's Right to Claim Damages for Non-Pecuniary Loss in Light of the Legal Nature of Know-How. – Juridical Tribune, vol. 7, no. 2, December 2017, lk 196-197.

¹¹² nt Oral, lk 195; Bux, lk 6.

¹¹³ Värvi, lk 418.

¹¹⁴ Käerdi, Lillo, VÕS § 1037/3.1.1.

¹¹⁵ Tampuu, Käerdi, VÕS § 1037/1; *Idem*, § 1039/1.

¹¹⁶ *Ibidem*, VÕS § 1045/3.6.

¹¹⁷ Eesti Vabariigi põhiseadus. – RT I, 15.05.2015, 2.

¹¹⁸ Kelli, A., Ots, M., Roosma, P. PSK § 32/1, 10.– Eesti Vabariigi põhiseadus. Komm vlj. 5., parand. ja täiend. vlj. Tartu: Iuridicum 2020.

seaduses sätestatud juhul (AÕS § 68 lg 3). Kuna asjaõigusseadus¹¹⁹ (AÕS) ega muu õigusakt ei näe omandi liigina ärisaladust ega muid intellektuaalse omandi liike, tuleb analüüsida ärisaladuse võimalikku käsitlemist omandisarnase õigusena.

Omandisarnaste õigustena VÕS § 1045 lg 1 p 5 mõttes käsitletakse selliseid absoluutseid õiguseid, mis ei ole omand asjaõigusseaduse tähenduses, näiteks piiratud asjaõigusi, autoriõigusi, kaubamärgiõigusi, patendiõiguse jms.¹²⁰ Omandit kui asjaõigust iseloomustab eelkõige *numerus clausus* põhimõtte, mille kohaselt tekkivad asjaõigused üksnes seaduses sätestatud juhul ning neid ei saa poolte kokkuleppega tekitada.¹²¹ M. Maarand on oma magistritöös leidnud, et kuna ärisaladuse teke on kindlaks määratud objektiivsete tunnuste alusel (salajasus, väärtus ning omaja meetmed salajasuse hoidmiseks) sõltumata pooltevaheliste kokkulepete olemasolust ning kohustused kõigile isikutele tekivad vaid ärisaladuse objektiivsete eelduste täitumisel, vastab ärisaladus *numerus clausus* printsiibile.¹²² Eeltoodust tulenevalt võiks tõepoolest väita, et kuna ärisaladuse staatus tekib üksnes konkreetsete seaduses välja toodud tingimuste täitumisel ning kokkuleppega selle tekkimist kaasa tuua ei saa, vastab ärisaladus *numerus clausus* põhimõttele.

Absoluutseid õigusi iseloomustab ka nende rikkumise õigustamatus,¹²³ mida võiks jaatada ka ärisaladuse puhul, kuivõrd EKTÄKS keelab sõnaselgelt ebaausa konkurentsi, milleks on muuhulgas ärisaladuse ebaseaduslik saamine, kasutamine või avaldamine (§ 3 lg 2 p 2) ning näeb ette vaid õigustusi, mille puhul on ärisaladuse saamine, kasutamine või avaldamine ilma selle omaja nõusolekuta seaduspärane ning seda ei loeta rikkumiseks üldse (§ lg 6). Ärisaladuse absoluutsuse osas on samuti leitud, et kuigi ärisaladuse omajal ei saa olla õigust nõuda kaitseobjektiga samasuguse või sarnase teabe kasutamisest hoidumist, on tal igati õigus nõuda kõigilt tema valduses oleva kaitseobjekti õigustamatust omandamisest ning kasutamisest hoidumist.¹²⁴ Nii on ka autor eelnevalt leidnud, et EKTÄKS § 3 lg-st 1 ja 2 lähtuvalt on ebaaus konkurents muuhulgas ärisaladuse ebaseadusliku saamise, kasutamise või avaldamise näol keelatud, millest võiks järeldada, et seni, kuni teabe on käsitletav ärisaladusena ehk on salajane, väärtuslik ning selle omaja on astunud samme selle salajasuse hoidmiseks, on omajal õigus

---

¹¹⁹ Asjaõigusseadus. – RT I, 22.02.2019, 11.

¹²⁰ Tampuu, Käerdi, VÕS § 1045/3.6.2.

¹²¹ Kull, AÕS § 1/3.1.2.

¹²² Maarand, lk 35-36.

¹²³ Borowski, M. Absolute Rights and Proportionality. – German Yearbook of International Law, 56, 2013, lk 393.

¹²⁴ Maarand, lk 37.

eeldada kõigilt teistelt selle austamist ja selle rikkumisest hoidumist. Seetõttu võib ärisaladust pidada absoluutseks õiguseks.

Kuna absoluutsed õigused kehtivad igäihe suhtes ning kõik peavad neid respekterima, peab nende olemasolu olema nähtav igäihele, kes tahaks sellele tugineda või sellega arvestada.¹²⁵ Eelviidatud magistritöös on leitud, et kuigi ärisaladuse olemus, eelkõige selle salajasus, välistab selle nähtavust avalikkusele, võib ärisaladusest avalikkust teavitada justnimelt selle kaitsmiseks ja salajas pidamiseks rakendatud meetmed.¹²⁶ Ka käesoleva töö autor on eelnevalt välja toonud (ptk 1.2.3.), et ärisaladuse kaitsmiseks selle omaja poolt võetud meetmed annavad teistele isikutele märku teabe salajasusest.¹²⁷ Niiviisi võib tõepoolest teabe seadusliku omaja meetmeid salajasuse tagamiseks, olgugi tarkvara, konfidentsiaalsuslepingu, parooli või muu meetme näol, seega ka ärisaladuse olemasolu koos selle seadusliku omaja õigustega selle osas pidada ilmselgelt nähtavaks ärisaladusega mingil viisil kokku puutunud või sellele ligi pääseda soovivatele ja/või üritavatele isikutele ning järelikult kehtivad ka nende suhtes.

Lisaks eeltoodule on omandi- kui absoluutsele õigusele omane ka selle käsutamise võimalus.¹²⁸ Tänapäeval, kus kommertsteabe säilitamiseks ja salajas hoidmiseks võetakse ette erakordseid meetmeid ning seda (või selle kasutamise õigust) müüakse märkimisväärsete summade eest, on selle üleantavuse võimalikkus ilmselge.¹²⁹ Esiteks on see olema igati võimalik näiteks töösuhtes tööülesannete käigus loodud teabe puhul töötajalt tööandjale, sarnaselt tööülesannete eesmärgil ja käigus loodud teoste varaliste õigustega, mis autoriõiguste seaduse¹³⁰ § 32 lg 1 kohaselt lähevad üle tööandjale. Ainus ärisaladuse erinevus teistest kehalistest omandi objektidest on selles, et viimaste üleandmine ei too alati kaasa selle väärtuse vähenemist ning ärisaladuse ainuvaldust ei saa selle esialgne omaja kunagi täielikult tagastada.¹³¹ Ärisaladuse avalikustamisest konkreetsele isikule või avalikkusele muutub teave teatuks ja kättesaadavaks selle isiku poolt ning seda teadmist ei saa üldjuhul temalt tagasi võtta, mistõttu tuleb selle üleandmisel järgida, et ärisaladuse kohustuslikud nõuded oleksid täidetud ka lepingut täites, sealhulgas teise lepingupoole poolt. Ärisaladuse avalikustamisest alates on see avalikkusele

---

¹²⁵ Kull, AÕS § 1/3.1.1.

¹²⁶ Maarand, lk 36.

¹²⁷ Bone, lk 3; *Idem*, lk 31

¹²⁸ Kull, AÕS § 68/3.1.1.7.

¹²⁹ Miller, A. R. Confidentiality, Protective Orders and Public Access to the Courts. – Harvard Law Review 1991, vol 105, no 2, lk 467-468.

¹³⁰ Autoriõiguse seadus¹. – RT I, 19.03.2019, 55.

¹³¹ Miller, lk 475.

kättesaadav, mistõttu ei saa enam rääkida mitte ainult üleantavusest, vaid ka ärisaladusest kui sellisest.

Eelnevast tuleneb, et ärisaladus tekib vaid teatud seaduses sätestatud tingimuste täitumisel ning seda ei ole võimalik tekitada poolte kokkuleppega või muul viisil. Ärisaladuse seaduslikul omajal on õigus tema poolt loodud, töödeldud ja/või teatud viisil kokku pandud ja kaitstud teabeühikut ainuisikuliselt kasutada ning oodata kõigilt teistelt isikutelt selle ebaseaduslikust saamisest, kasutamisest või avaldamisest hoidumist seni, kuni see on käsitlev ärisaladusena¹³², ilma et see tähendaks ärisaladuse seadusliku omaja ainuõigust ärisaladuse sisuks oleva teabe osas ja selle alusel valmistatud või turustatud toote või teenuse osas, või piiraks teiste isikute õigus ja võimalust seda teavet õiguspäraselt saada, kasutada või avaldada omalt poolt pöördprojekteerimise, iseseisva avastamise või muul seaduslikul teel. Selline õigus on ka ilmselgelt nähtav igale isikule, kes ärisaladuse olemasolust teab, eelkõige ärisaladusega mingil viisil kokku puutumise või sellele ligi pääseda soovi ja/või katsete kaudu. Samuti on ärisaladust igati võimalik käsutada, eelkõige võõrandamise teel – ärisaladuse kui mõne kasulikku meetodi või avastuse võõrandamise võimalikkus ja nõudlus selle järgi on muuhulgas üheks ärisaladuse kaubandusliku väärtuse väljundiks. Seega on igati võimalik ärisaladuse käsitlemine omandisarnase õigusena, mille rikkumine loetakse õigusvastaseks kahju tekitamiseks VÕS § 1045 lg 1 p 5 mõttes.

---

¹³² Hetkest, kui teave muutub üldtuntuks või sellise teabega tavaliselt tekkivatele isikutele hõlpsasti kättesaadavaks, ei ole enam võimalik rääkida ärisaladusest kui sellisest (EKTÄKS § 5 lg 2) ning järelikult ka selle rikkumisest, mistõttu ei kohaldu sellisel juhul ka ärisaladuse kaitse regulatsioon.

II ÄRISALADUSE RIKKUMISEGA LEPINGUVÄLISELT TEKITATUD KAHJU HÜVITAMISE NÕUDE ALUS JA ÜLDISED EELDUSED

2.1. Ärisaladuse rikkumisega lepinguväliselt tekitatud kahju hüvitamise nõude alus

Euroopa Liidu toimimise lepingu¹³³ art 288 kohaselt on direktiiv saavutatava tulemuse seisukohalt siduv iga liikmesriigi suhtes, kellele see on adresseeritud, kuid jätab vormi ja meetodite valiku selle riigi ametiasutustele. See tähendab, et iga liikmesriik peab direktiivi ülevõtmisel saavutama selles ettenähtud eesmärgid, rakendades seejuures siseriiklikult sobilike meetmeid omal valikul.¹³⁴ Ärisaladuse rikkumise direktiivist tulenevate ärisaladuse rikkumisena tekitatud kahju liikide hüvitamise nõude eelduste kindlaks tegemiseks Eesti õiguskorra kontekstis tuleb enne kõike selgeks teha, kust tuleneb vastava nõude alus.

Intellektuaalomandi õiguste jõustamise direktiivi¹³⁵ ülevõtmisel on näiteks võlaõigusseaduse lisatud õiguskaitsevahendeid puudutavates sätetes direktiivist tulenevaid täiendusi (nt VÕS § 127 lg 6 teine lause, VÕS § 1055 lg 3) ning intellektuaalse omandi õigusi puudutavatesse seadustesse lisati omakorda viitelisi norme, mis juhatasid asjakohasel juhul kohaldatava võlaõigusseadusest tuleneva nõude aluseni. Seevastu EKTÄKS koostamisel ei ole vastavaid viiteid ja täiendusi tehtud.¹³⁶ Vastavalt hea õigusloome ja normitehnika eeskirja¹³⁷ § 8 lg-le 1 peaks õigusselguse tagamiseks sätestama üldseaduse ja eriseaduse kehtimise vahetõrke üldsätetes, ning ökonoomsuse seisukohast võib sellisest viitamisest üldseadusele loobuda vaid kui selle tõttu ei kannata õigusselgus ja üldseaduse ja eriseaduse vahetõrke on selge.¹³⁸ Kuna ei VÕS ega EKTÄKS ei sisalda üksteisele viiteid, ei ole nende vahetõrke selge ning tekib igati mõistlik küsimus, kas ärisaladuse rikkumisest tekkiva kahju hüvitamise nõuet tuleks esitada VÕS või EKTÄKS kui eriseaduse alusel.

EKTÄKS § 1 lg 1 kohaselt sätestatakse sellega ebaausa konkurentsi keeldu ja selle rikkumisest tulenevad nõuded ning menetluse kord, millest võiks järeldada, et tegemist on eriseadusega

¹³³ Euroopa Liidu toimimise lepingu konsolideeritud versioon. – ELT C 326, 26.10.2012, lk 47–390.

¹³⁴ Kerikmäe, T. Euroopa Liit ja õigus. Tallinn: Õiguskirjastus, 2000, lk 73.

¹³⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2004/48/EÜ, 29. aprill 2004, intellektuaalomandi õiguste jõustamise kohta – ELT L 157, 30.4.2004, lk 45–86.

¹³⁶ Värvi, lk 421.

¹³⁷ Hea õigusloome ja normitehnika eeskiri. – RT I, 29.12.2011, 228.

¹³⁸ Justiitsministeerium. Hea õigusloome ja normitehnika eeskiri. Normitehnika käsiraamat, § 8/4. Arvutivõrgus: https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/elfinder/article_files/heaõigusloomejanormitehnikaeeskiri.pdf (19.02.2021)

võlaõigusseaduse suhtes ning kahju hüvitise nõude esitamisel tuleks lähtuda esimesest.¹³⁹ Samas ütleb EKTÄKS seletuskirja kommentaar § 7 juurde, mis näeb ette õigustatud isiku nõudeid ärisaladuse rikkuja vastu, et „lisaks kõnesolevas sättes toodud nõuetele on õigustatud isikul võimalus kasutada ka kõiki teisi asjakohaseid võlaõigusseaduses sätestatud õiguskaitsevahendeid ja nõudeid ehk teisisõnu tegemist on olemasolevatega võrreldes täiendavate nõuetega“.¹⁴⁰ Selgituses kasutatud sõnaühend „täiendavad nõuded“ on autori seisukohast väga mitmeti tõlgendatav, kuna see võib tähendada nii varem eksisteerimata nõuete sissetoomist olemasolevate lisaks kui ka tingimusi ja täpsustusi olemasolevate nõuete eelduste täiendamiseks ja sisustamiseks. Autori hinnangul sõltub vastus viidatud küsimusele sellest, kas viidatud EKTÄKS säte ka tegelikult mingisuguseid eelduseid, nõudeid ja tingimusi juurde toob, või toetab ja täpsustab sisuliselt vaid juba VÕS-s sätestatud nõudeid. Seejuures tuleb lähtuda mitte EKTÄKS kui seadusest tervikuna, vaid iga asjakohase sätte ja selle positsioonist VÕS suhtes eraldi.

Eelkõige tuleb tuvastada üldseadusega antud võimalusi eriseadustesse asjakohaseid erisätteid kavandada.¹⁴¹ VÕS § 1044 lg 1 sätestab, et käesolevas peatükis¹⁴² sätestatu ei välista ega piira kannatanu õigust nõuda kahju hüvitamist muul kui käesolevas peatükis sätestatud õiguslikul alusel ega muude nõuete esitamist, kui seadusega ei ole sätestatud teisiti. Seega on iseenesest võimalik eriseadustest tulenevate nõude aluste olemasolu. Küll aga tuleks selguse huvides VÕS kui üldseadusega kooskõla saavutamiseks muuta asjakohaseid sätteid selliselt, et nendest nähtuks, et kõnealuses küsimuses on eriseaduses erisuse ettenägemine lubatud¹⁴³.

Käesoleva töö raames on esmatähtsusega mitte eelviidatud EKTÄKS § 7 lg 1, kus on välja toodud õigustatud isiku õigused nõuda ärisaladuse rikkumise lõpetamist või keelamist, ning rikkumise tulemusena valmistatud kauba käibest kõrvaldamist jms, vaid EKTÄKS § 8 lg 1 ja 2, mis sätestavad kahju hüvitamise ulatuse ärisaladuse ebaseadusliku saamise, kasutamise ja avaldamise korral. Vaatamata EKTÄKS § 1 lg-s 1 sisalduvale viitele, et kõnealune seadus peaks sätestama kahju hüvitamise nõudeid, räägib § 8 kui kahju hüvitamist reguleeriva sätte nimetus vaid kahju hüvitamise ulatusest ega võimalda sellest eraldiseisva nõude aluse tuletamist.¹⁴⁴ Asjakohase paragrahvi esimene lõige sätestab vaid, milline kahju „kuulub hüvitamisele“ ning

---

¹³⁹ Värvi, lk 421.

¹⁴⁰ EKTÄKS seletuskiri, lk 7.

¹⁴¹ Normitehnika käsiraamat § 10/2.

¹⁴² Selle all on mõeldud VÕS 53. peatükk, mis reguleerib õigusvaselt tekitatud kahju.

¹⁴³ Normitehnika käsiraamat § 10/2.

¹⁴⁴ Vt ka Värvi, lk 421.

teine lõige sätestab kohtu õiguse määrata kahjuhüvitise kindla summana lähtudes rikutud teabe potentsiaalsest litsentsitasu summast. Küll aga ei näe ükski neist õigustatud isiku eraldiseisvat alust ärisaladuse rikkumisega tekitatud kahju hüvitamise nõude esitamiseks.

EKTÄKS seletuskirja kohaselt on § 8 lg 1 eesmärk viia riigisisene õigus kooskõlla direktiivi artikli 14 lõikega 2 osas, mis näeb muuhulgas õigustatud isiku õigust saada hüvitist saamata jäänud tulu eest,¹⁴⁵ mille kui puhtmajandusliku kahju hüvitamine pole kehtiva deliktiõiguse kohaselt alati võimalik, sest esmajoonel on deliktiõiguse alusel kaitstud üksnes konkreetsed õigushüved, mitte vara kui selline.¹⁴⁶ Samas ei ole kohtupraktika kohaselt see põhimõtte absoluutne ning kohtupraktikas välja toodud eranditest ei tulene, et tegemist oleks ammendava loeteluga.¹⁴⁷ Seega on autori arvates võimalik seletuskirjast taotletud eesmärgini jõuda ka läbi kohaldatavate sätete sellekohase tõlgendamise ja kohtupraktika muutmise.

Pealegi nähtub asjakohasest sättest, et ärisaladuse rikkumisel kuulub hüvitamisele „rikkumisega tekitatud varaline ja mittevaraline kahju“ (EKTÄKS § 8 lg 1) ega ole sõnaselgelt välja toodud, et hüvitatav peaks olema ärisaladuse omaja saamata jäänud tulu. Hüvitatava kahju liigi kindlaks tegemiseks tuleb sätet rakendaval kohtul pöörduda VÕS juurde, mis avab varalise kahju mõiste ja sisu, milleks on otsene varaline kahju ja saamata jäänud tulu (VÕS § 127 lg 2). Seega ei ole autori hinnangul seletuskirjas välja toodud eesmärk olemasoleval kujul täiel määral saavutatud, kuna kõnealuse sätte tõlgendamisel tuleb kohtul hüvitatavat kahju liiki sisustada võlaõigusseaduse üldsätete abil, mistõttu on EKTÄKS § 8 lg 1 otstarbekus ja eraldiseisva nõude alusena kasutamise võimalikkus küsitav.

Teiseks on seletuskirjas välja toodud, et sätte eesmärgiks on luua ärisaladuse rikkumise juhtudel isikule õigustatud isikule nõuda mittevaralise kahju hüvitamist, nentides samas, et direktiivist otsesõnu sellist nõuet ei tulene, vaid ette nähtud on vaid „asjakohasel juhul“ kahjutasu määramisel muuhulgas sellise teguri arvesse võtmist, nagu ärisaladuse omajale põhjustatud moraalne kahju (art 14 lg 2).¹⁴⁸ Kuigi seni on Riigikohus juriidiliste isikute mittevaralise kahju hüvitamise nõuet pigem eitanud,¹⁴⁹ ei ole see VÕS kohaselt otsesõnu välistatud,¹⁵⁰ mida ka

---

¹⁴⁵ EKTÄKS seletuskiri, lk 8.

¹⁴⁶ RKTko 3-2-1-64-05, p 20; RKTko 3-2-1-123-05, p 24.

¹⁴⁷ nt RKTko 3-2-1-7-10, p 39; RKTko 3-2-1-19-11, p 17.

¹⁴⁸ EKTÄKS seletuskiri, lk 8-9.

¹⁴⁹ RKTko 3-2-1-35-97.

¹⁵⁰ Sein, K. VÕS § 134/3. – Võlaõigusseadus I. Üldosa (§ 1-207). Komm vlj. Tallinn: Juura 2016.

EKTÄKS seletuskirja koostajad ise on möönnud.¹⁵¹ Seega ei ole ka teise eesmärgi saavutamine välistatud läbi kohtupraktika kohandamise.

Euroopa Kohtu praktikast tulenevalt peavad liikmesriigi kohtud tõlgendama riigisisest õigust võimalikult suures ulatuses direktiivi sõnastust ja eesmärki arvesse võttes, saavutamaks direktiiviga ette nähtud tulemus.¹⁵² Nii eelviidatud saamata jäänud tulu kui ka (juriidilisele isikule tekitatud) mittevaralise kahju hüvitamise võimaluse tagamise kohustus tuleneb ärisaladuse kaitse direktiivist (art 14 lg 2) ning kuna kehtivast deliktiõigusest ei ühe ega teise osas otsesõnu keeldu ei nähtu, on autori arvates viidatud õiguskaitsevahendite tagamine võimalik kohtupraktika sellekohase kujundamise teel, tõlgendades ja rakendades kehtivat õigust kooskõlas eelnevalt viidatud ärisaladuse kaitse direktiivi eesmärkidega, ilma tuletamata kunstlikult EKTÄKS tekstist eraldiseisvaid nõude aluseid, mis tegelikult sellisteks ei ole.

Eeltoodust tulenevalt on töö autor seisukohal, et ärisaladuse rikkumise tekitatud kahju hüvitamine nõude alus tuleneb võlaõigusseadusest, EKTÄKS seletuskirjas viidatud eesmärke on võimalik saavutada rakendades ja tõlgendades võlaõigusseadust kooskõlas direktiivi eesmärkidega, muuhulgas võttes kahju hüvitamise nõude eelduste sisustamisel arvesse EKTÄKS-s sisalduvaid täpsustusi ja tingimusi. Sellest tulenevalt lähtub töö autor edaspidi ärisaladuse rikkumisega tekitatud kahju hüvitamise nõude eelduste väljatoomisel VÕS lepinguväliselt tekitatud kahju regulatsioonist ning täiendab neid EKTÄKS-st tulenevalt.

Niiviisi tuleks lepingust tuleneva konfidentsiaalsus- või muu sarnase kohustuse rikkumise tulemusena tekitatud kahju hüvitamiseks esitada nõue VÕS § 115 lg 1 alusel. Kuna käesoleva töö raames käsitleb autor ärisaladuse rikkumisega tekitatud kahju hüvitamist deliktiõiguses, analüüsitakse alljärgnevalt EKTÄKS-st tulenevaid asjakohaseid sätteid, mis täiendavad lepinguväliselt ärisaladuse rikkumise kontekstis VÕS § 1043 kohaldamise eeldusi. Ärisaladuse rikkumisega lepinguväliselt tekitatud kahju hüvitamise nõude eeldusteks on objektiivne teokoosseis (rikkuja tegu, kahjulik tagajärg ning põhjuslik seos kahju ja kahjuliku tagajärje vahel), õigusvastasus ja süü.¹⁵³

---

¹⁵¹ EKTÄKS seletuskiri, lk 8.

¹⁵² EKo C-14/83, *Sabine von Colson ja Elisabeth Kamann versus Land Nordrhein-Westfalen*, ECLI:EU:C:1984:153, p 26 ja 28; EKo C-212/04, *Konstantinos Adeneler jt versus Ellinikos Organismos Galaktos (ELOG)*, ECLI:EU:C:2006:443, p 115; EKo C-106/89, *Marleasing SA versus La Comercial Internacional de Alimentacion SA*, ECLI:EU:C:1990:395, p 23.

¹⁵³ Tampuu, Käerdi, VÕS § 1043/3.2.

Tulenevalt asjaolust, et ärisaladuse rikkumise mõistet ei ole seni Eesti õiguskorras avatud ega reguleeritud, käsitleb töö autor alljärgnevalt alapeatükis 2.2. ärisaladuse rikkumist kui tegu delikti objektiivse koosseisu alaelemendina. Kuna ülejäänud delikti üldkoosseisu eelduste (kahjulik tagajärg, põhjuslik seos, samuti õigusvastasus ning süü) osas ei esine ärisaladuse rikkumise kontekstis märkimisväärseid erisusi, käsitleb töö autor neid kõiki alapeatükkide mahu ühtlustamise eesmärgil alapeatükis 2.3.

2.2. Ärisaladuse rikkumine kui tegu

(a) Ärisaladuse ebaseaduslik saamine

EKTÄKS § 5 lg 1 kohaselt on ärisaladuse saamine selle üle seadusliku kontrolli omava isiku nõusolekuta ebaseaduslik, kui selleks on kasutatud:

- 1) loata juurdepääsu dokumentidele, asjadele, materjalidele, ainetele või elektroonilistele failidele, mis on ärisaladuse üle seaduslikku kontrolli omava isiku kontrolli all ja mis sisaldavad ärisaladust või millest saab ärisaladuse tuletada, või nende omavolilist valdamist või kopeerimist või
- 2) muid toiminguid, mida konkreetsete asjaolude korral peetakse ausa kaubandustavaga vastuolus olevaks.

EKTÄKS seletuskirja kohaselt võtab viidatud sätte p 1 enda alla olukorrad, kus isik teeb ärisaladuse saamiseks ühepoolseid samme, nt vargus või häkkimine ning punkt 2 hõlmab kõik muud olukorrad, mida võib käsitleda vastuolus ausa kaubandustavaga. Seejuures viitab seletuskiri ausa kaubandustava sisustamiseks TRIPS-lepingule,¹⁵⁴ mille kohaselt tähendab väljend «viis, mis on vastuolus ausate kaubandustavadega» minimaalselt selliseid tegevusi nagu lepingu rikkumine, usalduse kuritarvitamine ja rikkumisele kallutamine ning hõlmab avaldamata teabe omandamist kolmanda isiku poolt, kes teadis või pidi teadma, et teabe hankimine kuulub seesuguse tegevuse alla (TRIPS-lepingu artikkel 39 lg 2, viide nr 10).

Paragrahvi esimese punkti alla sobib seega eelkõige ärisaladuse saamine sobimatute omandamisvahendite kaudu, näiteks küberrünnaku, varastatud parooli kaudu vms. Teise alternatiivina olev „või nende (ärisaladust sisaldavad dokumendid, asjad jms) omavolilist

---

¹⁵⁴ EKTÄKS seletuskiri, lk 4.

valdamist või kopeerimist“ viitab ka sellele, et ligipääs teabele omaette ei pea olema saadud õigusvastaselt ilma teabe omaja nõusolekuta, vaid kujutab endast näiteks olukorra, kus töötajal on töö käigus ligipääs teabele antud, kuid töötaja, kopeerides, salvestades neid vms ületab talle antud ärisaladuse kasutamise õiguse ulatust või rikub sõnaselget kohustust seda teavet mitte salvestada, kopeerida jms. Muude, ausa kaubandustavaga vastuolus olevateks toiminguteks võiks eeltoodust tulenevalt olla näiteks ettevõtte sisemise töötaja või muu isiku ära kasutamine ja mõjutamine ärisaladuse saamiseks, selle väljapoolt ettevõttesse saatmine spioneerimiseks, samuti teabe omandamine eeltoodu toime pannud isiku poolt.

Eeltoodu kontekstis on päevakajaliseks on muutunud ka arutelu, kas ärisaladuse saamine mälu abil (ehk vastava teabe meelde jätmine) võiks olla käsitletav ärisaladuse ebaseadusliku saamisega ärisaladuse kaitse regulatsiooni kontekstis.¹⁵⁵ Viidatud sättes kirjeldatud tegevused ei hõlma otsesõnu teabe salvestamist või jäädvustamist sellele ligipääsu saanud või omava isiku aju kasutades,¹⁵⁶ mis pole samas autori arvates välistatud näiteks asjakohase teabega vahetult töötava isiku või seda enam asjakohase teabe esialgse looja ja/või autori puhul.

Sätte sõnastusest peaks järeldama, et kui isik, kellel on vastava teabele ligipääs olemas teabe omaja nõusolekul (näiteks töö tegemiseks või millegi valmistamiseks selle alusel), valdab seda teavet aju kasutades mingis mahus ja ulatuses paratamatult ning kindlaks teha, mis hetkest alates muutub see valdus omavoliliseks ei ole võimalik, mistõttu rikkumisega sellisel juhul tegu ei ole. Kui aga isik saab viidatud sättes kirjeldatud viisil juurdepääsu salastatud teabele selle omaja nõusolekuta, peaks see olema käsitletav ärisaladuse ebaseadusliku saamisena olenemata viisist, kuidas see teave pärast sellele juurdepääsu saamist salvestatud või jäädvustatud on – mõne andmekandja või isiku aju ja mälu abil.

Eeltoodu kontekstis on oluline eristada objektiivseid teadmisi, mida töötaja ei või paljastada ning töötaja subjektiivseid teadmisi, nagu kutseoskused, praktiline kogemus, osavus, käsitöenduslikud ja vaimsed võimed, mis on töötaja enda oskused ega kuulu tööandjale, kuigi selle vahetegemine ei ole praktikas lihtne.¹⁵⁷ Tööandja ei peaks saama keelata töötajal kasutada väljaõppe või töötamise käigus omandatud oskusi ja teadmisi pärast töölepingu lõppemist. Töötaja oskuste ja teadmistega oleks tegemist juhul, kui need on töötajale tööle tulles teada või

---

¹⁵⁵ Bender, D., lk 56.

¹⁵⁶ Hoeren, lk 141.

¹⁵⁷ Hepple, B. Employee Loyalty in English Law. – Comparative Labor Law and Policy Journal, vol. 20, no. 2, Winter 1999, lk 223; Ojamäe, E. Konfidentsiaalse teabe määramine töösuhtes. – Juridica, 2005/X, lk 728-729.

kui viimane võtab töö käigus kasutusele mõne uue meetodi, mis pole kuidagi seotud tööandja kasutatavate tehnoloogiliste (seda enam uuenduslike) lahendustega.¹⁵⁸

(b) Ärisaladuse ebaseaduslik kasutamine või avaldamine

EKTÄKS § 5 lg 3 kohaselt on ärisaladuse kasutamine või avaldamine selle üle seaduslikku kontrolli omava isiku nõusolekuta ebaseaduslik, kui seda teeb isik, kes:

- 1) on ärisaladuse saanud ebaseaduslikult käesoleva paragrahvi lõike 1 tähenduses;
- 2) rikub kohustust ärisaladust mitte avaldada või
- 3) rikub ärisaladuse kasutamise piiramise kohustust.

Seega hõlmab eeltoodud säte nii eelnevalt väljatoodud viisidel ebaseaduslikult kui ka seaduspäraselt, nt töötaja töölepingust tulenevate kohustuste täitmisel ja täitmiseks, aga ka näiteks litsentsi alusel¹⁵⁹ saadud, kuid saladuses hoidmise kohustust või kasutuspiirangut rikkudes ärisaladuse kasutamist või avaldamist.¹⁶⁰ Näiteks võiks viidatud rikkumisega tegemist olla ettevõtte infotehnoloogia administraatori puhul, kes ei täida (nõuetekohaselt) oma kohustust kaitsta teavet volitamata kasutamise eest või piirata ärisaladuse kasutamist.¹⁶¹ Kõnealuse lõike punktide 2 ja 3 kohaldamine eeldab seega kas seadusest või lepingust tulenevat kohustust ärisaladust mitte avaldada või selle kasutamist piirata. Kui seadusest tuleneva kohustuse (näiteks lepingueelsetes läbirääkimistes osalevate isikute, ametnike ametnikke, kohtumenetluse raames ärisaladuse teada saanud menetlusosalise puhul jms¹⁶²) rikkumise eest lepinguvälise vastutuse kohaldamine on veel mõistetav, siis lepingulise kohustuse rikkumisega tekitatud kahju hüvitamist saab deliktiõiguses alusel nõuda vaid juhul, kui tekkinud kahju ärahoidmine ei olnud rikutud lepingulise kohustuse eesmärgiks¹⁶³.

Küll aga on autori arvates teabe salajas hoidmise kokkuleppe eesmärgiks üldjuhul just selle ebaseadusliku kasutamise ja avaldamise tagajärjena tekkida võiva kahju ärahoidmine. Sellest tulenevalt on viidatud sätted Eesti deliktiõiguse kontekstis pigem kohaldatavad vaid seadusest tulenevate kohustuste rikkumise puhul. Eeltoodud järeldust toetab ka ärisaladuse kaitse

---

¹⁵⁸ Ojamäe, lk 729.

¹⁵⁹ Sosnova, lk 56; *Idem*, lk 59.

¹⁶⁰ EKTÄKS seletuskiri, lk 5.

¹⁶¹ Sosnova, lk 56; *Idem*, lk 59.

¹⁶² Värvi, lk 427.

¹⁶³ Tampuu, Käerdi, VÕS § 1044/3.2.1.

jõustunud direktiivi asjakohase sätte tekstis puuduv viide konfidentsiaalsuslepingule ning lepingulisele kohustusele, mis sisaldus selle esialgses versioonis¹⁶⁴.

Nagu eelpool juba mainitud, loetakse ärisaladuse saamist, kasutamist või avaldamist selle üle seadusliku kontrolli omava isiku nõusolekuta rikkumiseks ja seega ka õiguskaitsevahendite (sealhulgas kahju hüvitise nõue) kohaldamise aluseks üksnes siis, kui see oli toime pandud ebaseaduslikult. Lisaks eelnevalt väljatoodule on ärisaladuse saamine, kasutamine või avaldamine ebaseaduslik eelkõige juhul, kui isik selle saamise, kasutamise või avaldamise ajal teadis või pidi teadma, et ärisaladus on saadud otse või kaudselt teiselt isikult, kes kasutas ärisaladust või kes avaldas selle ebaseaduslikult (EKTÄKS § 5 lg 4). EKTÄKS seletuskirja kohaselt on kõnealuse sätte eesmärk kaitsta heauskseid isikuid, kes ei teadnud ega pidanudki teadma, et said ärisaladuse kolmandalt isikult, kes kasutas või avaldas selle ebaseaduslikult. Sellisel juhul peetakse heauskse isiku poolt ärisaladuse saamist, kasutamist või avaldamist seaduspäraseks hetkeni, kui isik saab teabe edastanu isiku rikkumisest teada, mille järel vastutab ta ka sellega tekitatud kahju eest.¹⁶⁵

Ebaseaduslikuks kasutamiseks loetakse sellise kauba tootmist, pakkumist või käibesse laskmist, mille väljatöötamise, omaduste, toimimise, tootmise või turustamise puhul saadakse olulist kasu ebaseaduslikult saadud, kasutatud või avaldatud ärisaladusest (edaspidi *ärisaladust kahjustav kaup*), või ärisaladust kahjustava kauba sellisel eesmärgil importimist, eksportimist või ladustamist, kui seda teinud isik teadis või pidi teadma, et ärisaladust on kasutatud ebaseaduslikult EKTÄKS § 5 lg 3 tähenduses (EKTÄKS § 5 lg 5). Ärisaladuse kaitse direktiivis on kasutusel mõiste „õigusi rikkuvad kaubad“ ehk kaubad, mille väljatöötamise, omaduste, toimimise, tootmisprotsessi või turustamise puhul saadakse olulist kasu ebaseaduslikult omandatud, kasutatud või avalikustatud ärisaladustest (art 2 punkt 4), mistõttu tuleks ka „ärisaladust kahjustava kauba“ mõistet sisustada vastavalt. Küll aga võib vastav direktiivist tulenev mõiste tekitada raskusi selle tõlgendamisel ja seega ka asjakohase sätte rakendamisel, kuivõrd ebaselgeks jääb siiani „olulise kasu“ määratlus¹⁶⁶ ning ka ärisaladust kahjustavaks kaubaks selliste toodete pidamine, mis on üksnes turustatud ärisaladust rikkuva turundusviisi abil ega oma rikutud ärisaladusega vahetut seost, on küsitav¹⁶⁷.

---

¹⁶⁴ Euroopa Komisjoni Ettepanek ärisaladuse kaitse direktiivi kehtestamiseks, lk 17.

¹⁶⁵ EKTÄKS seletuskiri, lk 5.

¹⁶⁶ Sosnova, lk 56.

¹⁶⁷ Ohly, A. Das neue Geschäftsgeheimnisgesetz im Überblick. – Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht 2019/5, lk 445; Knaak, R., Kur, A., Hilty, R. M. Comments of the Max Planck Institute for Innovation and Competition of 3 June 2014 on the Proposal of the European Commission for a Directive on the Protection of Undisclosed Know-How and Business Information (Trade Secrets) Against Their Unlawful Acquisition, Use and

Ka eeltoodud sätte puhul on ärisaladuse kasutamine heauskse isiku poolt seaduspärane seni, mil temani jõuab teadmine, et tema eelpool kirjeldatud tegu kujutab endast ärisaladuse ebaseaduslikku kasutamist. See aga ei laiene see majanduslikku proportsionaalsuse põhjustel kaupadele, mis on toodetud enne eelpool viidatud rikkumisest teadasaamise hetke.¹⁶⁸ Samuti ei ole ärisaladuse rikkumise eelduseks konkureerimine ehk ärisaladust võib ebaseaduslikult saada, kasutada ja avaldada ka isik, keda ei saa pidada ärisaladuse üle seaduslikku kontrolli omava isiku konkurendiks, nagu ei mängi rolli ka ärisaladuse rikkumise eesmärk.¹⁶⁹

Eeltoodust tulenevalt piisab ärisaladuse rikkumise tuvastamiseks ka nõ kaudsest saamisest, kasutamisest või avaldamisest,¹⁷⁰ ehk ärisaladuse rikkujaks ning seega ka rikkumisega tekitatud kahju hüvitamiseks kohustatud isikuks ei peeta mitte ainult esialgselt ärisaladuse ebaseaduslikult saanud, kasutanud või avaldanud isikut, vaid ka igat järgmist isikut, kes on selle teabe saamise, kasutamise (sealhulgas ärisaladust kahjustava kauba käibesse laskmine jms) või avaldamise hetkel eelnevast rikkumisest teadlik olnud.

EKTÄKS 5 lg 6 kohaselt ärisaladuse saamist, kasutamist või avaldamist ei peeta ebaseaduslikuks, kui see on vajalik, et:

- 1) avalikustada avalike huvide kaitsmise eesmärgil ebaseaduslik tegu;
- 2) töötaja saaks töötajate esindaja kaudu kaitsta oma õigusi ja huve, tingimusel et töötaja poolt esindajale ärisaladuse avaldamine on vajalik esindaja pädevuses olevate ülesannete täitmiseks, või
- 3) kaitsta tunnustatud õigustatud huvi.

Seejuures näeb ärisaladuse kaitse direktiivi artikkel 3, mis rõhutab juurdepääsu vabaduse põhimõtet¹⁷¹, ka täiendavaid aluseid, mille puhul ei loeta ärisaladuse saamist, kasutamist või avaldamist ebaseaduslikuks, näiteks: kui ärisaladus on omandatud iseseisva avastamise või loomise teel (lg 1 punkt a); sellise toote või eseme jälgimine, uurimine, demonteerimine või katsetamine, mis on tehtud üldsusele kättesaadavaks või mis on sellise teabe omandaja seaduslikus valduses, kes on vaba mis tahes õiguslikult kehtivast kohustusest piirata ärisaladuse

---

Disclosure of 28 November 2013, COM(2013) 813 Final. – International Review of Intellectual Property and Competition Law 2014 (45) 8, lk 958. Arvutivõrgus: <https://doi.org/10.1007/s40319-014-0270-3> (03.03.2021)

¹⁶⁸ EKTÄKS seletuskiri, lk 5-6.

¹⁶⁹ *Ibidem* seletuskiri, lk 4.

¹⁷⁰ Hoeren, lk 142.

¹⁷¹ *Ibidem*, lk 141.

omandamist (lg 1 punkt b), samuti kui seda on tehtud muu tava, mis on konkreetsete asjaolude korral vastavuses ausa kaubandustavaga, järgimisel (lg 1 punkt d).

Kuigi EKTÄKS seletuskirjast nähtub, et ärisaladuse rikkumise ebaseaduslikkust hinnates tuleks riigisisest regulatsiooni tõlgendada ärisaladuse kaitse direktiivi valguses ning sellest tulenevalt alati lähtuda ka direktiivi artiklist 3, mis välistab ärisaladuse eksklusiivseid õigusi, mistõttu on nn iseseisev avastamine, nt toote pöördprojekteerimine, lubatud,¹⁷² ei nähtu vastavaid erandeid EKTÄKS tekstist. Autori hinnangul raskendab aga nii olulise direktiivist tuleneva printsiibi mainimine üksnes seaduseelnõus ning seaduse tekstis kajastamata jätmine oluliselt ärisaladuse rikkumise kontrollimist ja seega ka EKTÄKS kui sellise kohaldamist, sundides pöörduma ärisaladuse rikkumise koosseisu täitmise tuvastamiseks direktiivi teksti poole. Arusaadav ega põhjendatud ei ole autori arvatest valikuliselt direktiivist mõnede õigustuste lisamine ja mõnede, seejuures mitte vähem oluliste, välja jätmine.

Eeltoodust tulenevalt nähtub ka, et ärisaladuse saamise, kasutamise ja/või avaldamise ebaseaduslikkust, sealhulgas rikkuja isiku heausksust ja ärisaladuse saamise, kasutamise või avaldamise motiive ei hinnata mitte ärisaladuse rikkumise kui õigusvastase teo subjektiivse teokoosseisu vaid õigusvastase teo objektiivse teokoosseisu kontrollimisel. Sellest tulenevalt muutub oluliselt ka tõendamiskoormus – kui tavapäraselt õigusvastasele teo toimepanemisele tuginev isik peaks tõendama õigusvastase teo objektiivse teokoosseisu esinemise (ehk teo, kahju ning põhjuslikku seose nende vahel) ja õigusvastasuse,¹⁷³ ning kostja peaks vastutusest vabanemiseks tõendama vaid mõne õigusvastasust välistava asjaolu esinemise või süü puudumist¹⁷⁴, siis ärisaladuse rikkumisele tuginedes peaks rikkumisele tuginev isik juba õigusvastase teo objektiivse teokoosseisu juures ära näitama ka väidetavalt toime pandud ärisaladuse rikkumise ebaseaduslikkust, muuhulgas rikkuja teadmist või teadma pidamist rikkumise hetkel, et ärisaladust on kasutatud ebaseaduslikult ehk rikkuja pahausksust.

---

¹⁷² EKTÄKS seletuskiri, lk 4.

¹⁷³ Tampuu, Käerdi, VÕS § 1043/3.6.

¹⁷⁴ RKTko 3-2-1-53-06, p 12; RKTko 3-2-1-30-07, p 10; RKTko 3-2-1-54-07, p-d 12, 14; RKTko 3-2-1-127-08, p 15; 3-2-1-117-08, p 15.

2.3. Ärisaladuse rikkumisega lepinguväliselt tekitatud kahju hüvitamise nõude muud eeldused

Objektiivse teokoosseisu hulka kuulub kannatanul ka kahjuliku tagajärje ehk kahju tekkimine ning põhjuslikku seost rikkuja teo ja tekkinud kahju vahel. Omandisarnase õiguse VÕS § 1045 lg 1 p 5 mõttes kahjustamine ja rikkuja teo vahel põhjusliku seose tuvastamine loob eelduse, et kahju põhjustanud tegu on õigusvastane. Kaitsenormi rikkumise puhul ei sõltu õigusvastasuse tuvastamine sellega põhjustatud kahjust, vaid kaitsenormi rikkumisega põhjustatud kahju on oluline vastutust täitva kausaalsuse tasandil ning seega ka kahju hüvitamise kohustuse ulatuse kindlaksmääramisel.¹⁷⁵ Seega kui käsitleda ärisaladust omandisarnase õigusena VÕS § 1045 lg 1 p 5 mõttes ning teha kindlaks põhjusliku seose selle kahjustamise ning rikkuja teo (ehk ärisaladuse ebaseadusliku saamise, kasutamise või avaldamise) vahel, on see rikkumine automaatselt käsitletav õigusvastasena. Lähtudes ärisaladuse rikkumisest kui seaduses sätestatud ebaausa konkurentsikeelu (EKTÄKS § 3 lg 1) rikkumisest, mille koosseisu tunnuseks kahjulik tagajärg ei ole, tuleb vastutust täitva kausaalsuse tasandil ära näidata, et kaitsenormi rikkumine põhjustas kannatanu väidetava kahju.¹⁷⁶

Näiteks ei pruugi ärisaladuse seaduslikule omajale tekkida kahju üksnes ärisaladuse ebaseadusliku saamisega rikkuja poolt, kui rikkuja eeltoodud ärisaladust ei kasuta ega ole selle arvelt tulu teeninud ning seaduslikul omajal jääb alles võimalus seda kasutada, selle pealt tulu teenida ja muid eeliseid kasutada.¹⁷⁷ Samuti võib tekkida olukordi, kus ärisaladuse seaduslikul omajal puudus mingil põhjusel (näiteks seadusest tulenev keeld vms) kavatsus ja/või reaalne võimalus ärisaladust kasutada (eelkõige selle abil midagi toota ja/või turustada, samuti seda litsentsida). Sellisel juhul ei pruugi ärisaladuse seaduslik omaja olla võimeline tõendada, et on rikkuja teo tõttu kannatanud mingit kahju, eelkõige näiteks saamata jäänud tulu.¹⁷⁸

Põhjusliku seose tuvastamisel tuleb VÕS § 127 lg 4 alusel kontrollida, kas rikkujale etteheidetava teo ärajäämise korral oleks ära jäänud ka kahju tekkimine, muuhulgas kas rikkuja tegu on olnud kahju vajalikuks ning õiguslikuks põhjuseks.¹⁷⁹ Seega tuleb ärisaladuse omandisarnaseks õiguseks pidamisel tuvastada, et rikkuja poolt selle ebaseaduslik saamine,

---

¹⁷⁵ Tampuu, Käerdi, VÕS § 1043/3.3.3.

¹⁷⁶ Tampuu, T. Lepinguvälised võlasuhted. Tallinn: Juura 2017, lk 208.

¹⁷⁷ Elmore, lk 83.

¹⁷⁸ Pensabene, M. J., Loh, C. E. How to Assess Trade Secret Damages. US: Trade secret. June 2006, lk 2. Arvutivõrgus: <https://www.venable.com/-/media/how-to-assess-trade-secret-damages.pdf> (18.12.2020)

¹⁷⁹ Tampuu, Käerdi, VÕS § 1043/3.3.4.

kasutamine või avaldamise põhjustas ärisaladuse kui omandisarnase õiguse kahjustamise (näiteks selle üldsusele avalikuks ja kättesaadavaks tegemise näol) oli ka teabe omaja poolt väidetava kahju tekkimise põhjuseks. Ärisaladuse rikkumisest hoidumise kohustuse rikkumise puhul tuleks kindlaks teha põhjusliku seose kohustuse rikkumise ja kahjuliku tagajärje vahel.

Kuna ärisaladuse ebaseadusliku saamise, kasutamise või avaldamise kui rikkumise objektiivse koosseisu täitmise tuvastamiseks tuli eeltoodust lähtuvalt kindlaks teha ka selle rikkumise vastavus mõne VÕS § 1045 lg-s 1 nimetatud õigusvastase teo tunnustele, eeldatakse selle objektiivse koosseisu täitmisel õigusvastasust ning kontrollida jääb vaid § 1045 lg-s 2 sätestatud õigusvastasust välistavate asjaolude puudumist.¹⁸⁰ Autori hinnangul on neist ärisaladuse rikkumise kontekstis kõige asjakohasem VÕS § 1045 lg 2 p 1 (mille kohaselt kahju tekitamine pole õigusvastane, kui kahju tekitamise õigus tuleneb seadusest) eksliku kohaldamise risk tulenevalt EKTÄKS § 5 lg-s 6 välja toodud alustest, mille puhul ei ole ärisaladuse rikkumine ebaseaduslik. EKTÄKS § 5 lg-s 6 sätestatud ärisaladuse rikkumise ebaseaduslikkust välistavad asjaolud ei ole samastatavad VÕS § 1045 lg-s 2 sätestatud õigusvastasust välistavate asjaoludega, kuivõrd esimesed on üheks osaks ärisaladuse rikkumise kui õigusvastase teo objektiivse teokoosseisu elementidest ning nagu eelnevalt on välja toodud, nende esinemisel ei peeta ärisaladuse rikkumist ebaseaduslikuks ja seega pole sellisel juhul ka tegemist õigusvastase teoga VÕS § 1045 lg 1 mõttes.

Õigusvastaselt kahju tekitamise eest vastutusele võtmiseks kontrollitakse viimasena isiku süüd, ehk kas isik oli teo toimepanemisel subjektiivselt süüvõimeline tulenevalt VÕS § 1050 lg-st 1 ja 2 ning süü vormi: tahtlust, rasket hooletust ja hooletust (VÕS § 104 lg 3-5).¹⁸¹ Ärisaladuse rikkuja süü vormi osas on oluline märkida, et ärisaladuse direktiivi algse versiooni kohaselt ärisaladuse omandamist ja kasutamist ärisaladuse omaja nõusolekuta käsitatakse ebaseaduslikuna, kui see on toimunud tahtlikult või raske hooletuse tõttu,¹⁸² kuid ei direktiivi jõustunud versioon ega EKTÄKS tekst sellist tingimust ei sisalda. Seega on ilmne, et seadusandja loobus hooletusest toime pandud ärisaladuse rikkumise eest vastutuse välistamisest. Selliselt piisab isiku ärisaladuse rikkumise eest vastutusele võtmiseks vaid ärisaladuse ebaseaduslikku saamise, kasutamise või avaldamise tuvastamisest ning süü vorm ei oma selle juures tähtsust. Seega võib ärisaladuse rikkumisega tegemist olla ka siis, kui see pandi toime hooletusest. Ka Eestis kehtiva deliktiõiguse kohaselt vastutavad isikud hooletusest

---

¹⁸⁰ Tampuu, Käerdi, VÕS § 1043/3.4.

¹⁸¹ *Ibidem*, VÕS § 1043/3.4.

¹⁸² Euroopa Komisjoni ettepanek ärisaladuse kaitse direktiivi kehtestamiseks, lk 17.

õigusvastaselt tekitatud kahju eest ning süü vorm võib omada tähtsust vaid VÕS § 127 lg 6 esimese lause ning 134 lg 2, 5 ja 6 kohaselt kahju eest väljamõistetava rahalise hüvitise suuruse kindlaksmääramisel. Seejuures tuleb arvesse võtta, et hooletuse puhul eristatakse välist (objektiivset) hooletust (1050 lg 1) ning sisemist hooletust, nt rikkuja olukorda, vanust, haridust, teadmisi, võimeid jms (1050 lg 2), ning viimase hindamise juurde asutakse üksnes pärast objektiivse hooletuse tuvastamist.¹⁸³

Eeltoodust tulenevalt on ärisaladuse rikkumise eest vastutusele võtmiseks vajalike eelduste kontroll võimalik ka delikti üldkoosseisu eelduste sisustamise näol, arvestades EKTÄKS-st tulenevaid erisusi ja nende erinevat paigutust delikti üldkoosseisu struktuuris, ning sellest tulenevalt nende kontrollimise järjekorda ning muutunud tõendamiskoormust. Isiku ärisaladuse rikkumisega tekitatud kahju hüvitamiseks kohustamiseks tuleb tuvastada, et (1) isik on toime pannud õigusvastase teo ehk ärisaladuse üle seadusliku kontrolli üle omava isiku nõusolekuta ebaseaduslikult saanud, kasutanud või avaldanud ärisaladust, mille tagajärjel on ärisaladuse üle seadusliku kontrolli üle omavale isikule tekkinud kahju, (2) tuvastada toime pandud rikkumise õigusvastasus (ehk sisuliselt õigusvastasust välistavate asjaolude puudumise) ning (3) teha kindlaks ärisaladuse rikkuja süü vormi, mis küll vastutuse eelduseks ei ole, kuid võib omada tähtsust varalise ja mittevaralise kahju tekitamise eest väljamõistetava hüvitise määramisel VÕS 140 järgi.¹⁸⁴

---

¹⁸³ Tampuu, Käerdi, VÕS § 1043/3.5.

¹⁸⁴ Tampuu, Käerdi, VÕS § 1043/3.5.

III ÄRISALADUSE RIKKUMISEGA LEPINGUVÄLISELT TEKITATUD KAHJU LIIGID JA HÜVITAMINE

3.1. Ärisaladuse rikkumisega lepinguväliselt tekitatud kahju kindlaks tegemise ja tõendamise üldised põhimõtted

Tulenevalt VÕS § 127 lg-s 1 sätestatust on ärisaladuse rikkumisega tekitatud kahju hüvitamise eesmärgiks isiku asetamine olukorda, mis on võimalikult lähedane olukorrale, milles ta oleks olnud, kui ärisaladuse rikkumist poleks toimunud. Ärisaladuse omaja selle rikkumisest tekkida võiva tegeliku kahju liigid on erinevad, kuid ärisaladuse rikkumisega tekitatud kahju hüvitamise nõuet esitava isiku eesmärk on üldjuhul saada väidetava rikkumisega tekitatud majandusliku kahju korvamiseks piisav summa.¹⁸⁵ Selliste nõuete maksmapaneku edukus sõltub rohkesti poolte argumentide usaldusväärsusest ning tõenditest.¹⁸⁶

Euroopa Kohtu praktikast tulenevalt ei loeta üldjuhul salajaseks ega konfidentsiaalseks teavet, mis seda oli, kuid mis on vähemalt viis aastat vana ja mida tuleb seetõttu pidada vananenuks, välja arvatud juhul, kui hageja tõendab erandkorras, et see on endiselt oluline tema või mõne kolmanda isiku kaubandusliku seisundi jaoks.¹⁸⁷ Seega tuleb hagejal eelkõige tõendada, et väidetavalt ebaseaduslikult saadud, kasutatud või avaldatud teave vastab kõigi EKTÄKS § 5 lg-s 2 sätestatud ärisaladuse tunnustele. Hageja kohustus on seega tõendada, milline teave oli tema juures ärisaladus, ehk ainuüksi üldisest loetelust ärisaladuse alla väidetavalt kuuluvast teabest ei piisa, ja milles seisnes selle ebaseaduslik saamine, avaldamine või kasutamine kostja poolt,¹⁸⁸ samuti kahju olemasolu, enamasti selle suurust ning põhjuslikku seost kahju tekitaja käitumise ja kahju tekkimise vahel.¹⁸⁹ Lisaks eeltoodule, nagu on töö autor juba eelnevalt välja toonud (ptk 2.2.), eeldab ärisaladuse rikkumisele tuginemine ka ärisaladuse saamise, avaldamise või kasutamise ebaseaduslikkuse tõendamist, muuhulgas rikkuja pahausksust.

Nõude edukus sõltub seega paljuski juba enne hagi esitamist läbiviidud ettevalmistusest tõendite kogumise osas.¹⁹⁰ Küll aga võib ärisaladuse ja selle rikkumise olemusest tulenevalt tekkida märkimisväärseid raskusi rikkumisega tekitatud kahju tõendamisel, eelkõige olukorras,

---

¹⁸⁵ Pensabene, Loh, lk 1.

¹⁸⁶ Prandl, lk 456.

¹⁸⁷ EKo T-341/12, *Evonik Degussa GmbH versus Euroopa Komisjon*, ECLI:EU:T:2015:51, p 84.

¹⁸⁸ RKTko 3-2-1-115-05, p 22, RKTko 3-2-1-103-08, p 21; Kelli *et al*, lk 336.

¹⁸⁹ RKTko 3-2-1-173-12, p 18.

¹⁹⁰ Kelli *et al*, lk 336.

kus kahju ulatust tõendavad andmed ei ole hagejale kättesaadavad, näiteks kui tõendada tuleb asjaolu, mille esinemine on kahju tekitaja kontrolli all, kannatanul ei ole objektiivselt võimalik tõendeid esitada ja kahju tekitaja keeldub asjaolu tõendamisele kaasa aitamast. Sellisel juhul on hea usu põhimõttest tulenevalt võimalik tõendamiskoormust ümber pöörata, milleks kannatanul tuleb põhistada eelviidatud asjaolu esinemist ning kahju tekitajal seejärel tõendada selle esinemise puudumist.¹⁹¹ Ärisaladuse rikkumisega kahju tekitanud isik peab samuti esile tooma¹⁹² ja tõendama, et osaliselt põhjustas kahju tekkimise kahjustatud isiku tegevus.¹⁹³

Samuti on olukorras, kus ärisaladuse rikkumisele tugineval isikul puuduvad kahju ulatuse kindlakstegemiseks vajalikud tõendid, mõeldav dokumentide väljanõudmise nõude esitamine TsMS § 278 alusel. Kaalukatel põhjustel ning eelduste täitmisel võiks kaaluda eeltõendamismenetlust, mida on võimalik korraldada enne kohtumenetluse algatamist, muuhulgas kui võib eeldada, et tõendid võivad kaduma minna või nende kasutamine võib raskeneda (TsMS § 244 lg 1). Märkimist on väärt, et sätte teise lause kohaselt algatab kohus isiku taotlusel eeltõendamismenetluse tõendite tagamiseks ka siis, kui isik põhistab, et tema autoriõigusi, autoriõigustega kaasnevaid õigusi või tööstusomandiõigusi on rikutud või on olemas nende rikkumise oht. Kuigi erinevalt teistest intellektuaalomandi liikidest puudub ärisaladuse selle seaduslikul omajal ainuõigus selle sisuks oleva teabe osas, on selle seaduslikul omajal õigus nõuda kõigilt teistelt tema poolt loodud ning kaitstud ärisaladuse rikkumisest hoidumist (vt ptk 1.3), mistõttu peaks olema võimalik eeltõendamismenetluse korraldamine ka ärisaladuse puhul, kui on alus eeldada selle rikkumist või rikkumise ohtu tulevikus.

Kuigi EKTÄKS § 8 lg-st 1 tulenevalt kuulub hüvitamisele ärisaladuse rikkumisega tekitatud varaline ja mittevaraline kahju, tuleneb ärisaladuse kaitse direktiivist, et asjakohase kahjutasu määramisel tuleb arvesse võtta kõiki asjakohaseid tegureid, nagu negatiivseid majanduslikke tagajärgi, sh kannatanu saamata jäänud tulu, rikkuja saadud ebaõiglast tulu ja asjakohasel juhul muid kui majanduslikke tegureid, nagu ärisaladuse ebaseadusliku omandamise, kasutamise või avalikustamise tõttu ärisaladuse omajale põhjustatud moraalne kahju (art 14 lg 2).

Väidetavalt tekkinud kahju kindlaks tegemiseks on kasutatavad erinevad meetodid, mis omakorda eeldavad mitmete aspektide arvesse võtmist. Ärisaladuse rikkumise puhul rikkuja ebaõiglase tulu, ärisaladuse omaja saamata jäänud tulu või hüpoteetilise litsentsitasu välja

---

¹⁹¹ RKTko 3-2-1-173-12, p 17; RKTko 3-2-1-129-13, p 25.

¹⁹² RKTko 3-2-1-129-13, p 27.

¹⁹³ RKTko 3-2-1-46-15, p 12; RKTko 3-2-1-65-15, p 13.

nõudmisel on oluline kindlaks määrata ja arvesse võtta aeg, mis oleks kellelgi teisel läinud samasuguse teabe iseseisvaks väljatöötamiseks või avastamiseks (nn edumaa reegel, ing *head start rule*) ehk mille jooksul oleks ärisaladuse omajal võimalus ainuisikuliselt kasutada sellest tulenevaid eeliseid.¹⁹⁴ Arvesse on võetavad ärisaladust rikkunud isiku rikkumisest saadud tulu ning hinna ja kasumlikkuse näitajad,¹⁹⁵ seadusliku omaja poolt uurimis ja arendustegevuseks tehtud kulud, rikutud ärisaladuse asendamiskulud ja muud tegelikud kahjud, samuti ärisaladuse õiglane turuväärtus.¹⁹⁶ Tulenevalt ärisaladuse liigitamisest intellektuaalomandi valdkonda on näiteks Ameerika Ühendriikides selle rikkumisega tekitatud kahju kindlaks tegemise puhul kasutusele võetud patendiõigusest tulenevaid põhimõtteid ja juhtnööre.¹⁹⁷

Kuigi ärisaladust kaitstakse esmajoonel selle omaja poolt kasutusele võetud meetmete abil, peaks olema tagatud ka selle piisav kaitse kohtus. Seetõttu peab kohus ka ärisaladuse rikkumise asjades olema võimeline tuvastama ärisaladuse kui sellise olemasolu (avalikustamata seda kolmandatele isikutele), selle rikkumise ning leidma ja rakendama asjakohasel viisil asjakohaseid õiguskaitsevahendeid.¹⁹⁸ Võimaliku kahju ulatuse kindlakstegemiseks oluliste aspektide eiramine või mittekohane hindamine toob kaasa kallutatud ja/või ebatäpseid hinnanguid.¹⁹⁹ Kohtud peaksid selliste asjade lahendamisel võtma arvesse kõiki asjakohaseid tegureid ning ärisaladuse iseloomu ja eripära, mis tekitavad küll raskusi selle väärtuse ja rikkumisega tekitatud kahju kindlaks tegemisel, mis ei tohiks aga takistada kannatanul oma õigusi kaitsta.²⁰⁰

Kuna kahju hüvitisi määravad kohtunikud, kel puudub üldjuhul vastav majandusharidus, ei pruugi neil hüvitistel olla seost tegelike majandusoludega.²⁰¹ Küll aga peavad need hüvitisel olema reaalsed ja põhjendatud, mistõttu tuleb kasutusele võtta väljapool kohtuid majandusteadlaste poolt välja töötatud ja pakutud meetodeid, mis võtavad kahjude hindamisel

---

¹⁹⁴ Hoffman *et al*, lk 5; *Idem*, lk 7; Prandl, lk 452.

¹⁹⁵ Prandl, lk 453.

¹⁹⁶ Reid, lk 139-140.

¹⁹⁷ Paris, D. How Damages Reform Could Shape Trade Secret Strategies. – *Managing Intellectual Property*, 224, 2012, lk 25; Smith, D. G. Application of Patent Law Damages Analysis to Trade Secret Misappropriation Claims: Apportionment, Alternatives, and Other Common Limitations on Damages. – *Seattle University Law Review*, Vol. 25, Issue 4, Spring 2002, lk 833-834.

¹⁹⁸ Linton, lk 12.

¹⁹⁹ Hoffman *et al*, lk 6.

²⁰⁰ *Univ. Computing Co. v. Lykes-Youngstown Corp.*, 504 F.2d 518 (5th Cir. 1974), p 539. Arvutivõrgus: <https://casetext.com/case/university-computing-v-lykes-youngstown-corp> (01.04.2021); Almeling, lk 670.

²⁰¹ Pensabene, Loh, lk 1.

arvesse kõiki asjakohaseid tegureid, muuhulgas asjakohaste ettevõtete tegutsemisala majanduskeskkonda ja tööstruktuuri mõjutavaid tegureid.²⁰²

Eeltoodust tulenevalt on ilmselge, et hageja ning kostja võivad küll kohtu ette tuua nende hinnangul piisavalt tõendeid ja argumente, kuid lõppkokkuvõttes jääb õiglase hüvitise määramine kohtu otsustada, kes peaks olema võimeline kõigi kohtu ette toodud asjaoludest, hinnangutest ja tõenditest välja valima asjakohased ning nende adekvaatse ja objektiivse analüüsi ja hindamise käigus määrama ärisaladuse rikkumisega tekitatud kahju korvamiseks õiglase hüvitise. Alljärgnevalt käsitleb autor erinevaid ärisaladuse rikkumisega tekkida võiva kahju liike, nende hüvitamise nõude aluseid ning kindlaks tegemisel arvesse võetavaid tegureid.

3.2. Ärisaladuse omaja varaline kahju

3.2.1. Ärisaladuse omaja otsene varaline kahju

Varaline kahju kujutab endast mittevabatahtlikke negatiivseid tagajärgi isiku varalises seisundis, eelkõige kaotsiläinud või hävinud vara väärtust või vara halvenemisest tekkinud väärtuse vähenemist.²⁰³ Kui seaduse või tehinguga ei ole ettenähtud teisiti, loetakse eseme väärtuseks selle harilik väärtus, milleks on selle kohalik keskmine müügihind (TsÜS § 65). Kuna ärisaladuse puhul on tegemist teabega, mis ei ole oma iseloomu ja sisu tõttu turul nii kergesti hinnatav,²⁰⁴ on selle väärtuse hindamine ja kindlakstegemine oluliselt raskendatud.

Õiguskirjandusest tulenevalt on teabe väärtuse kindlakstegemiseks oluline arvestada selliseid aspekte nagu teabe sisu ning selle äriline olulisus.²⁰⁵ Teabe sisu, nagu töö autor on juba eelnevalt leidnud, määrab selle tunnetusliku ja esialgse subjektiivse väärtuse selle omaja jaoks, määrates ka selle salajas pidamise vajadust (ptk 1.2.2.). Ärilise olulisuse vaatenurgast võib teave olla pikaajalise ja strateegilise või ainult lühiajalise väärtusega,²⁰⁶ kusjuures lühiajaliselt väärtust omav (taktiliselt oluline) teave ei pruugi strateegilisel tasandil (ehk kaugemale ulatuvate eesmärkide osas) tähtsust omada.²⁰⁷

---

²⁰² Hoffman *et al*, lk 4.

²⁰³ Sein, VÕS § 128/4.2.1-4.2.2.

²⁰⁴ Smith, lk 823.

²⁰⁵ Luzwick, lk. 15-16.

²⁰⁶ Konkurentsiamet. Ärisaladuste juhised. Arvutivõrgus: <https://www.konkurentsiamet.ee/et/ametist-kontaktid/organisatsioon/arisaladuste-juhised> (01.04.2021)

²⁰⁷ Luzwick, lk 16.

Teabe kui immateriaalse väärtuse hindamisel kasutatakse Eestis peamiselt kulu-, turu- ja tulupõhiseid meetodeid.²⁰⁸ Turumudelit kasutades püütakse määratleda ärisaladuse õiglane turuväärtus,²⁰⁹ mis võrdub summaga, mille vastu oleks vastav vara vahetatud ostja ja müüa vahel tingimusel, et mõlemal on mõistlikud teadmised kõigist asjakohastest faktidest ning mõlemad osapooled astuvad tehingusse vabal tahtel.²¹⁰ Kuigi kahtlust ei ole selles, et ärisaladus on võõrandatav ja litsentsitav ehk sellel võib olla teatud turuväärtus, on selle hindamiseks vajalik ühel või teisel määral lähtuda võrreldavatest tehingutest. Kuna ärisaladuse puhul on tihti tegemist innovaatilise teabega, millega võrreldavad lahendused turul puuduvad ning mis omavadki oma kaubanduslikku väärtust läbi üldsusele kättesaamatuks ja salajaseks olemise, on selle objektiivse turuväärtuse kindlaks tegemine oluliselt raskendatud. Selliselt ärisaladuse väärtuse kindlaks tegemine vastab pigem potentsiaalsele litsentsitasule, mida töö autor käsitleb põhjalikumalt peatükis 3.4.

Tulupõhise meetodi abil üritatakse hinnata kõnealuse vara arvelt oodatavaid tuluvooge, võttes arvesse ka nende eeldatava kestuse,²¹¹ mis võib aga olla samuti raskendatud, kui varasemad tuluvood puuduvad.²¹² Need sõltuvad muuhulgas ärisaladuse sisuks oleva teabe teiste isikute poolt seaduslikul teel iseseisva avastamise riskist ehk ajaperioodist, mille jooksul oleks ärisaladuse seaduslik omaja tõenäoliselt saanud (ainuisikuliselt) nautida oma ärisaladusest tulenevaid eeliseid ja kasu.²¹³ Sarnaselt eeltoodud põhjendustega eeldab seega ka tulupõhine meetod kas juba olemasolevate või analoogsete ärisaladustega seotud rahavoogude olemasolu, mida ei pruugi eksisteerida ärisaladuse puhul, mida selle seaduslik omaja hoiab salajas.

Mõnevõrra lihtsamaks lähenemiseks peetakse rikutud ärisaladuse omaja otsese varalise kahju kindlaks tegemisel selle poolt teabe saamiseks, töötlemiseks, säilitamiseks, pidamiseks jms jaoks kantud kulude hindamist.²¹⁴ Kuigi teabe hankimise ja väljaarendamise kulud võivad olla lihtsasti kalkuleeritavad,²¹⁵ ei pruugi need autori arvates olla samastatavad hangitud või väljatöötatud teabe väärtusega.

---

²⁰⁸ Pärs, lk 66.

²⁰⁹ Reid, lk 140.

²¹⁰ Parr, lk 69.

²¹¹ *Ibidem*, lk 72-73.

²¹² Hagelin, T. A New Method to Value Intellectual Property. – AIPLA Quarterly Journal, vol. 30, no. 3, Summer 2002, lk 363.

²¹³ Hoffman *et al*, lk 4.

²¹⁴ Luzwick, lk 16.

²¹⁵ *Ibidem*, lk 16; *Idem*, lk 17.

Nagu on autor juba eelnevalt töös leidnud, ei kaasne absoluutselt mitte alati ärisaladuse rikkumisega ka selle väärtuse langus nullini seadusliku omaja jaoks (ptk 1.2.2.). Nii ei ole näiteks ärisaladuse seadusliku omaja investeering ja muud kulud ärisaladuse loomiseks, töötlemiseks ja hoidmiseks võrdsed selle rikkumisest tekkinud varalise kahjuga olukorras, kus pärast rikkumist jääb seaduslikul omajal võimalus täies või teatud ulatuses ärisaladust edasi kasutada ning selle pealt tulu teenida ja muudest eelistest kasu saada.²¹⁶

Samuti on võimalikud juhud, kus väärtusliku ning hiljem salastatud teabeni on jõutud juhuslikult ilma eesmärgipäraselt ressursse panustamata. Sellisel juhul ei saa ettevõtte ärisaladuse rikkumise tulemusena tekkinud kahju võrduda selle avastamiseks või arendamiseks tehtud kulutustega, mida kas ei pruugigi olla tehtud või võivad olla oluliselt väiksemad avastatud või arendatud teabe väärtusest ja saadavast kasust. Ettevõtte võib ka vastupidi investeerida märkimisväärseid ressursse mõne meetodi väljatöötamiseks ja arendamiseks, kuid investeering ei tasu end ära ning hangitud teave ei too taotletud kasumit. Osa neid kulutusi muutuvad tarbetuks juba enne potentsiaalset rikkumist ning ainuüksi ärisaladuse rikkumisega ei tohiks nende hüvitamist õigustada. Vastasel juhul võib ärisaladuse omaja sattuda ärisaladuse rikkumise tagajärjel rikutud teabe väljatöötamise ja arendamise kulude täielikul hüvitamisel paremasse seisundisse, kui ilma rikkumiseta, saades tagasi teabe väljatöötamisse investeeritud vahendeid, mida ilma rikkumiseta ei ole(ks) ta suutnud korvata, mis oleks ilmselgelt vastuolus kahju hüvitamise eesmärgiga. Sellest tulenevalt peaks kulutusi hüvitama vaid mõistlikus ulatuses, mis viib omakorda teabe väärtuse kindlakstegemise vajaduse ja probleemide juurde.

Ka ärisaladuse salajas hoidmiseks tehtavad kulutused ei peegelda selle väärtust, kuivõrd teabe mittemateriaalne olemus ning väärtuse kindlakstegemise keerukus raskendab oluliselt selle haldamiseks ja säilitamiseks kohaste vahendite leidmise ja ressursside ratsionaalset kasutamist.²¹⁷ Samuti võib näiteks väärtuslik teave olla kaitstav lihtsate ja vähekulukate meetmete abil, mis ei samastu selle väärtusega. Nii on näiteks eelnevalt töös viidatud Coca-Cola näite puhul selle salajasuse tagamiseks rakendatud meetmed (retsepti teatavaks tegemine kahele töötajale ning nendega range konfidentsiaalsuslepingu sõlmimine²¹⁸) ei ole ilmselt ülemäära kulukad, kuid retsepti ehk ärisaladuse avalikuks muutmise tagajärjena ettevõttele tekkiv kahju ning seega selle väärtus ilmselgelt märkimisväärne.

---

²¹⁶ Elmore, lk 83.

²¹⁷ Luzwick, lk. 16-17.

²¹⁸ *Coca-Cola Bottling Co. of Shreveport, Inc. v. the Coca-Cola Co.*, 107 F.R.D. 288 (D. Del. 1985), p 294.

Kokkuvõttes tuleb seega ärisaladuse objektiivse väärtuse kindlaks tegemiseks arvesse võtta väga mitmeid tegureid, sealhulgas oodatavat müügitulu, kulutusi selle teabe väljatöötamiseks ja realiseerimiseks, väljatöötatud või avastatud meede kasutuselevõtu tulemusena kokku hoitud kulused ning sellest tulenevat kasulikkust selle omaja jaoks.²¹⁹

Võttes arvesse tegurite arvu, mida peaks ärisaladuse väärtuse kindlaks tegemiseks arvesse võtma sõltumata selleks valitud meetodist on ilmselge, et nii mitmest faktorist sõltuv väärtus on ebastabiilne ning hinnanguline, mistõttu on seda keeruline objektiivselt hinnata ning mis ei pruugi olla adekvaatselt kajastatud ettevõtte raamatupidamises²²⁰. Lisaks on mitmed arvesse võetavad faktorid (nt eeldatav tulu, hüpoteetiline litsentsitasu) hüvitatavad eraldiseisvate nõuetena, mistõttu tuleb muuhulgas nende põhjal ärisaladuse väärtuse kindlaks tegemisel arvestada võimaliku kattuvusega, vältimaks kannatanu rikastumist kahju hüvitamise tulemusena. Tulenevalt eeltoodust tuleb ärisaladuse väärtuse kindlaks tegemiseks teha keerulist analüüsi ja arvutust, võttes arvesse mitmeid ja mitmeid faktoreid, mis ei pruugi seejuures peegeldada kannatanule tegelikult tekkinud kahju. Tegemist on keeruka protsessiga, mis nõuab erialaste teadmistega ekspertide kaasamist, kuna ainuüksi õiguslikust haridusest neis andmetes orienteerumiseks ja nende alusel otsuse tegemiseks ei pruugi piisata.

Küll aga peaks kannatanu otsese varalise kahjuna hüvitatavad olema kahju tekitamisega seoses kantud või tulevikus kantavad mõistlikud kulud, sealhulgas mõistlikud kulud kahju ärahoidmiseks või vähendamiseks ja hüvitise saamiseks, muuhulgas kahju kindlaks tegemiseks ja kahju hüvitamisega seotud nõuete esitamiseks (VÕS § 128 lg 3), eelkõige näiteks rikutud ärisaladuse rikkumise hetke väärtuse kindlaks tegemiseks palgatud ekspertide tasud.

3.2.2. Ärisaladuse omaja saamata jäänud tulu

Teiseks varalise kahju liigiks on VÕS § 128 lg 2 kohaselt saamata jäänud tulu. VÕS § 128 lg 4 kohaselt on saamata jäänud tulu kasu, mida isik oleks vastavalt asjaoludele, eelkõige tema tehtud ettevalmistuste tõttu, tõenäoliselt saanud, kui kahju hüvitamise aluseks olevat asjaolu ei

---

²¹⁹ Luzwick, lk 16-17.

²²⁰ Nagu on autor ptk-s 1.2.2. välja toonud, ärisaladuse kui immateriaalse vara kajastamine raamatupidamises on võimalik vaid lähtudes selle loomise, avastamise või soetamise kuludest või sellest tulevikus tekkivast majanduslikust kasust. Ärisaladuse potentsiaalse majandusliku kasu hindamine nõuab olulisi ressursse ega pruugi olla alati objektiivselt võimalik, ning ka teabe loomiseks või avastamiseks tehtud kulutused või selle soetusmaksumus ei pruugi samastuda ärisaladuse tegelikku väärtusega.

oleks esinenud, ning võib seisneda ka kasu saamise võimaluse kaotamises. Ärisaladuse puhul tähendaks see eelkõige ärisaladuse rikkumise tulemusena selle omaja poolt kaotatud võimalust ärisaladust kasutades kasumit teenida.²²¹

Küll aga tuleneb Eesti kohtute praktikast, et saamata jäänud tulu kui puhtmajanduslik kahju ei ole üldjuhul lepinguvälise vastutuse korral hüvitatav, kuna deliktiõiguse järgi on esmajoones kaitstud konkreetsed õigushüved, mitte vara kui selline.²²² Selle peamiseks põhjenduseks on olnud asjaolu, et üks ja sama õigusvastane tegu võib kahjustada mitme isiku õigushüvesid, mille kõigi hüvitamine ei võimaldaks rikkujal oma vastutust ette näha ning tema vastutus kujuneks ebaproportsionaalselt suureks.²²³ Määramaks, kas ärisaladuse rikkumisest tulenev saamata jäänud kahju on käsitletav puhtmajanduslikuna, tuleb eelkõige kindlaks teha puhtmajandusliku kahju mõiste.

Vaatamata sellele, et puhtmajandusliku kahju sisu suhtes ei ole rahvusvahelist üksmeelt ja selle määratlemiseks puudub universaalne aktsepteeritav definitsioon, peetakse selleks valdavalt varalist kahju, mis ei ole seotud isiku- või asjakahjuga.²²⁴ Kuna ärisaladus on oma olemuse poolest ning sarnaselt teiste intellektuaalomandi liikidega immateriaalne vara, ei kahjustata selle rikkumisega kannatanu asja ega isikut, mistõttu on selle rikkumisest tekkiv kahju paratamatult puhtmajanduslik²²⁵, ning mis eelnevalt välja toodud kohtupraktika kohaselt ei ole deliktiõigusliku vastutuse korral üldjuhul hüvitatav.

Samas viitab asjakohane kohtupraktika, et see põhimõtte ei ole absoluutne ning kohtupraktikas seni välja toodud eranditest ei tulene, et tegemist oleks ammendava loeteluga.²²⁶ Näiteks võib puhtmajandusliku kahju hüvitamine olla deliktiõiguses võimalik, kui see tekitati käitumisega, mis rikub sellist normi (VÕS § 1045 lg 1 p 7), mille eesmärk on kaitsta kannatanut just puhtmajandusliku kahju tekitamise eest (VÕS § 1045 lg 3).²²⁷ VÕS § 1045 lg 1 p 7 kohaldamine ei ole võimalik ilma kohaldamata VÕS § 1045 lg-t 3, mille kohaselt seadusest tuleneva kohustuse rikkumisega kahju tekitamine ei ole õigusvastane, kui kahju tekitaja poolt rikutud

---

²²¹ Paris, lk 24.

²²² RKTko 3-2-1-64-05, p 20, RKTko 3-2-1-123-05, p 24.

²²³ Nõmm, I. Puhtmajandusliku kahju hüvitatavus delikti üldkoosseisul põhineva vastutuse korral. *Juridica*, 2008/II, lk 84.

²²⁴ Nõmm (2008), lk 84-85.

²²⁵ vt ka Nõmm, I. Puhtmajanduslik kahju ja selle hüvitamine deliktilise vastutuse korral. *Magistritöö. Juhendaja Tambet Tampuu*. Tartu: Tartu Ülikool 2007, lk 71.

²²⁶ nt RKTko 3-2-1-7-10, p 39; RKTko 3-2-1-19-11, p 17.

²²⁷ RKTko 3-2-1-19-11, p 17, RKTko 3-2-1-36-15, p 25.

sätte eesmärk ei olnud kannatanu kaitsmine sellise kahju tekkimise eest.²²⁸ Seega tuleks ärisaladuse rikkumisele kui seadusest tuleneva kohustuse sellest hoiduda (EKTÄKS § 3 lg 1 ja lg 2 p 2) rikkumisele tuginedes saamata jäänud tulu nõude esitamisel ära näidata, et vastava kohustuse eesmärgiks oli kannatanu kaitsmine just sellise kahju tekkimise eest.

Käesoleva töö autori hinnangul ei tohiks see ärisaladuse rikkumise kontekstis probleeme tekitada, kuivõrd ärisaladuse kaitse seadmise üheks eesmärgiks on innovatsiooni soodustamine ja seeläbi tervisliku konkurentsi loomine, mille raames oleksid ettevõtted valmis panustama ja investeerima innovaatilistesse lahendustesse. Ettevõtted on reeglina valmis investeerima vaid teatud kindlusega, et investeeringud tasuvad end ära ning teatud perioodi jooksul annavad neile turul eelise, ja ilma hirmuta, et selle panuse tulemus võiks kõrvaline isik ebaseaduslikult omandada ja enda kasuks pöörata. Seega on ärisaladuse kaitse kontseptsiooni eesmärgiks ka kaitsta ärisaladusena kaitstud teabe omajaid sellise kahju eest, mis selle väljatöötamise või arendamise tehtud investeeringu tarbetuks muudab läbi teise isiku poolt sellele ebaseaduslikult juurdepääsemise ja oma kasuks pööramise. Kellegi ärisaladust rikkumisel on autori hinnangul igati ettenähtav, et sellega võetakse ärisaladuse omajalt võimaluse tulu teenida ja muid eeliseid kasutada ning puudub muu kahju, mida sellise rikkumise puhul võiks ette näha. Muuhulgas on iseenesest mõistetav, et äritegevusega tegeleva isiku ärisaladuse rikkumine võib kaasa tuua märkimisväärset kahju. Sellest tulenevalt ei peaks ärisaladust rikkunud isik saama tugineda deliktiõiguslikust vastutusest vabanemiseks argumendile, et ärisaladuse rikkumise tulemusena omajal saamata jäänud tulu kui puhtmajanduslik kahju ei olnud talle ettenähtav.

Töö autor on juba eelnevalt leidnud, et mõeldav ning põhjendatud on ka ärisaladuse käsitlemine omandisarnase õigusena (ptk 1.3). Tulenevalt eelnevalt välja toodust, et ärisaladuse puhul selle rikkumisega tekitatud kahju on paratamatult puhtmajanduslik, kuulub see kaitsenormide alusel reeglina hüvitamisele.²²⁹ Seega on autori arvates ärisaladuse rikkumise tulemusena saamata jäänud tulu kui puhtmajandusliku kahju hüvitamine võimalik olenemata sellest, kas selle põhjuseks olnud õigusvastase teo ära näitamisel tuginetakse omandisarnase õiguse (VÕS § 1045 lg 1 p 5) või seadusest tuleneva kohustuse (VÕS § 1045 lg 1 p 7) rikkumisele. Sarnasele seisukohale on jõudnud ka nt Aleksei Kelli jt, leides, et erandina üldisest deliktiõigusest võib hageja nõuda saamata jäänud tulu, mille põhjustas ärisaladusele ebaausate vahenditega juurdepääsu saanud kostja.²³⁰

---

²²⁸ Tampuu, Käerdi, VÕS § 1045/3.8.

²²⁹ Nõmm (2007), lk 72.

²³⁰ Kelli *et al*, lk 334.

Ameerika Ühendriikides on leitud, et tulenevalt ärisaladuse kuulumisest intellektuaalomandi valdkonda on saamata jäänud tulu kindlakstegemine ärisaladuse rikkumise kontekstis analoogne saamata jäänud tulu kindlaks tegemisega patendi rikkumise vaidlustes.²³¹ Nii on näiteks ärisaladuse rikkumisega saamata jäänud tulu nõuete puhul laialdaselt kasutatav neljaastmeline Panduit Test,²³² mille kohaselt peab hageja saamata jäänud tulu nõudmiseks tõendama: (1) nõudlust patenteeritud toote järele, (2) aktsepteeritavate ärisaladust mitte rikkuvate alternatiivide puudumine, (3) enda tootmis- ja turustusvõimet viidatud nõudlust rahuldada ning (4) kasumi suurus, mida ta oleks olnud võimeline teenida.²³³ Autori hinnangul on kolm esimest faktorit kohaldatavad ka ärisaladuse rikkumise puhul Eesti õiguse kontekstis.

Tulenevalt VÕS § 128 lg-st 4 on saamata jäänud tulu eelkõige kasu, mida isik oleks vastavalt asjaoludele, eelkõige tema poolt tehtud ettevalmistuste tõttu, tõenäoliselt saanud, kui tema ärisaladust ei oleks rikutud. Selleks peaks kannatanu tõendama, et tal oli kavatsus ja võimalus tulu saada.²³⁴ Selleks peab ta eelkõige ära näitama, et tema ärisaladuse abil toodetud või turustatud toote osas oli turul ka reaalne nõudlus. Samal turul aktsepteeritavate, kuid asjakohase ärisaladuse rikkumisega mitte seotud alternatiivide puudumine (või pigem nende osakaal) ning kannatanu enda tootmis- ja turustusvõime peaks ära näitama, millist osa turust oleks kannatanu võimalik oma toote või teenusega hõlmata ning seeläbi piiritleda tema poolt potentsiaalselt saadava tulu ulatuse. Rikutud ärisaladuse seaduslik omaja peaks suutma tõendada, et tal oli asjakohasel territooriumil või turu tasandil võimalik väidetavat tulu teenida, eelkõige, et tal on oma toote või teenuse tootmiseks ja/või turustamiseks olemas vastavad load ja õigused ning võimalused. Nii ei saa näiteks tootjast kannatanu nõuda saamata jäänud tulu lähtudes rikkuja poolt ärisaladuse rikkumise tulemusena teenitud tulust olukorras, kus rikkuja on selle saanud territooriumil või valdkonnas, kus kannatanul puudus õigus või objektiivne võimalus tegutseda. Viidatud juhul tuleb selles ulatuses rikkuja tulu osas kõne alla alusetu rikastumise nõue, mida töö autor käsitleb täpsemalt peatükis 3.5.

Küll aga võib Eesti õiguskorra kontekstis tekkida probleeme neljanda punktiga, mille kohaselt peaks kannatanu tõendama tema potentsiaalse tulu suuruse. Saamata jäänud tulu on tulevikus tekkida võiv kahju (oletuslik tulu), mille konkreetse ulatuse tõendamine on äärmiselt raske, kui mitte võimatu ning ka kohtul on võimalik seda hinnata vaid ligilähedaselt. Sellest tulenevalt

---

²³¹ Smith, lk 833-834.

²³² Hoffman *et al*, lk 6; Paris, lk 25.

²³³ *Panduit Corporation v. Stahl Brothers Fibre Works*, 575 F.2d 1152, 197 USPQ726, 6th Cir. 1978, p 1156. Arvutivõrgus: <https://casetext.com/case/panduit-corp-v-stahl-bros-fibre-works-2> (20.03.2021)

²³⁴ RKTko 3-2-1-94-08, p 12; RKTko 3-2-1-55-11, p 12; RKTko 3-2-1-100-13, p 13.

jääb kannatanul saamata jäänud tulu nõude puhul hinnata vaid tõenäosust, millega ja millises suuruses oleks ta tulu saanud.²³⁵ Ainuüksi sellega, et saamata jäänud tulu suurus on keeruline või võimatu tuvastada, ei tohi põhjendada kahju välja mõistmata jätmist.²³⁶ Sellegi poolest peaksid kannatanu poolt esitatavad hinnangud tõenäoliselt tulevikus saadud tulu kohta põhinema usaldusväärset ja mõistlikul (majandus)analüüsil ja/või eksperthinnangul, mis arvestaks rikutud ärisaladuse põhjal toodetava või osutatava teenuse olemust ja potentsiaalset väärtust, samuti selle realiseerimise turu struktuuri ning ettevõtte omadusi ja võimalusi.

Majanduskeskkonna kindlaks määramine aitab mõista, kuidas asjakohane ettevõtte toimib oma tööstusharu raames läbi ettevõtte tulemuslikkuse tööstusharu sees, nõudluse, turuosa ja -positsiooni, konkurentsieelise, firmaväärtuse, strateegilise käitumise jms hindamise. Viidatud faktorite ebakohane või ebapiisav hindamine toob kaasa erapoolikud ja ebatäpsed hinnangud saamata jäänud tulu osas.²³⁷ Asjaoludest lähtuvalt tuleks samuti hinnata enne rikkumist teenitud kasu ning kannatanu investeeringuid selle saamiseks jms,²³⁸ rikkumise tõttu kannatanu toote või teenuse hinna langusest tekkinud kahju.²³⁹ Oluline on samuti kindlaks määrata ja hinnata ajaperioodi, mille jooksul oleks keegi tõenäoliselt seaduslikult jõudnud rikutud ärisaladuse sisuks oleva teabe iseseisva väljatöötamise või avastamiseni.²⁴⁰

Saamata jäänud tulu arvutamine võib toimuda nii rikutud ärisaladuse abil valmistatud või turustatud toote või teenuse müüginäitajatel, korrutades seadusliku omaja kasumimarginaali rikkuja müüginäitajaga, kui ka läbi ärisaladuse omaja enda varasemalt kantud kulude, ärisaladuse põhjal valmistatava või turustatava toote või teenuse hinna ja kasumlikkuse näitajate. Seejuures on esimese arvutamismeetodi abil võimalik tuvastada rikkuja teenitud kasumi ja kannatanu kahju võimalikku kattumist.²⁴¹ See võib autori hinnangul olla eelkõige kasulik tuvastamiseks, kas rikkuja ebaseaduslikult saadud tulu ületab kannatanu saamata jäänud tulu, mis annaks omakorda kannatanule aluse nõuda seda ületava osa ulatuses välja rikkuja saadud ebaõiglase tulu. Potentsiaalsete müügitulemuste välja arvutamisel tuleb samuti arvesse võtta kas kannatanul jäi rikkumise järel võimalus teatud ulatuses tulu teenida.

---

²³⁵ RKTko 3-2-1-56-02, p 21; RKTko 3-2-1-173-12, p 20.

²³⁶ RKHKo 3-3-1-13-06, p 18; RKTko 3-2-1-173-12, p 20.

²³⁷ Hoffman *et al*, lk 5-6.

²³⁸ RKTko 3-2-1-173-12, p 20.

²³⁹ Elmore, lk 83; Parr, lk 494, Pensabene, Loh, lk 1.

²⁴⁰ Hoffman *et al*, lk 6.

²⁴¹ Prandl, lk 453.

Seejuures on küsitav saamata jäänud tulu hüvitamine turundusliku iseloomuga ärisaladuse rikkumise juhul, kus oleks põhjendamatu ning ebaõiglane lähtuda saamata jäänud tulu suuruse hindamisel rikkuja müügi mahust, kui valdav osa sellest müügitulust võib põhineda toote või teenuste omadustel, mis ei pruugi olla rikutud ärisaladusega seotud.²⁴² Analoogia korras ei tohiks kannatanu saamata jäänud tulu välja arvutamisel lähtuda rikkuja ärisaladuse rikkumise tulemusena teenitud tulust olukorras, kus asjakohane tulu on küll seotud rikutud ärisaladusega, kuid suuremas mahus teenitud tänu rikkuja enda poolsele olulisele panusele või täiendusele.

3.3. Ärisaladuse omaja mittevaraline kahju

3.3.1. Füüsilisest isikust ärisaladuse omaja mittevaraline kahju

EKTÄKS § 8 lg 1 kohaselt kuulub ärisaladuse ebaseadusliku saamise, kasutamise või avaldamise korral hüvitamisele lisaks varalisele ka rikkumisega tekitatud mittevaraline kahju. Viidatud sätte aluseks on ärisaladuse kaitse direktiivi artikli 14 lõige 2, mille kohaselt tuleks ärisaladuse rikkumisega tekitatud kahju hüvitise määramisel võtta muuhulgas arvesse asjakohasel juhul muid kui majanduslikke tegureid, nagu ärisaladuse ebaseadusliku omandamise, kasutamise või avalikustamise tõttu selle omajale põhjustatud moraalne kahju.

Eelnevalt töös on ärisaladuse rikkumist käsitletud omandisarnase õiguse rikkumisena VÕS § 1045 lg 1 p 5 mõttes. Selle kui absoluutse õiguse rikkumise korral on seaduse kaitse-eesmärk VÕS § 127 lg 2 mõttes üldjuhul piiritletud VÕS-i 7. peatüki vastavate sätetega, mis reguleerivad hüvitisnõude ulatust kahjustatud õigusobjektide liikide kaupa.²⁴³ Absoluutsete õiguste rikkumise korral näevad asjakohased sätted mittevaralise kahju hüvitamist vaid erandlikul juhul asja hävimise või kaotsimineku korral (VÕS § 134 lg 4), milleks ärisaladus ei ole. Sellest võiks esmapilgul järeldada, et ärisaladuse rikkumise puhul ei ole võimalik VÕS-st tulenevalt mittevaralist kahju nõuda.

Küll aga on Riigikohtu praktikast tulenevalt võimalik nõuda mittevaralise kahju hüvitamist muude intellektuaalomandi liikide rikkumise eest. Nii on näiteks leitud, et kuigi autoriõigused (sh autori isiklikud õigused) ei ole käsitletavad isiklike õigustena VÕS § 1045 lg 1 p 4 ja § 1046 tähenduses, mille rikkumise korral oleks mittevaraline kahju hüvitatav VÕS § 134 lg 2 ja lg 6

---

²⁴² vt ka Ohly, lk 445; Knaak *et al*, lk 958.

²⁴³ RKTko 3-2-1-53-06, p 13.

alusel, on siiski võimalik, et autoriõiguse rikkumisega kaasneb ka autori VÕS § 1045 lg 1 p 4 ja § 1046 kaitsealasse langevate isiklike õiguste rikkumine, näiteks juhul, kui sellega kaasneb autori au ja väarikuse kahjustamine või tema kohta valeandmete avaldamine.²⁴⁴ VÕS § 1045 lg 1 p 4 alusel kaitstavateks õigusteks on VÕS § 1046 lg-s 1 toodud näidisloetelu kohaselt isiku au, õigus oma nimele või kujutisele, eraelu puutumatus, samuti õigus väarikusele, elulookirjeldusele ja kehalisele puutumatusse, ning sellised õiguse saavad kuuluda vaid füüsilisele isikule.²⁴⁵ Autori hinnangul võib ka ärisaladuse rikkumise tulemusena selle füüsilisest isikust omajale (nt füüsilisest isikust ettevõtja (FIE)) tekkinud mittevahaline kahju olla hüvitatav, kui rikkumisega kaasneb ärisaladuse omaja VÕS § 1045 lg 1 p 4 ja § 1046 kaitsealasse langevate isiklike õiguste rikkumine.

Mittevahalise kahju all peetakse silmas ennekõike õigushüve rikkumisega kaasnevat negatiivset psühholoogilist mõju – füüsilist või hingelist valu või kannatust, mis võivad eelkõige avalduda näiteks alandustundes, solvumises, hirmus, nõrdimuses, mures ja kaotusvalu, samuti märkimisväärtes olmelistes ebamugavustes.²⁴⁶ Autori hinnangul võib ärisaladuse rikkumise kontekstis füüsilisest isikust omajale selle rikkumise tulemusena tekkida võivaks mittevahaliseks kahjuks olla eelkõige näiteks ärisaladuse omaja au, väarikuse ja maine kahjustus ning sellest tulenevad hingelised üleelamised. Viimased võivad väljenduda eelkõige mures maine kahjustuse üle, hirmus ja ebakindluses edaspidise äritegevuse ja majanduslike tulemuste osas, samuti äritegevuse kahjustumisest või seiskumisest tuleneva stressi näol.

Eeltoodust tulenevalt on võimalik füüsilisest isikust ärisaladuse omajale tekkinud mittevahalist kahju hüvitada VÕS § 134 lg 2 ja lg 6 alusel, kui sellega kaasneb tema isikuõiguste rikkumine. Kuna füüsilist ega vaimset valu ning kannatust ei ole võimalik objektiivselt mõõta ning mittevahalist kahju seega tõendada, eeldatakse VÕS § 134 lg-s 2 toodud juhtumite (sealhulgas isikuõiguste rikkumise) puhul mittevahalise kahju tekkimist.²⁴⁷ Seega tuleks füüsilisest isikust ärisaladuse omajal selle rikkumisega väidetavalt tekkinud mittevahalise kahju hüvitamise nõude esitamiseks ära näidata, et ärisaladuse rikkumisega on kahjustatud tema isiklike õigusi, eelkõige au ja mainet. Eeltoodu ei ole vastuolus ärisaladuse kaitse direktiivi artikli 14 lg-ga 2, mille kohaselt tuleb ärisaladuse omajale tekkinud mittevahalist kahju kui muud kui majanduslikku tagajärge arvesse võtta vaid „asjakohasel juhul“ ehk ärisaladuse rikkumise puhul selle seaduslikul omajal mittevahalise kahju tekkimist ei eeldata.

---

²⁴⁴ RTKTo 2-14-56641/69, 21.2.

²⁴⁵ Tampuu, Käerdi, VÕS § 104/3.5.

²⁴⁶ Jäätma, J., Pilving, I. PSK § 25/13; RKÜKo 3-2-1-71-14, p 130; RKHKo 3-3-1-27-02.

²⁴⁷ RKTko 3-2-1-152-09, p 16.

Riigikohus on samuti leidnud, et autoriõiguste rikkumise korral võib mittevahalise kahju hüvitamine olla võimalik ka muudel, kui VÕS § 1045 lg 1 p 4 ja § 1046 alla langevatel erandlikel juhtudel. Kohus on seejuures viidanud intellektuaalomandi õiguste jõustamise direktiivile, mille artikli 13 kohaselt tuleks intellektuaalomandi õiguse rikkumise puhul kahjutasu määramisel võtta arvesse kõiki asjakohaseid aspekte, nagu näiteks negatiivsed majanduslikud tagajärjed, sealhulgas kannatanud osapoolle kaotatud tulu, rikkuja poolt teenitud mis tahes ebaõiglane tulu ja sobivatel juhtudel muud tingimused kui majanduslikud tegurid, nagu näiteks rikkuja poolt õiguste valdajale tekitatud moraalne kahju (art 13 (1) (a)) või alternatiivina määrata asjakohastel juhtudel kahjutasu peamiste tegurite üldsummana, nagu vähemalt autoritasude või honoraride summa, mis oleks võidud saada, kui rikkuja oleks taotlenud kõnealuse intellektuaalomandi kasutamiseks luba (vt art 13(1)(b)).²⁴⁸

Euroopa Kohtu praktikast tulenevalt hõlmab kahjuhüvitise kindlaksmääramine ainult lähtuvalt hüpoteetilisest autoritasust üksnes intellektuaalomandi õiguse omajale tekitatud varalist kahju, mistõttu kahju täielikuks hüvitamiseks peab õiguse omajal olema võimalus lisaks viidatud viisil arvatud kahjuhüvitisele nõuda hüvitist ka mittevahalise kahju eest, mis talle võis tekkida. Sellest tulenevalt tuleks viidatud intellektuaalomandi õiguste jõustamise direktiivi artikli 13 lõiget 1 tõlgendada selliselt, et see võimaldab intellektuaalomandi õiguse rikkumise tõttu kahju saanud isikul nõuda lisaks art 13 lg 1 p b alusel hüpoteetilise autoritasuna arvatud varalise kahju hüvitisele ka mittevahalise kahju hüvitist, mis on ette nähtud direktiivi art 13 lg 1 p-s a.²⁴⁹

Eesti õiguses on viidatud direktiivi art 13 lg 1 p-st b tulenev kahjuhüvitise nn hüpoteetilise litsentsitasuna arvutamise meetod sätestatud VÕS § 127 lg 6 teises lauses. Eeltoodud EK praktikast tulenevalt on Riigikohus jõudnud järeldusele, et üheks VÕS § 127 lg 6 alusel kahjuhüvitise suuruse kindlaksmääramisel arvesse võetavaks asjaoluks lisaks tasu suurusele, mida rikkuja pidanuks maksuma, kui ta oleks hankinud loa õiguse kasutamiseks, on ka autorile tegelikult tekkinud mittevahaline kahju, kuivõrd hüpoteetiline litsentsitasu seda eelduslikult ei hõlma.²⁵⁰ Teisisõnu on kohus leidnud, et kui õiguse omajale tekkinud mittevahalist kahju, mis ei ole hõlmatud hüpoteetilise litsentsitasuga, võib alternatiivselt arvesse võtta VÕS § 127 lg 6 alusel kahjuhüvitise suuruse kindlaksmääramisel.²⁵¹

---

²⁴⁸ RTKTo 2-14-56641/69, p 21.2-21.3.

²⁴⁹ EKO C-99/15, *Christian Liffers versus Producciones Mandarinina SL*, ECLI:EU:C:2016:173, p 26-27.

²⁵⁰ RTKTo 2-14-56641/69, p 21.5.

²⁵¹ RTKTo 2-14-56641/69, p 21.6.

Ärisaladuse kaitse direktiivi artikli 14 lg 2 puhul on tegemist intellektuaalomandi õiguse jõustamise direktiivi viidatud artikli 13 lg-ga 1 võrreldes analoogse sättega, muuhulgas ülesehituse poolest (v.a mõned sõnastuslikud ja vormistuslikud erisused, mis ei muuda sätte sisu). Sellest tulenevalt on eelviidatud EK praktikast tulenevad intellektuaalomandi õiguse jõustamise direktiivi art 13 lg 1 tõlgendamise põhimõtted autori arvates kohaldatavad ka ärisaladuse direktiivi art 14 lg 2 tõlgendamisel. Seega võib autori hinnangul eelviidatud Riigikohtu autoriõiguse rikkumisega tekitatud mittevaralise kahju hüvitamise osas väljendatud seisukohta rakendada ka ärisaladuse rikkumise puhul.

VÕS § 127 lg 6 esimene lause on olnud võlaõigusseaduses sätestatud ka enne selle teise lause kehtestamist²⁵², samuti ei nähtu selle sõnastusest ega selle kohta käivatest kommentaaridest²⁵³, et see on kohaldatav vaid koosmõjus VÕS § 127 lg 6 teise lausega. Sellest lähtuvalt võib füüsilisest isikust ärisaladuse omajale selle rikkumisega tekkinud mittevaralist kahju võtta arvesse ka VÕS § 127 lg 6 esimese lause alusel kahjuhüvitise suuruse kindlaksmääramisel ning seda ka juhul, kui ei saa kinnitust tema isiklike õiguste rikkumine. Ka sellisel juhul tuleks füüsilisest isikust kannatanul ära näidata, et talle on ärisaladuse rikkumise tulemusena tekkinud selline kahju, mille täpset suurust ei ole võimalik kindlaks teha, kuid mille tekkimine on kindlaks tehtud ning mis võiks olla käsitletav mittevaralise kahjuna.

3.3.2. Juriidilisest isikust ärisaladuse omaja mittevaraline kahju

Kuna äritegevusega tegelevateks ning seetõttu peamisteks ärisaladuste omajateks ja selle rikkumisele tuginevateks isikuteks on üldjuhul juriidilised isikud, kerkib üles põhjendatud küsimus, kas ka nende puhul on mittevaralise kahju saamine ja hüvitamine võimalik.

PS § 25 kohaselt on igaühel õigus talle ükskõik kelle poolt õigusvastaselt tekitatud moraalse ja materiaalse kahju hüvitamisele. Samuti tuleneb PS § 9 lg-st 2, et põhiseaduses loetletud õigused, vabadused ja kohustused laienevad juriidilistele isikutele niivõrd, kui see on kooskõlas juriidiliste isikute üldiste eesmärkide ja selliste õiguste, vabaduste ja kohustuste olemusega. Seoses põhiseaduses sätestatud õigusega aule ja heale nimele on Riigikohus märkinud, et põhiõiguste tsiviilõiguslikud kaitsevahendid tulenevad tsiviilõigusest²⁵⁴ ning käesoleva töö

²⁵² Vt enne 01.01.2006. a kehtinud VÕS redaktsiooni. Võlaõigusseadus. – RT I 2001, 81, 487.

²⁵³ Sein, VÕS § 127/4.13.

²⁵⁴ RKEKo 3-2-1-99-97.

autori hinnangul ei nähtu aluseid eeltooduga võrreldes vastupidise seisukoha võtmiseks ka põhiseadusest tuleneva kahju hüvitamise õiguse osas.

Eraõiguses on väljendatud seisukohta, et mittevahaline kahju kuulub hüvitamisele üldjuhul vaid seaduses konkreetselt sätestatud juhtudel ehk mittevahalise kahju tekkimise juhud on seaduses loetletud ammendavalt.²⁵⁵ Seadusest tuleneb omakorda, et mittevahaline kahju hõlmab eelkõige kahjustatud isiku füüsilist ja hingelist valu ning kannatusi (VÕS § 128 lg 5). Sellisest sõnastusest võiks järeldada, et kannatanuks saab selle sätte kontekstis olla vaid füüsiline isik.²⁵⁶ Valitseva seisukoha kohaselt ei laienegi juriidilistele isikutele õigus nõuda mittevahalise kahju hüvitamist, kuna juriidiline isik ei saa kogeda füüsilist valu ja hingelisi kannatusi.²⁵⁷ Ka Riigikohus on juba enne võlaõigusseaduse jõustumist asunud seisukohale, et kuna juriidilisele isikule ei ole omane moraal, et saa ta ka nõuda moraalse kahju hüvitamist.²⁵⁸ Samas tuleneb aga VÕS § 128 lg-s 5 sisalduvast sõnast *eelkõige*, et juriidilise isiku õigus nõuda mittevahalist kahju ei ole välistatud,²⁵⁹ mistõttu võib sättes kirjeldatud lähenemist laiendada.²⁶⁰

Eelnevast alapeatükist nähtub, et seaduses välja toodud juhtumitest (VÕS § 134 lg 2), mille puhul eeldatakse mittevahalise kahju tekkimist²⁶¹, võib ärisaladuse rikkumise puhul kõne alla tulla isikuõiguste rikkumine, milleks on eelkõige isiku au, õigus oma nimele ja väärikusele, mis küll eelduslikult saavad kuuluda vaid füüsilisele isikule.²⁶² Samas võib liikmesriikide praktikas kohata ka head nime ja mainet kaitsvaid juriidiliste isikute isikuõigusi.²⁶³ Kuna Eesti kohtute praktikas ei ole seni juriidiliste isikute isikuõigusi tunnustatud ega nende olemasolu võimalikkust selgitatud,²⁶⁴ jääb juriidilisel isikul isikuõiguste olemasolu ja nende rikkumisega mittevahalise kahju tekkimise võimalus kohtupraktika sisustada.

EIK on leidnud, et vaatamata sellele, et täpset ja ühist reeglit kõigi liikmesriikide jaoks on keeruline kindlaks teha, ei saa juriidiliste isikute õigus mittevahalise kahju hüvitamisele olla välistatud.²⁶⁵ EIK on muuhulgas välja toonud, et arvesse tuleks võtta ettevõtte mainet,

---

²⁵⁵ Sein, VÕS § 134/1.

²⁵⁶ Leppik, M., Vutt, M. Õigus aule kui igaühe õigus. Kui palju au on autul? – Kohtute aastaraamat 2012, lk 95.

²⁵⁷ Sein, VÕS § 134/3.

²⁵⁸ RKTko 3-2-1-35-97.

²⁵⁹ Sein, VÕS § 134/3.

²⁶⁰ Leppik, M., Vutt, M. Õigus aule kui igaühe õigus. Kui palju au on autul? – Kohtute aastaraamat 2012, lk 95.

²⁶¹ RKTko 3-2-1-152-09, p 16.

²⁶² Tampuu, Käerdi, VÕS § 104/3.5.

²⁶³ EKO C-194/16, *Bolagsupplysningen OÜ ja Ingrid Ilsjan versus Svensk Handel AB*, ECLI:EU:C:2017:766, kohtujuristi Michal Bobek ettepanek, p-d 52-57; vt ka Koreng, A. Das „Unternehmenspersönlichkeitsrecht“ als Element des gewerblichen Reputationsschutzes. – GRUR, 2010, Heft 12, lk 1065-1070.

²⁶⁴ Tampuu, Käerdi, VÕS § 1045/3.5.

²⁶⁵ EIKo 35382/97, *Comingersoll S.A. vs. Portugal*, p 34-35.

ebakindlust otsuste planeerimisel, häireid ettevõtte juhtimises (mille tagajärgede arvutamiseks pole täpset meetodit) ning, ehkki väiksemal määral, juhtkonna liikmetele tekitatud ärevust ja ebamugavust.²⁶⁶ Seejuures nähtub EIK hilisemast praktikast „ärevuse ja ebamugavuse“ jaatamine mitte ainult juhtkonna liikmete, vaid ka ettevõtte enda²⁶⁷ ning ettevõtte, selle juhtide ja aktsionäride puhul.²⁶⁸ Viidatud *Comingersoll* lahendi osas eriarvamuse esitanud kohtunik on leidnud, et äriühingule võib tekkida mittevaraline kahju mitte ärevuse või ebakindluse tõttu, mida kogevad selle inimliikmed, vaid tulenevalt asjaolust, et juriidiline isik omab ühiskonnas, kus see tegutseb, mainet, mida võidakse kahjustada.²⁶⁹ Kuigi eeltoodud lahendite puhul oli tegemist ebamõistliku menetlusajaga tekitatud kahjuga²⁷⁰, on autori hinnangul nendest tuletatav üldine põhimõtte, et juriidilisele isikule võib tekkida mittevaraline kahju. Euroopa Kohtu praktikast tuleneb samuti, et mittevaralist kahju võidakse hüvitada ka juriidilisele isikule.²⁷¹ Selline kahju väljendub eelkõige ettevõtte kuvandi ja maine kahjustuses, mis mõjutab kogu ettevõtte tegevust,²⁷² samuti ettevõtte suhtes tekkinud hukkamõistus ja usaldamatuses.²⁷³ Seega nähtub nii EIK kui ka EK praktikast, et juriidilisele isikule on mittevaraline kahju põhimõtteliselt tekitatav ning hüvitatav. Eeltoodust tulenevalt on selliseks kahjuks ärisaladuse rikkumise kontekstis eelkõige ettevõtte maine ja kuvandi kahjustus, häired ettevõtte juhtimises, ebakindlus otsuste planeerimisel ning juhtkonna liikmetel tekkinud ärevus.

Küll aga tekib autori hinnangul igati põhjendatud küsimus, kas kõige eeltoodu puhul on siiski tegemist juriidilisele isiku mittevaralise kahjuga selle Eesti õiguskorras kehtivas tähenduses. Autori arvates on iseenesestmõistetav, et ettevõtete peamine eesmärk on tulu teenimine ning selle edukus ja positsioon turul on mõõdetav üldjuhul ettevõtte majanduslike näitajate, maine, kuvandi ja usalduse kaudu. Ka ärisaladuse rikkumine, sh mõne sensitiivse teabe lekkimine võib otseselt mõjutada ettevõtte mainet ja kuvandit ning tuua kaasa usaldamatust või hukkamõistu klientide ja äripartnerite poolt, samuti ebakindlust ettevõtte juhtimise ning selle edaspidise äritegevuse ja majanduslike tulemuste osas. Samas tuleb mõnda, et mitmed sellised negatiivsed tagajärjed, muuhulgas negatiivne mõju ettevõtte mainele ja kuvandile väljenduvad tihtipeale ka majanduslikes näitajates, näiteks klientide arvu ja/või (seeläbi) käibe vähenemise,

---

²⁶⁶ EIKo 35382/97, *Comingersoll S.A. vs. Portugal*, p 35.

²⁶⁷ EIKo 65191/01, *Eko-Energie spol sro vs. the Czech Republic*, p 40; EIKo 19245/03, *Unistar Ventures GmbH vs. Moldova*, p 106.

²⁶⁸ EIKo 20077/02, *Wohlmeyer Bau GmbH vs Austria*, p 61.

²⁶⁹ EIKo 35382/97, *Comingersoll S.A. vs. Portugal*, kohtuniku J. Rozakis eriarvamus.

²⁷⁰ EIKo 35382/97, *Comingersoll S.A. vs. Portugal*, p 25.

²⁷¹ EKo T-559/15, *Post Bank Iran versus Euroopa Liidu Nõukogu*, ECLI:EU:T:2018:948, p 116; EKo T-230/95, *Bretagne Angleterre Irlande (BAI) vs. Komisjon*, ECLI:EU:T:1999:11, p 37.

²⁷² EKo T-231/97, *Europe Consulting ja Brown versus Komisjon*, ECLI:EU:T:1999:146, p-d 53 ja 69; EKo T-88/09, *Idromacchine jt vs. Komisjon*, ECLI:EU:T:2011:641, p-d 70–76.

²⁷³ EKo T-384/11, *Safa Nicu Sepahan versus nõukogu*, ECLI:EU:T:2014:986, p-d 80–85.

ettevõtte väärtuse languse jms näol. Küll aga ei pruugi eelviidatud negatiivsed tagajärjed alati väljenduda mõnes varalises vääringus ning olla seekaudu rahaliselt mõõdetavad. Kuna ettevõtte ja selle (osaluse või aktsiate) väärtus, nagu ka ettevõtte käive ja klientide arv sõltuvad väga mitmest faktorist ning on ajas pidevalt muutuvad, ei pruugi olla võimalik ka selliste negatiivsete tagajärgede sidumine ärisaladuse rikkumisega ning selle seose tõendamine, isegi kui ettevõtte tajub ja tuvastab selle mõju. Sellisel juhul on ettevõttel risk jääda kahju hüvitamise nõude võimaluseta, mida ei tohiks aga lubada. Seega ei saa pidada õigustatuks arvamust, et äriühingute puhul praktiline vajadus mittevaralise kahju tekkimise tunnustamise järele puudub²⁷⁴.

EIK praktikast nähtub ka, et kui kahju suurust ei ole võimalik täpselt arvutada või kui varalise ja mittevaralise kahju eristamine osutub keeruliseks, võib kohus anda üldise hinnangu mõlema kahjuliigi kohta.²⁷⁵ Ka Riigikohus on asjas, kus viidatud *Comingersoll* lahendile tuginedes, nentunud, et osa juriidilisele isikule tekkida võivast mittevaralisest kahjust, millele viitab EIK, on Eestis hüvitatav varalise kahjuna (nt äriühingu maine ja ettevõtluse takistamine).²⁷⁶ Seega nähtub kohtupraktikast, et juriidiliste isikute mittevaralise kahju hüvitamise nõude õigust on jaatatud muuhulgas olukordades, kus juriidiline isik mingil moel tajub ja tuvastab talle tekitatud (sealhulgas varalist) kahju, kuid selle sidumine rikkumisega ning konkreetse rahalise väärtuse kindlaks tegemine ja tõendamine on äärmiselt raske, võimatu või pole veel võimalik. Ka võlaõigusseaduse kommentaaride kohaselt loetakse mittevaraliseks sellist kahju, mida pole võimalik rahaliselt mõõta.²⁷⁷ Küll aga tuleb mõnda, et olukorras, kus juriidilisele isikule väidetavalt tekkinud mittevaralise kahju peamine ja määrav tunnus on selle kindlakstegemise ja eristamise keerukus, mis on igati omane ka teistele varalise kahju liikidele, võib mõiste „mittevaraline“ kasutamine olla eksitav.²⁷⁸

Eeltoodud arvesse võttes peaks olema hüvitatav ka ärisaladuse rikkumise tulemusena juriidilisele isikule tekkinud mittevaraline kahju. Vastava nõude alus sõltub suuresti sellest, kas juriidilisel isikul on olemas isikuõigused, mis jääb omakorda kohtupraktika kujundada. Juhul, kui jaatada juriidilise isiku isikuõiguste olemasolu, võib ärisaladuse rikkumine kujutada endast VÕS § 1045 lg 1 p-s 4 ja §-s 1046 kaitstud õigushüvede rikkumist, mis õigustaks mittevaralise kahju väljamõistmist VÕS § 134 lg-te 2 ja 6 järgi. Selleks tuleb kannatanul sarnaselt eelnevalt füüsilisest isikust ärisaladuse omaja kohta välja tooduga ära näidata, et ärisaladuse rikkumisena

---

²⁷⁴ Sein, VÕS § 134/3.

²⁷⁵ EIKo 35382/97, *Comingersoll S.A. vs. Portugal*, p 29.

²⁷⁶ RKTko 3-3-1-78-14, p 23.

²⁷⁷ Sein, VÕS § 134/4.5.

²⁷⁸ Wilcox, lk 74.

on kahjustada saanud tema isikuõigused, seda eelkõige maine ja hea nime kahjustuse näol. Eeltoodu on samuti kooskõlas ärisaladuse kaitse direktiivi artikli 14 lg-ga 2, mille kohaselt tuleb ärisaladuse omajale tekkinud mittevaralist kahju kui muud kui majanduslikku tagajärge arvesse võtta vaid „asjakohasel juhul“, ehk ärisaladuse rikkumise puhul selle seaduslikul omajal mittevaralise kahju tekkimist ei eeldata.

Juriidilisest isikust ärisaladuse omaja ei tohiks jääda mittevaralise kahju hüvitamise õigusest ilma ka juhul, kui selle isikuõiguste olemasolu ei leia kohtu poolt kinnitust, seda muuhulgas põhjusel, et nii ärisaladuse direktiivist (art 14 lg 2), EKTÄKS-st (§ 8 lg 1) kui ka Euroopa Kohtu ja Euroopa Inimõiguste kohtu praktikast tulenevalt peaks selle hüvitamine olema võimalik. Sellisel juhul on autori hinnangul võimalik kohaldada VÕS § 127 lg 6 esimest lauset, mille kohaselt kui kahju tekitamine on kindlaks tehtud, kuid selle täpset suurust ei saa kindlaks teha, muu hulgas mittevaralise kahju tekitamise ja tulevikus tekkiva kahju korral, otsustab hüvitise suuruse kohus. Ka sellisel juhul tuleks juriidilisest isikust kannatanul ära näidata, et talle on ärisaladuse rikkumise tulemusena tekkinud selline kahju, mille täpset suurust ei ole võimalik kindlaks teha, kuid mis tulenevalt EK ja EIK kohtupraktikast on käsitletav juriidilise isiku mittevaralise kahjuna. Mittevaralise kahju eest välja mõistetava hüvitise suurust hindab kohus diskretsiooni alusel, võttes arvesse muuhulgas rikkumise intensiivsust ja kestust,²⁷⁹ samuti ühiskonna üldise heaolu taset.²⁸⁰

3.4. Ärisaladuse hüpoteetiline litsentsitasu summa

EKTÄKS § 8 lg-st 2 tulenevalt kui kahju tekitamine ärisaladuse ebaseadusliku saamise, kasutamise või avaldamisega on kindlaks tehtud, kuid kahju täpset suurust ei saa kindlaks teha, võib kohus, kui see on mõistlik, määrata kahjuhüvitise kindla summana, lähtudes muu hulgas tasu suurusest, mida rikkuja oleks pidanud maksma, kui ta oleks hankinud loa ärisaladuse kasutamiseks. Selline kahju hüvitis põhineb hüpoteetilistel läbirääkimistel ärisaladuse rikkumisele tugineva isiku ja rikkuja vahel vaidlusaluse teabe kasutamise osas, kus kahjutasu suurus määratakse lähtuvalt rikutud ärisaladuse hüpoteetilise litsentsitasu suurusest.²⁸¹ VÕS § 127 lg 6 näeb analoogse sättena ette, et kui kahju tekitamine on kindlaks tehtud, kuid kahju täpset suurust ei saa kindlaks teha, muu hulgas mittevaralise kahju tekitamise ja tulevikus

---

²⁷⁹ RKTko 3-2-1-85-08, p 11; RKTko 3-2-1-67-10, p 25; RKTko 3-2-1-80-13, p 20.

²⁸⁰ RKTko 3-2-1-18-13, p 26; RKTko 3-2-1-80-13, p 20.

²⁸¹ Paris, lk 24.

tekkiva kahju korral, otsustab hüvitise suuruse kohus. Kui kahju hüvitamist nõutakse autoriõiguse, autoriõigusega kaasneva õiguse või tööstusomandiõiguse rikkumise tõttu, võib kohus, kui see on mõistlik, määrata kahjuhüvitise kindla summana, lähtudes muu hulgas tasu suurusest, mida rikkuja pidanuks maksuma, kui ta oleks hankinud loa vastava õiguse kasutamiseks (VÕS § 127 lg 6 teine lause).

VÕS § 127 lg 6 oli kehtestatud intellektuaalomandi õiguste jõustamise direktiivi ülevõtmiseks intellektuaalomandi õiguste omaja olukorra soodustamiseks. Tegemist on erandiga üldisest põhimõttest, et kahju olemasolu ja suurust peab tõendama kahjustatud isik, kuivõrd intellektuaalomandi õiguse rikkumise puhul on kahju täpse suuruse kindlaks tegemine tihti peale keeruline. Seejuures ei piisa selle alusel kahju hüvitamise nõude esitamiseks asjaolust, et rikkuja on kahjustatud isiku arvel saanud kasu, vaid vajalik on kahju olemasolu kannatanul. Kuna kannatanu kavatsus ja võime oma teost, leiutist vms turustamine ning sellest tulu teenimine ei pruugi olla alati tõendatav, loeb seadus intellektuaalomandi õiguste omaja kahjuhüvitise lähtealuseks antud teose, leiutise vms hüpoteetilise litsentsitasu.²⁸² VÕS § 127 lg 6 osas on Riigikohus muuhulgas leidnud, et kahjuhüvitise kindlaksmääramisel hüpoteetilise litsentsitasuna ei ole vajalik täpselt kindlaks teha seda, kas ja kui palju isik rikkumisega teenis, vaid lähtuda tuleks konkreetsest teosest ja selle kasutusõiguse väärtusest. Seejuures ei oma tähtsust, kas isikule oleks olnud kättesaadav ka mõni teine sarnane teos ning milline oleks olnud selle kasutamise eest makstav hind, kuna autoril on ainuõigus otsustada, kas, kellel ja millise tasu eest ta lubab oma teost kasutada.²⁸³ Ka ei ole oluline, kas kannatanu oleks üldse olnud valmis sellist litsentsilepingut sõlmima ning oma õigusi majanduslikus mõttes teostama²⁸⁴ või kas rikkuja oleks sellise litsentsitasu maksmiseks majanduslikult võimeline olnud.²⁸⁵

Kuna EKTÄKS § 8 lg 2 puhul on tegemist VÕS § 127 lg 6 teise lausega võrreldes analoogse sättega, on eeltoodud põhimõtted autori hinnangul kohaldatavad ka ärisaladuse hüpoteetilise litsentsitasu suhtes. Ka õiguskirjanduse kohaselt tuleks hüpoteetilise litsentsitasu suurust kindlaks määrata lähtudes osapoolte vahel hüpoteetilisest läbirääkimistest rikutud ärisaladuse kasutamiseõiguse osas selle rikkumise alguse seisuga.²⁸⁶

---

²⁸² Sein, VÕS § 127/4.14.

²⁸³ RKTko 2-14-56641/69, p 20.

²⁸⁴ Sein, K. Kas Eesti õiguses tuleks lubada karistusõiguslikke kahjuhüvitisi? – *Juridica* 2008/II, lk 101.

²⁸⁵ Tiik, K., Eelmets, I., Ginter, C. Kaubamärgiõiguse rikkumisega tekitatud kahju hüvitamine. – *Juridica*, 2012/VII, lk 553-554.

²⁸⁶ Parr, lk 494-495.

Litsentsitasu kindlaks määramiseks on oluline eristada ärisaladuse kui intellektuaalomandi komponenti äritegevusest,²⁸⁷ üritades määratleda ärisaladuse õiglast turuväärtust.²⁸⁸ Selleks tuleks hinnata asjakohast turgu sellisena, nagu see oleks välja arenenud enne ja ilma rikkumiseta²⁸⁹ ning asja menetlev kohus peaks kahju tõendeid hoolikalt siduma väidetava leiutise jäljega turul.²⁹⁰ Selleks, tuleb kindlaks teha toote, teenuse või protsessi väidetavalt rikutud ärisaladusest tuletatud põhiomadust või lisaväärtust, mis eristab seda alternatiivsetest rikutud ärisaladusega mitteseotud toodetest, teenustest või protsessidest.²⁹¹ Sarnaselt eelnevalt kirjeldatud saamata jäänud tulu kindlaks tegemisega, võib litsentsitasu määramisel võtta muuhulgas arvesse kogu ärisaladust rikkuva toote või teenuse turuväärtust vaid juhul, kui ärisaladusest tulenev funktsioon või omadus loob aluse nõudlusele kogu toote järele või kujutab endast olulise osa toote või teenuse väärtusest.²⁹²

Sarnaselt saamata jäänud tulu välja arvutamiseks Panduit Testi abil, on Ameerika Ühendriikide kohtute poolt patendivaidlusest *Georgia Pacific vs United States Plywood*²⁹³ tuletatud 15 faktorit, mida kasutatakse teatud kontrollnimekirja või raamistikuna ka ärisaladuse rikkimisega seotud litsentsitasude kindlaks määramiseks²⁹⁴:

- 1) litsentsitasu, mida selle omaja on juba selle sama patendi eest saanud;
- 2) litsentsitasud, mida on makstud vaidlusalusega võrreldes sarnaste patentide eest;
- 3) litsentsi olemus ja ulatus (ainuõiguslik või mitte, territoriaalne või müügi piirang);
- 4) litsentsiandja poliitika ja turundusprogramm oma patendimonopoli säilitamiseks, läbi leiutise kasutamiseks litsentside andmisest keeldumise või selle andmise üksnes monopoli säilitamiseks mõeldud eritingimustel;
- 5) ärisuhted litsentsiandja ja litsentsisaaja vahel (nt kas nad on samas ärivaldkonnas samal territooriumil konkurendid või tegutsevad erinevatel tasemetel);
- 6) patenteeritud eritoodete müügi mõju litsentsisaaja muude toodete müügi edendamisele, sellise tuletatud või kaasneva müügi maht ja ulatus;

---

²⁸⁷ Hoffman *et al*, lk 8.

²⁸⁸ Reid, lk 140.

²⁸⁹ *Integra Lifesciences I, Ltd. v. Merck KGaA*, 331 F. 3d 860 - Court of Appeals, Federal Circuit 2003, p 870. Arvutivõrgus: <https://casetext.com/case/integra-lifesciences-i-ltd-v-merck-kgaa-4> (20.03.2021)

²⁹⁰ *ResQNet. com, Inc. v. Lansa, Inc.*, 594 F. 3d 860 - Court of Appeals, Federal Circuit 2010, p 869. Arvutivõrgus: <https://casetext.com/case/resqnetcom-inc-v-lansa-2> (20.03.2021)

²⁹¹ Almeling, lk 669-670.

²⁹² *Ibidem*, lk 669.

²⁹³ *Georgia-Pacific Corp. v. United States Plywood Corp.*, 318 F. Supp. 1116 - Dist. Court, SD New York 1970. Arvutivõrgus: <https://law.justia.com/cases/federal/district-courts/FSupp/318/1116/1480989/> (05.04.2021)

²⁹⁴ Hoffman *et al*, lk 7.

- 7) patendi ja litsentsi kehtivusaeg²⁹⁵;
- 8) patendi alusel valmistatud toote kasumlikkus, kaubanduslik edu ja populaarsus;
- 9) patendi kasulikkus ja eelised sarnaste tulemuste väljatöötamiseks kasutatud vanade meetmete ja seadmete ees, kui sellised on olemas;
- 10) patenteeritud leiutise ja selle kaubandusliku teostuse olemus, mille omab ja toodab litsentsiandja ning eelised neile, leiutist kasutavad;
- 11) mil määral on rikkuja leiutist kasutanud koos mis tahes tõenditega selle kasutamise väärtuse kohta;
- 12) kasumi või müügihinna osa, mis võib olla konkreetses või võrreldavas ettevõttes tavapärane, et võimaldada leiutise või analoogsete leiutiste kasutamist;
- 13) leiutisega vahetult seotud kasumi osa, eristatuna muudest sellega mitte seotud elementidest, tootmisprotsessidest, äririskides või rikkuja poolt lisatud olulistest omadustest või täiustustest;
- 14) kvalifitseeritud ekspertide tunnistus;
- 15) litsentsitasu summa, mille litsentsiandja ja litsentsisaaja oleksid tõenäoliselt kokku leppinud (rikkumise aja alguse seisuga) kui mõlemad oleksid mõistlikult ja vabatahtlikult püüdnud kokkuleppele jõuda, ehk summa, mida mõistlik litsentsisaaja oleks nõus litsentsitasuna maksma, suutes seejuures mõistlikku kasumit teenida, ning mille eest oleks mõistlik patendipidaja nõus sellist litsentsi andma.²⁹⁶

Kuigi puudub reegel, mille järgi saaks neid tegureid täpselt hinnata nende suhtelise tähtsuse järjekorras²⁹⁷ ning kõik eeltoodud punktid käivad patendi rikkumise vaidlustes kõne alla tuleva litsentsitasu kindlaks tegemisel, on need nii õiguskirjanduse²⁹⁸ kui ka autori hinnangul suuremas osas võrdselt rakendatavad ka ärisaladus puhul. Ka ärisaladust on võimalik lepingu alusel võõrandada või litsentsida, ilma ärisaladuse staatust kaotamata.

Mõistliku litsentsitasu kõrval on olemas ka tehingupõhine meetod, mille puhul võetakse lisaks eeltoodud tingimustele arvesse ka tegelikke ärisaladuse sisuks oleva teabe ning selle alusel valmistatud kauba või teenuse elementide väljatöötamise, uurimis- ja arendustegevuse kulused

---

²⁹⁵ Siin tuleks ärisaladuse kontekstis arvestama eelkõige nn edumaa reegluga ehk kui palju aega läheks kellelgi teisel ärisaladuse sisuks oleva teabe, leiutise, meetodi vms iseseisvaks avastamiseks seaduslikul teel. Vt ka Hoffman *et al*, lk 6.

²⁹⁶ *Georgia-Pacific Corp. v. United States Plywood Corp.*, 318 F. Supp. 1116-Dist. Court, SD New York 1970, p 1120.

²⁹⁷ *Ibidem*, p 1120.

²⁹⁸ Hoffman *et al*, lk 7.

ning suhet konkreetse toote või teenuse maksumuse ja sellest saadava tuluga.²⁹⁹ Selle eesmärgiks on see, et välja mõistetav litsentsitasu kataks paremini ärisaladuse seadusliku omaja poolt selle välja töötamiseks ja arendamiseks tehtud aja- ja rahalisi kulusid ning mida rikkuja oleks sunnitud ise kandma, kui töötaks välja või avastaks selle teabe iseseisvalt. Mida odavam, lihtsam ja kiirem on sarnasele teabele või leiutisele iseseisev seaduslik jõudmine, seda tagasihoidlikuma litsentsitasu on ärisaladuse seaduslikul omajal õigus nõuda.³⁰⁰

Autori hinnangul taotleb hüpoteetilise litsentsitasu hindamise meetod eelkirjeldatud tegurite arvesse võtmisega teatud määral rikutud ärisaladuse väärtuse kindlaks tegemise läbi selle kohaliku keskmise müügihinna (turuhinna) TsÜS § 65 mõttes. Seega on mõeldav hüpoteetilise litsentsitasu summa välja nõudmine ka VÕS § 1037 lg-s 1 alusel, mille kohaselt õigustatud isiku nõusolekuta tema omandit, muud õigust või valdust käsutamise, kasutamise, äratarvitamise, ühendamise, segamise või ümbertöötamisega või muul viisil rikkunud isik (rikkuja) peab õigustatud isikule hüvitama rikkumise teel saadu hariliku väärtuse. See on aga võimalik vaid juhul, kui ärisaladuse kui omandisarnase õiguse omajale ei ole selle rikkumise tulemusena kahju tekkinud.

Kuna EKTÄKS § 8 lg 2 on sarnaselt VÕS § 127 lg 6 teise lausega vaid ärisaladuse rikkumise korral hüvitatava kahju ulatust reguleeriv säte, võib seda olukorras, kus ärisaladuse omajale on ärisaladuse rikkumisega tekitatud kahju, mille täpset suurust ei ole võimalik kindlaks teha, kohaldada vaid koos võlaõigusseadusest tulenevate kahju hüvitamise nõude alustega.

Nagu on eelnevas peatükis välja toodud, võib ärisaladuse omaja kahju, mille tekkimine on kindlaks tehtud, kuid mille täpset suurust ei ole võimalik kindlaks teha, endast kujutada muuhulgas mittevaralist kahju. Sellisel juhul tuleks kannatanul nõude esitamisel piiritleda, millised ärisaladuse rikkumisega kaasnenud negatiivsed tagajärjed kujutavad endast mittevaralist kahju, mida on võimalik hüvitada VÕS § 134 lg 2 ja lg 6 alusel või alternatiivselt võtta arvesse VÕS § 127 lg 6 lause 1 järgi kahjutasu määramisel, ning millised tuleb arvesse võtta EKTÄKS § 8 lg-s 2 sätestatud viisil kahjuhüvitise kindlaksmääramisel. Samas, kuna EKTÄKS § 8 lg 2 järgi määratakse kahjuhüvitis lähtudes *muu hulgas* hüpoteetilisest litsentsitasust, ei ole autori hinnangul selle sätte rakendamisel välistatud ka mittevaraliseks kahjuks kvalifitseeruvate asjaolude arvesse võtmine.

---

²⁹⁹ Hoffman *et al*, lk 8-9.

³⁰⁰ *Ibidem*, lk 9.

3.5. Rikkuja saadud ebaõiglane tulu

Ärisaladuse kaitse direktiivi kohaselt tuleb kahjutasu määramisel muuhulgas arvesse võtta rikkuja saadud ebaõiglast tulu (art 14 lg 2). EKTÄKS-s sisalduvad ärisaladuse rikkumisega tekitatud kahju hüvitamise ulatust reguleerivad sätted (§ 8 lg 1 ja 2) sellist võimalust otsesõnu ette ei näe. Ka VÕS 7. peatükist, milles sisalduvad sätted reguleerivad kahju hüvitamise ulatust ning mis on autori arvates kohaldatavad ka ärisaladuse rikkumisega tekitatud kahju hüvitamise osas, sellist kahju liiki ei nähtu. Seda eelkõige põhjusel, et rikkuja ebaõiglase tulu välja nõudmise nõude puhul on sisuliselt tegemist alusetu rikastumise nõudega, mis on reguleeritud VÕS 52. peatükis.

Kui eelnevalt loetletud ärisaladuse rikkumisega tekitatud kahju hüvitamise nõuded tulenevad eelkõige kahju kannatanud isiku seisukohast, kellele on rikkumise tagajärjena tekkinud negatiivne varaline tagajärg, siis alusetu rikastumise regulatsioon lähtub kahju tekitanud isiku seisukohast ning temal rikkumise tagajärjena tekkinud positiivse varalise tagajärjest.³⁰¹ Selle meetodi abil mõõdetakse ärisaladuse rikkuja selle rikkumise tulemusena saadud majanduslikku kasu.³⁰²

Ärisaladuse rikkumise tulemusena rikkuja poolt saadud ebaõiglase tulu välja nõudmise kontekstis on asjakohane VÕS § 1039, mille kohaselt rikkujalt, kes teadis oma õigustuse puudumisest või pidi sellest teadma, võib õigustatud isik lisaks saadu harilikule väärtusele nõuda ka rikkumisega saadud tulu väljaandmist. Kuna VÕS § 1039 kohaldatakse vaid juhul, kui isik, kelle vastu võiks olla suunatud §-st 1037 tulenev alusetu rikastumise nõue ehk kes õigustatud isiku nõusolekuta tema omandit, muud õigust või valdust rikkudes teadis või pidi teadma oma õigustuse puudumisest,³⁰³ saab ka rikkuja poolt rikkumisega saadud tulu välja andmist VÕS § 1039 alusel nõuda vaid õigustatud isiku nõusolekuta tema omandi, muu õiguse või valduse rikkumise puhul. Seega on vajalik VÕS § 1039 alusel ärisaladuse rikkujalt selle rikkumise tulemusena saadud tulu välja nõudmiseks käsitleda ärisaladust omandisarnase õigusena. Nagu on töö autor juba eelnevalt leidnud, ei ole see ärisaladuse puhul välistatud (ptk 1.3.), mistõttu on võimalik rikkuja ärisaladuse rikkumise tulemusena teenitud tulu välja nõudmine VÕS § 1039 alusel.

---

³⁰¹ Käerdi, Lillo, lk 695-696.

³⁰² Parr, lk 495.

³⁰³ Käerdi, Lillo, VÕS § 1039/1.

Alusetu rikastumise nõue on eelkõige asjakohane olukorras, kus rikkujal rikkumise tagajärjena tekitatud positiivse varalise tagajärje likvideerimine ei ole deliktiõiguslike nõuete kaudu saavutatav, seda eelkõige juhul, kui õigusvastase tegevuse tagajärjel tekkib rikkujal varaline kasu, kuid isikul, kelle õigusi rikuti, ei teki rikkumise tõttu kahju üldse või on see oluliselt väiksem rikkuja poolt saadud kasust.³⁰⁴ Selline olukord on autori hinnangul mõeldav eelkõige turundusliku ja muu ärikorraldusega seotud teabe puhul, näiteks kui rikkuja kasutab ebaseaduslikult saadud ärisaladust oma äri- või reklaamkampania korraldamiseks või kliendisuhete ülesehitamiseks ja haldamiseks, suurendab seekaudu oma käivet ja/või klientide arvu, kuid seda mitte ärisaladuse seadusliku omaja käive ja klientide arvelt, mistõttu ei teki viimasele ka varalist kahju. Erinevalt eespool viidatud saamata jäänud tulu nõudest ei ole seega alusetu rikastumise nõude puhul oluline, kas kannatanul oli kavatsus ja võimalus tulu teenida.

Ärisaladust rikkunud isiku alusetu rikastumise ulatuse kindlaks tegemiseks kasutatakse üldjuhul samu meetodeid, mida ka saamata jäänud tulu kindlakstegemise puhul (muuhulgas Panduit test³⁰⁵).³⁰⁶ Asjakohaste majanduslike tagajärgede arvutamisel tuleks sarnaselt saamata jäänud tulu välja arvutamisele arvesse võtta majanduskeskkonda ja turu struktuuri, rikkuja müügitulu jms.³⁰⁷ Töö autor mõnab, et ärisaladuse rikkumisest tulenev saamata jäänud tulu võib osaliselt või täielikult kattuda rikkuja poolt selle rikkumise tulemusena teenitud tuluga. Seda eelkõige olukorras, kus ärisaladuse rikkuja on ebaseaduslikult saadud ärisaladust võõrandanud või litsentsinud kolmandale isikule, jättes selle seaduslikku omajat ilma sellise võimaluseta. Samuti võib see olla võimalik näiteks olukorras, kus rikkuja ja kannatanu on ühel ja samal turul tegutsevad ja konkureerivad isikud ning ärisaladuse rikkumise tulemusena hõivab rikkuja osa turust, mis rikkumise mitte esinemisel oleks olnud kannatanu enda mõjusfääris ning mille pealt oleks kannatanu seega saanud tulu teenida.

Alusetu rikastumise nõue ei tohiks olla välistatud olukorras, kus rikkuja teenitud tulu on esmapilgul vaid kaudselt seotud rikutud ärisaladusega, näiteks kui rikkuja ei tooda, valmista ega müü midagi ärisaladust vahetult kasutades, kuid kasutab rikutud ärisaladuseks olevat teavet oma toote või teenuse arendamisel.³⁰⁸ Samuti tuleb arvesse võtta, kas ärisaladuse rikkumise tulemusel toodetava, turustatava või muul viisil realiseeritava toote või teenuse turunõudluse aluseks on just ebaseaduslikult omastatud ärisaladusest tulenev funktsioon või omadus ehk kas

---

³⁰⁴ Käerdi, Lillo, lk 695-696.

³⁰⁵ Hoffman *et al*, lk 4.

³⁰⁶ *Ibidem*, lk 1; *Idem*, lk 7; Paris, lk 24-25; Smith, lk 836.

³⁰⁷ Hoffman *et al*, lk 1; *Idem*, lk 7.

³⁰⁸ Pensabene, Loh, lk 2.

rikutud ärisaladus on piisavalt seotud selle alusel väidetavalt toodetud ja turustatud toote või teenusega, et nõuda kogu rikkuja saadud tulu.³⁰⁹ Selliselt ei ole kindlasti põhjendatud nõuda kogu rikkuja poolt ärisaladuse rikkumise tagajärjena saadud tulu olukorras, kus rikkuja saab rikkumise tagajärjel olulist kasu, kuid seda suuremas osas enda poolt tootele või teenusele lisatud täiustuste või arenduste kaudu. Seega tuleks sarnaselt eelpool kirjeldatud saamata jäänud tulu kindlaks tegemiseks arvesse võetavate teguritega hinnata ka alusetu rikastumise puhul, milline osa rikkuja tulust oli teenitud vahetult ärisaladuse rikkumisest.

Võimalikud on ka olukorrad, kus ärisaladuse rikkujal ei ole tekkinud rikutud ärisaladuse kasutamisest tulu või ei ole ta seda veel teenida jõudnud, kuid jõudis rikutud ärisaladust kaudselt või otseselt kasutada mõne enda toote või teenuse välja töötamiseks. Sellisel juhul ei välista ainuüksi rikkujal ärisaladuse rikkumise tulemusena teenitud müügitulu puudumine hageja alusetu rikastumise nõuet, kuna rikkuja alusetu rikastumine võib seisneda ärisaladuse rikkumise tulemusena säästetud toote või teenuse arendamise või tootmise ajas ning teadus- ja arendustegevuse kuludes.³¹⁰ Sellest tuleneb ka alusetu rikastumise teine väljendusviis lisaks rikkumise tulemusena teenitud tulule – rikkuja ärisaladuse rikkumise tagajärjena iseseisvalt selle iseseisvalt välja töötamise või leiutamise vajaduse ära langemisest tulenevalt kokkuhoitud kulud, mis võib seejuures esineda nii juhul, kui rikkujal puudub igasugune ärisaladuse rikkumise tulemusena teenitud tulu, kui ka ärisaladuse rikkumise tulemusena teenitud tulu kõrval.

Seejuures on vaja samuti kohaldada ka nn edumaa reeglit ehk võtta arvesse ajavahemikku, mis oleks kostjal kulunud samaväärse teabe iseseisvaks väljatöötamiseks või avastamiseks seaduslikul teel, ärisaladuse abil valmistatud, toodetud või turustatud toote või teenusega samaväärse toote või teenuse väljatöötamiseks, valmistamiseks ja/või turustamiseks kas iseseisva avastamise või pöördprojekteerimise vms seaduslikul teel, samuti sellise teabe või toote või teenuse iseseisva kavandamise, väljatöötamise, testimise ning muid teadus- ja arenduskulusid, mida rikkujal õnnestus rikkumise tulemusena kokku hoida.³¹¹ Kõigi eelviidatud oluliste faktorite eiramine või ebakohane hindamine toob kaasa asjakohatu ja ebakorrekse alusetu rikastumise hinnangu, mis omakorda muudab esitatud nõude majanduslikult asjakohatuks, ega võimalda saavutada sellega taotletud eesmärki.³¹²

---

³⁰⁹Almeling, lk 672; *Versata Software, Inc. v. Internet Brands, Inc.*, 902 F. Supp. 2d 841 - Dist. Court, ED Texas 2012, p 856-857. Arvutivõrgus: <https://casetext.com/case/versata-software-inc-v-internet-brands-inc> (01.04.2021)

³¹⁰ Elmore, lk 84; Prandl, lk 448.

³¹¹ Hoffman *et al*, lk 4.

³¹² *Ibidem*, lk 7.

Tulenevalt VÕS § 1039 teisest lausest peab ärisaladust rikkunud isik seaduslikule omajale kui alusetu rikastumise nõude esitamiseks õigustatud isikule teatama, millist tulu ta rikkumisega saadust sai. Sellega on tõendamiskoormus ümber pööratud rikkumisele tuginevalt ärisaladuse seaduslikult omajalt selle rikkujale, mistõttu peab nõuet esitav isik tõendama rikkuja poolt eeldatavalt saadud tulu ning kui rikkujal ei õnnestu tõendada, et tema poolt saadud tulu oli väiksem, kuulub nõue taotletud ulatuses rahuldamisele.³¹³

Seega eksisteerib kõikide eelnevalt töös loetletud kahju hüvitamise nõuete kõrval ka ärisaladuse rikkuja ärisaladuse rikkumise tulemusena teenitud tulu välja nõudmise nõue. Küll aga on oluline meeles pidada, et selle puhul on tegemist deliktiõiguslike kahju hüvitamise nõuete suhtes alternatiivse nõudega ehk üldjuhul ei ole võimalik kombineerida ärisaladuse rikkumise tagajärjel tekkinud kahju hüvitamise ja alusetu rikastumise nõudeid selliselt, et ärisaladuse seaduslikule omajale hüvitataks nii ärisaladuse rikkumisega tekitatud kahju kui ka antaks välja selle rikkuja poolt saadud tulu.³¹⁴ Samas viitab sõna „üldjuhul“ ka erandite esinemise võimalikkusele. Nii ei välista ka Riigikohtu praktikast tulenevalt alusetust rikastumisest tuleneva tagasinõude olemasolu iseenesest kahju hüvitamise nõuet ning kahjana saab olla vaadeldav see osa väidetavast kahjust, mille võrra kahju saanud isiku tagasinõudeõiguse väärtus on kahjana nõutavast summast väiksem.³¹⁵

Autori arvates peaks ka ärisaladuse rikkumise puhul olema igati lubatav alusetu rikastumise ja kahju nõude kombineerimine olukorras ja ulatuses, milles need teine teisega ei kattu. Seejuures mitte üksnes ulatuses, mis on välja nõutud kahju hüvitise summast väiksem, nagu eelviidatud lahendis välja toodud, vaid ka vastupidi. See võib eelkõige kõne alla tulla näiteks olukorras, kus kahju hüvitisena välja nõutud saamata jäänud tulu ei kattu rikkuja poolt sama rikkumise tulemusena saadud tuluga – eelkõige kui rikkuja ja kannatanu tegutsevad erinevates riikides või valdkondades ning hõlmavad seega erinevaid turu tasemeid või osasid. Juhul, kui kannatanul ei oleks võimalust teenida tulu kogu rikkuja tegutsemispiirkonnas (sealhulgas vastavas valdkonnas eksisteerivate nõuete ja lubade puudumise tõttu), on tema saamata jäänud tulu oluliselt väiksem rikkuja alusetult teenitud tulust. Eeltoodud seisukohta toetab ka TsÜS 150 lg 2, mis näeb ette rikkuja kohustuse anda saadu välja alusetu rikastumise sätete järgi ka pärast lõikes 1 sätestatud kahju õigusvastasest tekitamisest tuleneva nõude aegumist.

---

³¹³ Käerdi, Lillo, VÕS § 1039/3.2.

³¹⁴ *Ibidem*, VÕS § 1037/3.5.1.

³¹⁵ RKTko 3-2-1-49-07, p 7.

KOKKUVÕTE

Käesoleva magistritöö eesmärgiks oli välja selgitada, (1) mida uue regulatsiooni kohaselt käsitletakse ärisaladusena; (2) mida uue regulatsiooni kohaselt käsitletakse ärisaladuse rikkumisena ning kes selle eest vastutab; (3) millisest sättest tuleneb ärisaladuse rikkumisega tekitatud kahju hüvitamise nõude alus ning (4) millist liiki kahju hüvitamist ning mis ulatuses saab nõuda ärisaladuse rikkumise puhul.

Vastuseks esimesele uurimisküsimusele on autor leidnud, et ärisaladusena on käsitletav salajane ehk üldsusele ja tavaliselt sellise teabega tegelevatele isikutele kergesti kättesaadavaks mitte olev teave, millel on selle salajasuse tõttu kaubanduslik väärtus ning mille salajasuse tagamiseks on selle omaja võtnud vajalikke meetmeid. Teabe salajasus tähendab, et see ei ole arusaamisega ja kogenud inimestele reeglina teada ning mis ei ole üldsusele ilma eriteadmisi kasutamata ja raskusteta kättesaadav, samuti et see ei ole sellise teabega tavaliselt tegelevale keskmise kogemusega isikule ilma salastatud teabe saamisele suunatud kogemusega, teadmista või väljaõpeta, hõlpsasti kättesaadav.

Ärisaladus omab kaubanduslikku väärtust mitte ainult selle salajasuse tõttu, vaid ka teatud algse subjektiivse väärtuse näol selle omaja jaoks, mis on ka teabe salastamise esialgseks põhjuseks. Lisaks peab teave olema väärtuslik teiste isikute, eelkõige konkurentide jaoks. Üldjuhul ei ole asjakohane lähtuda ettevõtte bilansis kajastatud teabe väärtusest, kuna see on võimalik vaid läbi teabe loomiseks kulude kajastamise või sellest tulevikus tekkiva majanduslikku kasu kindlaksmääramise. Teabe omaja selle väljatöötamiseks või avastamiseks tehtud kulutused ei peegelda aga alati täielikult ja objektiivselt teabe väärtust ning ka eeldatava majanduslikku kasu hindamine on äärmiselt subjektiivne ja sõltub rohkesti asjakohasest turust ning teiste isikute poolt sama teabe väljatöötamise või avastamise tõenäosusest ja eeldatavast ajahetkest.

Erinevalt EKTÄKS-s välja toodust peab autori arvates ärisaladuse omaja võtma teabe salajasuse tagamiseks mitte üksnes vajalikke, vaid mõistlikke ehk sobivaid ja tõhusaid meetmeid. Sellisteks on eelkõige väärtuslikule teabele juurdepääsu piiramine (sealhulgas tehnoloogiliste lahenduste abil) ning konfidentsiaalsuslepingute sõlmimine. Meede ei pea olema tõhusaim või kalleim, kuid peaks tagama, et selle korrapärase majandamise ja hoidmise puhul, samuti väljapoolt tulenevate sekkumisteta või volitatud isikute poolt oma õiguste ületamise või kuritarvitamiseta, püsiks teave salajas. Meetme mõistlikkust ja kohasust ei tohi siduda teabe väärtusega, kuna teabe salajas pidamiseks tehtud kulud ei ole alati tingitud selle

väärtusest ega vasta sellele. Viidatud meetmete kohaldamata jätmise või ebapiisava rakendamise tulemuseks on teabel ärisaladuse staatuse ja seega ka vastava kaitse puudumine.

Ärisaladust, sarnaselt teiste intellektuaalomandi liikidega, võib pidada omandisarnaseks õiguseks VÕS § 1045 lg 1 p 5 mõttes. Ärisaladus tekib vaid teatud seaduses sätestatud tingimuste täitumisel ning seda ei ole võimalik tekitada poolte kokkuleppel või muul viisil. Ärisaladuse seaduslikul omajal on õigus tema poolt loodud ja/või töödeldud teabeühikut ainuisikuliselt kasutada ning oodata kõigilt teistelt isikutelt selle ebaseaduslikust saamisest, kasutamisest või avaldamisest hoiduda. Ärisaladust on võimalik ka käsutada, milles muuhulgas väljendub selle kaubanduslik väärtus.

Vastuseks teisele uurimisküsimusele on autor leidnud, et EKTÄKS kahju hüvitamist puudutavad sätted näevad ette vaid milline kahju kuulub ärisaladuse rikkumise puhul hüvitamisele ning ka nende tõlgendamiseks ja sisustamiseks tuleb pöörduda VÕS üldsätete poole. Seega tuleb ärisaladuse rikkumisega tekitatud kahju hüvitamise nõude sisustamisel lähtuda võlaõigusseaduses sätestatud kahju hüvitamise nõude alustest, lähtudes nende rakendamisel ja tõlgendamisel EKTÄKS-s sätestatust.

Kolmanda uurimisküsimuse puhul on autor jõudnud järeldusele, et ärisaladuse rikkumisena on käsitletav selle ebaseaduslik saamine, kasutamine või avaldamine. Ebaseaduslik on ärisaladuse saamine sobimatute omandamisvahendite kaudu, näiteks küberrünnaku, varastatud parooli või spioneerimise abil, samuti selle omavoliline valdamine või kopeerimine isiku poolt, kes on muidu saanud seaduslikult teabele juurdepääsu, kuid ületab talle antud ärisaladuse kasutamise õiguse ulatust või rikub kohustust selle jäädvustamisest või kopeerimisest hoiduda, sealhulgas kasutades oma mälu ja aju. Ärisaladuse kasutamine ja saamine on ebaseaduslik, kui selle on eelnevalt saadud ebaseaduslikult, samuti lepingust ja seadusest tuleneva konfidentsiaalsus vms kohustust rikkudes. Ärisaladuse rikkumise eest vastutab nii selle vahetu esialgne rikkuja kui ka iga järgmine isik, kes vastavat ärisaladust saades, kasutades või avaldades oli eelmisest rikkumisest teadlik. Ärisaladuse rikkumisele tuginedes peaks objektiivse teokoosseisu juures ära näitama ka väidetavalt toime pandud rikkumise ebaseaduslikkust, mh rikkuja pahausksust.

Neljanda uurimisküsimuse osas, ehk millist liiki ning mis ulatuses kahju hüvitamist saab ärisaladuse rikkumise puhul nõuda, on autor leidnud järgmist.

Ärisaladuse rikkumisega tekitatud otsese varalise kahju hüvitamiseks selle hariliku väärtuse kindlaks tegemine turumeetodit kasutades ei ole üldjuhul üheselt võimalik, kuna see eeldab võrreldavate tehingute ja rahavoogude olemasolu, mis ei pruugi ärisaladuse kontekstis eksisteerida. Ärisaladuse sisuks oleva teabe avastamiseks ja arendamiseks tehtud kulutused ei peegelda alati ärisaladuse tegelikku väärtust. Ärisaladuse rikkumisega ei kaasne alati selle väärtuse langus nullini seadusliku omaja jaoks, eelkõige olukorras, kus esialgsel omajal jääb rikkumise järel võimalus seda kasutada ja selle pealt tulu teenida. Mitmed tegurid, mida peaks ärisaladuse väärtuse kindlaks tegemiseks arvesse võtma, on hüvitatavad eraldiseisvate nõuetena, mistõttu tuleb nende põhjal väärtuse kindlaks tegemisel arvestada võimaliku kattuvusega, vältimaks kannatanu rikastumist kahju hüvitamise tulemusena.

Ärisaladuse rikkumise tulemusena saamata jäänud tulu kui puhtmajanduslik kahju on hüvitatav olenemata sellest, kas selle rikkumine on käsitletav omandisarnase õiguse (VÕS § 1045 lg 1 p 5) või seadusest tuleneva kohustuse (VÕS § 1045 lg 1 p 7) rikkumisena. Ärisaladuse kaitse regulatsiooni eesmärgiks on kaitsta teabe omajaid sellise kahju eest, mis tekib ärisaladusse tehtud investeeringu tarbetuks muutmisest ning selle kasutamisest tuleneva tulu kaotamisest.

Ärisaladuse füüsilisest isikust ärisaladuse omajale tekkida võiv mittevaraline kahju võib olla hüvitatav VÕS § 134 lg 2 ja lg 6 alusel, kui selle rikkumisega kaasneb omaja VÕS § 1045 lg 1 p 4 ja § 1046 kaitsealasse langevate isiklike õiguste rikkumine, eelkõige au, hea nime ja maine kahjustamine. EKTÄKS-st, ärisaladuse kaitse direktiivist, samuti EK ja EIK praktikast tulenevalt on juriidilisele isikule mittevaralise kahju tekkimine ja hüvitamine põhimõtteliselt võimalik. Kui jaatada juriidilistel isikutel isikuõiguste olemasolu, on eelviidatud alustel hüvitatav ka juriidilisest isikust ärisaladuse omajale tekkida võiv mittevaraline kahju, mis väljendub eelkõige ettevõtte maine ja kuvandi kahjustuses, häiretes ettevõtte juhtimises, ebakindluses otsuste planeerimisel ning juhtkonna liikmetel tekkinud ärevuses. Nii füüsilisest kui juriidilisest isikust ärisaladuse omaja mittevaralist kahju võib arvesse võtta VÕS § 127 lg 6 esimese lause alusel kahjuhüvitise suuruse kindlaksmääramisel, ka juhul, kui ei saa tuvastatud omaja isiklike õiguste rikkumine. Ärisaladuse omaja peab ära näitama, et talle on ärisaladuse rikkumise tulemusena tekkinud selline kahju, mis võib olla käsitletav mittevaralisena ehk ärisaladuse rikkumise puhul selle seaduslikule omajale mittevaralise kahju tekkimist ei eeldata.

Rikutud ärisaladuse hüpoteetilist litsentsitasu summat on võimalik nõuda võlaõigusseadusest tulenevatel kahju hüvitamise nõude alustel koostoimes EKTÄKS § 8 lg-ga 2, mis määrab vastava kahju hüvitise ulatuse. Selline meetod taotleb teatud määral rikutud ärisaladuse

väärtuse kindlaks tegemise läbi selle kohaliku turuhinna, lähtudes eelkõige kannatanu ja rikkuja vahel rikutud ärisaladuse osas potentsiaalselt toimuva tehingu raames tõenäoliselt makstavast tasust, samuti sama või analoogsete ärisaladuste eest saadud litsentsitasudest, ärisuhetest kannatanu ja rikkuja vahel ning ärisaladusega vahetult seotud kasumi osast.

Ärisaladuse rikkuja saadud tulu, samuti ärisaladuse rikkumise tagajärjena iseseivalt selle teabe välja töötamise või leiutamise vajaduse ära langemisest tulenevalt kokkuhoitud kulude summat on võimalik nõuda VÕS § 1039 alusel tingimusel, et ärisaladuse rikkumine on käsitletav omandisarnase õiguse rikkumisena VÕS § 1045 lg 1 p 5 mõttes. Ärisaladuse rikkumisest tekkiv alusetu rikastumise ja kahju hüvitamise nõude kombineerimine on võimalik olukorras ja ulatuses, milles need teine teisega ei kattu.

MISAPPROPRIATION OF TRADE SECRET AND COMPENSATION OF DAMAGES CAUSED THEREBY

Abstract

There is a specific type of information created during research and creativity process, which has economic value and importance in light of competitiveness, innovation and (economic) success of the company, but may not meet the conditions for intellectual property protection, which is why the concept of trade secrets has been introduced to protect it. Today's level of technological development and the mobility of workers call for even more effective protection of trade secrets and compensation for the damage caused by its misappropriation. Once a trade secret has been misappropriated, it may invalidate years of development and investment and render the value of the trade secret, as well as the revenue earned from it almost non-existent, which may not be remedied by a more appropriate remedy than a claim for damages.

However, trade secrets have historically not been protected in the same way as other types of intellectual property, and there has been no common approach to the methods of determining the damage caused by its misappropriation. Consequently, and in order to harmonize the laws of the Member States, Directive (EU) 2016/943 of the European Parliament and of the Council of 8 June 2016 on the protection of undisclosed know-how and business information (trade secrets) against their unlawful acquisition, use and disclosure (hereinafter the Directive) has been adopted, opening up the concept of trade secret and its unlawful acquisition, use and disclosure, and providing legal remedies that Member States should ensure in the event of the latter. The Restriction of Unfair Competition and Protection of Business Secrets Act (RUCPBSA) has been adopted in 2018 to transpose the Directive. However, it is not clear whether it also provides a legal basis for an independent claim for damages or such claims should be based on legal bases under the Law of Obligations Act (LOA), as well as whether the Estonian regulation allows for compensation for and/or taking into account while determining compensation all types of economic consequences arising from the Directive, and how should the relevant damages be determined.

The objective of this master's thesis was thus to find out what is considered a business secret (hereinafter the trade secret) and its misappropriation under the new regulation and who is liable for it, as well as the basis for claiming damages caused by trade secret misappropriation and

what kind of damages can be claimed and to what extent as result of trade secret misappropriation.

According to the conclusions of the thesis the information protected as trade secrets has to meet several requirements: (1) it has to be secret, meaning not generally known and not easily accessible without specific experience, knowledge or training to obtain this kind of information, (2) it has to have a certain commercial value both for its original owner, being initially the reason for making the information secret, and for other persons, as well as (3) reasonable measures under the circumstances shall be taken by the lawful holder of the information to ensure the secrecy of that information, as opposed to necessary steps foreseen by RUCPBSA. If the relevant information does not meet all those requirements, it is not considered a trade secret and, consequently, the damage caused by the alleged misappropriation cannot be claimed under the rules on the protection of trade secrets.

A trade secret may be considered intellectual property and thus, similarly to the types of the latter, a right similar to ownership within the meaning of § 1045 (1) 5) of the LOA, inasmuch as a trade secret arises only if certain requirements provided by law are met and it cannot be created by agreement of the parties or in any other way, the lawful holder of a trade secret has the right to use the item of information created and/or processed by him or her (to be distinguished from the information contained in the trade secret) exclusively and to expect all other persons to refrain from misappropriating it, as well as the fact that a trade secret may be disposed, which reflects, inter alia, its commercial value.

RUCPBSA foresees only what kind of damage caused by unlawful acquisition, use or disclosure of a trade secret is to be compensated for, as well as the right of the court to set the amount of damages based on but not limited to the potential license fee a person in breach would have had to pay for the information misappropriated, but does not provide for a separate legal basis to claim for damages caused by misappropriation of a trade secret. In order to interpret the provisions stipulating the extent of compensation for damage provided therein, the general provisions of the LOA must be consulted. Thus, in order to substantiate a claim for compensation for damage caused by a misappropriation of a trade secret, the bases of the claim for compensation for damage provided for in the LOA must be followed, while taking into account the relevant provisions of the RUCPBSA in their implementation and interpretation.

The misappropriation of a trade secret means its unlawful acquisition, use and disclosure. It is illegal to acquire a trade secret through inappropriate means of acquisition, such as a cyber-attack, stolen password or espionage, or to arbitrarily possess or copy it by a person who has otherwise lawfully accessed the information but exceeds the right to use it or violates the obligation to refrain from recording or copying it, including by the use of person's memory. The use and disclosure of a trade secret is illegal if it has previously been obtained illegally, as well as in violation of a confidentiality or other obligation arising from the contract and/or law. Both, the initial infringer and any subsequent person who was aware of the previous misappropriation when acquiring, using or disclosing the according trade secret, are liable for misappropriation of a trade secret. In order to rely on misappropriation, one has to show the unlawfulness of the alleged acquisition, use and/or disclosure, including the bad faith of the person in breach.

As regards compensation and determination of damage caused by a breach of business secrecy, the following should be noted. As a trade secret is an intangible asset, it is significantly more difficult to assess and determine its value. Determining the value of a trade secret using the market method is based to one degree or another on similar transactions and the existence of previous cash flows that may not exist in the context of the trade secret. The cost of discovering and developing information that is the subject of a trade secret does not reflect the real value of the trade secret, especially in the case of accidental disclosure. Nor does a breach of a trade secret always lead to a loss or reduction of its value, in particular where the original holder retains the opportunity to use it and to make profit from its use. In addition, the assessment of the value of a trade secret must take into account, inter alia, factors which are in one way or another recoverable as separate claims, so that possible overlaps shall be taken into account in determining the value in order to avoid enrichment of the original holder of the trade secret.

Loss of profit, caused by misappropriation of trade secret, as purely economic damage is compensable regardless of whether the breach thereof is treated as a violation of a right similar to ownership (§ 1045 (1) 5) of the LOA) or an obligation arising from law (§ 1045 (1) 7) of the LOA), as the damage caused by this is inevitably purely economic and is fully foreseeable for the person in breach. The purpose of the regulation on the protection of business secrets is to protect the holders of information from such damage that arises from making an investment made in a trade secret unprofitable and from the loss of income and advantage arising from its use.

Non-pecuniary damage that may arise to a natural person holding a trade secret may be compensated on the basis of § 134 (2) and (6) of the LOA if the misappropriation entails a violation of its personal rights, first and foremost in the event of damages caused to its honor and reputation. Such non-pecuniary damage may result in concerns about reputational damage, fear and uncertainty about future business and financial performance, as well as stress resulting from business disruption or downtime. According to art 14 (2) of the Directive, § 8 (2) of the RUCPBSA, as well as the case law of the Court of Justice and the European Court of Human Rights, it is in principle possible to cause and compensate non-pecuniary damage to a legal person. If legal persons are affirmed to have personal rights, non-pecuniary damage caused by misappropriation, which is primarily reflected in the company's reputation and image, disturbances in the company's management, uncertainty in planning decisions and anxiety caused by members of the management, is also compensable on the basis of § 134 (2) and (6) of the LOA. Compensation for non-pecuniary damage of a holder of a trade secret who is a natural or legal person is also possible on the basis of the first sentence of § 127 (6) of the LOA, even if the violation of the personal rights of the holder is not confirmed. In both cases, the holder of a trade secret must show that he has suffered damage as a result of the breach of the trade secret which may be considered non-proprietary, i.e., in the case of a breach of a trade secret, the rightful holder is not automatically expected to suffer non-pecuniary damage.

In the case of a misappropriation of trade secret, where the damage has been established but is not precisely measurable, damages must be awarded on the basis of the potential license fee that the infringer would have paid for using the breached trade secret within hypothetical deal in terms of normal market conditions. Such a method involves to some extent determining the value of misappropriated trade secret by its local market price, which requires a wide range of factors to be taken into account, in particular the amount likely to be paid in the context of a potential transaction for the trade secret misappropriated, or same or analogue trade secrets, the business relationship between the injured party as a potential licensor and the person in breach as a potential licensee and the part of the profits directly related to the trade secret.

The income received by a trade secret infringer, as well as the costs saved as a result of violating a trade secret and thus not having the need to develop or invent into developing or discovery of such information independently, may be claimed as unjust enrichment on the basis of § 1039 of the LOA, provided that the trade secret violation is considered to be a violation of a right similar to ownership. Since the loss of profit of the original holder of a trade secret resulting from its misappropriation may overlap in part or in full with the income earned by the person

in breach as a result of the infringement, a combination of unjust enrichment and damages claims arising from a trade secret breach is possible in a situation and to an extent that they do not overlap.

KASUTATUD LÜHENDID

EIK	Euroopa Inimõiguste Kohus
EIKo	Euroopa Inimõiguste Kohtu otsus
EK	Euroopa Kohus
EKo	Euroopa Kohtu otsus
ELT	Euroopa Liidu Teataja
intellektuaalomandi õiguste jõustamise direktiiv	Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2004/48/EÜ, 29. aprill 2004, intellektuaalomandi õiguste jõustamise kohta – ELT L 157, 30.4.2004, lk 45–86
RKEKo	Riigikogu erikogu otsus
RKHKo	Riigikogu halduskolleegiumi otsus
RKKKm	Riigikohtu kriminaalkolleegiumi määrus
RKKKo	Riigikohtu kriminaalkolleegiumi otsus
RKTKo	Riigikohtu tsiviilkolleegiumi otsus
TlnRnKo	Tallinna Ringkonnakohtu otsus
TrtHKo	Tartu Halduskohtu otsus
ärisaladuse kaitse direktiiv	Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2016/943, 8. juuni 2016, milles käsitletakse avalikustamata oskusteabe ja äriteabe (ärisaladuste) ebaseadusliku omandamise, kasutamise ja avalikustamise vastast kaitset
WIPO	World Intellectual Property Organization

KASUTATUD MATERJALID

Kasutatud kirjandus

1. Almeling, D. S., *et al.* Disputed Issues in Awarding Unjust Enrichment Damages in Trade Secret Cases. – Sedona Conference Journal, vol. 19, no. 2, 2018, lk 667-706.
2. Arundel, A. The relative effectiveness of patents and secrecy for appropriation. – Research Policy, Vol. 30, Issue 4, April 2001, lk 611-624.
3. Bender, D. Trade Secret Software Protection. – APLA Quarterly Journal, vol. 5, no. 1, 1977, lk 49-71.
4. Bender, G. A. Clash of the Titans: The Territoriality of Patent Law vs. The European Union. – IDEA: The Journal of Law and Technology, vol. 40, no. 1, 2000, lk 49-82.
5. Bone, R. G. Trade Secrecy, Innovation, and the Requirement of Reasonable Secrecy Precautions. – The Law and Theory of Trade Secrecy: A Handbook of Contemporary Research. Boston University School of Law Working Paper No. 09-40, September 3, 2009.
6. Borowski, M. Absolute Rights and Proportionality. – German Yearbook of International Law, 56, 2013, lk 385-424.
7. Brant, J. Green Technology Diffusion: Insights from industry – WIPO Magazine 2014/01.
8. Bux, U. Trade secrets. In-depth Analysis. Publications Office of the EU, Brussel, 2014. Arvutivõrgus: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/e35292ac-b6c2-4819-a77e-ff7c7e9d3b59/language-en/format-PDF/source-175554062> (29.01.2021)
9. Castellaneta, F., Conti, R., Kacperczyk, A. Money Secrets: How Does Trade Secret Legal Protection Affect Firm Market Value? Evidence From the Uniform Trade Secret Act. – Strategic Management Journal, Volume 38, Issue 4, April 2017, lk 834–853.
10. Clarkson, W. Trade Secrets: Theft Issues, Legal Protections, and Industry Perspectives. New York: Nova Science Publishers, Inc., 2015.
11. Czapracka, K. A. Antitrust and Trade Secrets: The U.S. and the EU Approach. – Santa Clara Computer & High Technology Law Journal, vol. 24, no. 2, 2007-2008, lk 207-274.
12. David, R. H. Should I Keep a Secret? The Effects of Trade Secret Protection Procedures on Employees' Obligations to Protect Trade Secrets. – Institute for Operations Research and the Management Sciences (INFORMS). Organization science (Providence, R.I.), 2005-02, Vol.16 (1), lk 71-84.
13. David, S. A. Seven Reasons Why Trade Secrets Are Increasingly Important. – Berkeley Technology Law Journal, Vol. 27, No. 2, Fall 2012, lk 1092-1118.

14. Desai, S. Shhh - It's a Secret: A Comparison of the United States Defend Trade Secrets Act and European Union Trade Secrets Directive. – Georgia Journal of International and Comparative Law, vol. 46, no. 2, 2018, lk 481-514.
15. Ebaausa konkurentsi takistamise ja ärisaladuse kaitse seaduse 678 SE eelnõu seletuskiri. Arvutivõrgus: https://www.koda.ee/sites/default/files/content-type/content/2018-05/SK.Ärisaladuse-kaitse-direktiivi-ülevõtmine.JuM_.pdf (03.01.2021)
16. Eesti keele seletav sõnaraamat 2009. Arvutivõrgus: <http://eki.ee/dict/ekss/> (08.01.2021)
17. Elmore, J. E. A Quantitative Analysis of Damages in Trade Secrets Litigation. Forensic Analysis Insights. Spring, 2016. Arvutivõrgus: http://www.willamette.com/insights_journal/16/spring_2016_11.pdf (10.03.2021)
18. Euroopa Komisjon. Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv, milles käsitletakse avalikustamata oskusteabe ja äriteabe (ärisaladuste) ebaseadusliku omandamise, kasutamise ja avalikustamise vastast kaitset. Arvutivõrgus: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/0e7bac3f-5c28-11e3-914b-01aa75ed71a1/language-et/format-PDF/source-119903823> (19.12.2020)
19. European Union Intellectual Property Office. The Baseline of Trade Secrets Litigation in the EU Member States. – Publications Office of the European Union, 2018. Arvutivõrgus: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/25fe67c7-bc82-11e8-99ee-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-175545519> (09.01.2021)
20. Follador, D. Can You Keep a (Trade) Secret? – Managing Intellectual Property, Vol. No. 256, 2016, lk 21-25.
21. Ginter, C., Parrest N., Simovart, M. A. Ärisaladuse kaitse ja hankelepingute avalikustamise nõue riigihankeõiguses. – Juridica, 2013/IX, lk 658-665.
22. Hagelin, T. A New Method to Value Intellectual Property. – AIPLA Quarterly Journal, vol. 30, no. 3, Summer 2002, lk 353-412.
23. Hepple, B. Employee Loyalty in English Law. – Comparative Labor Law and Policy Journal, vol. 20, no. 2, Winter 1999, lk 205-224.
24. Hoeren, T. The EU Directive on the Protection of Trade Secrets and Its Relation to Current Provisions in Germany. – Journal of Intellectual Property, Information Technology, and Electronic Commerce Law, Vol. 9, Issue 2, October 2018, lk 138-145.
25. Hoffman, J. *et al.* How Much Are Your Trade Secrets Worth? Here's How to Figure It Out. – Entrepreneur & Innovation Exchange. September 2014. Arvutivõrgus: https://www.researchgate.net/publication/329578745_How_Much_Are_Your_Trade_Secrets_Worth_Here%27s_How_to_Figure_It_Out (21.01.2021)

26. Hogan Lovells International LLP. Study on trade secrets and parasitic copying (look alikes). Report on trade secrets for the European Commission. Publications Office of the EU, 2013. Arvutivõrgus: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/068c999d-06d2-4c8e-a681-a4ee2eb0e116/language-en/format-PDF/source-175551058#> (25.11.2020)
27. Johnson, E. E. Trade Secret Subject Matter. – Hamline Law Review, vol. 33, no. 3, 2010, lk 545-582.
28. Justiitsministeerium. Hea õigusloome ja normitehnika eeskiri. Normitehnika käsiraamat. Arvutivõrgus: https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/elfinder/article_files/heaõigusloomejanormitehnikaeeskiri.pdf (19.02.2021)
29. Kalbfus, B. Angemessene Geheimhaltungsmaßnahmen nach der Geschäftsgeheimnis-Richtlinie. – GRUR-Prax, 2017, Issue 17, lk 391-416.
30. Kallay, D. The Law and Economics of Antitrust and Intellectual Property: An Austrian Approach. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Inc., 2004.
31. Kelli, A. *et al.* Trade Secrets in the Intellectual Property Strategies of Entrepreneurs: The Estonian Experience. – Review of Central and East European Law, Vol. 35, Issue 4, 2010, lk 315-340.
32. Kelli, A. Improvement of the Intellectual Property System as a Measure to Enhance Innovation. – Juridica International XVI/2009, lk 114-125.
33. Kerikmäe, T. Euroopa Liit ja õigus. Tallinn: Õiguskirjastus 2000.
34. Kitch, E. W. The Law and Economics of Rights in Valuable Information. – Journal of Legal Studies, vol. 9, no. 4, December 1980, lk 683-724.
35. Knaak, R., Kur, A., Hilty, R. M. Comments of the Max Planck Institute for Innovation and Competition of 3 June 2014 on the Proposal of the European Commission for a Directive on the Protection of Undisclosed Know-How and Business Information (Trade Secrets) Against Their Unlawful Acquisition, Use and Disclosure of 28 November 2013, COM(2013) 813 Final. – International Review of Intellectual Property and Competition Law 2014 (45) 8, lk 953-967. Arvutivõrgus: <https://doi.org/10.1007/s40319-014-0270-3> (03.03.2021)
36. Kolasa, M. Trade Secrets and Employee Mobility: In Search for an Equilibrium. Cambridge University Press. United Kingdom: Clays, St Ives, plc, 2018.
37. Konkurentsiamet. Ärisaladuste juhis. Arvutivõrgus: <https://www.konkurentsiamet.ee/et/ametist-kontaktid/organisatsioon/arisaladuste-juhis> (01.04.2021)

38. Koreng, A. Das „Unternehmenspersönlichkeitsrecht“ als Element des gewerblichen Reputationsschutzes. – GRUR, 2010, Heft 12, lk 1065-1070.
39. Landes, W. M., Posner, R.A. The Economic Structure of Intellectual Property Law. United States of America: Harvard University Press, 2003.
40. Lemley, M. A. The Surprising Virtues of Treating Trade Secrets as IP Rights. – Stanford Law Review, vol. 61, no. 2, November 2008, lk 311-354.
41. Leppik, M., Vutt, M. Õigus aule kui igäihe õigus. Kui palju au on autul? – Kohtute aastaraamat 2012, lk 91-98.
42. Linton, K. The Importance of Trade Secrets: New Directions in International Trade Policy Making and Empirical Research. – Journal of International Commerce and Economics. Published electronically, September 2016. Arvutivõrgus: https://www.usitc.gov/publications/332/journals/katherine_linton_importance_of_trade_secrets_0.pdf (29.11.2020)
43. Luzwick, P. Information Warfare Attacks Can Be Against Trade Secrets and Intellectual Property. How Much is a Kilo of Your Information Worth? – Computer Fraud & Security, Vol. 2000, Issue 7, 1 July 2000, lk 15-17.
44. Maarand, M. Ärisaladuse olemus ja tsiviilõiguslik kaitse lepinguvälistes võlasuhetes. Magistr töö. Juhendaja Age Värv. Tallinn: Tartu Ülikool 2014.
45. Madise, Ü (peatoimetaja) jt. Eesti Vabariigi põhiseadus. Komm vlj. 5., parand. ja täiend. vlj. Tartu: Iuridicum 2020.
46. Mets, T., Kelli, A. The Impact of Intellectual Property Reward Regime on the Competitiveness of Innovative SMEs. – The Scientific Journal of Riga Technical University: Economics and Business, Vol. 24, 2013, lk 99-104.
47. Miller, A. R. Confidentiality, Protective Orders and Public Access to the Courts. – Harvard Law Review 1991, vol 105, no 2, lk 427-502.
48. Nõmm, I. Puhtmajanduslik kahju ja selle hüvitamine deliktilise vastutuse korral. Magistr töö. Juhendaja Tambet Tampuu. Tartu: Tartu Ülikool 2007.
49. Nõmm, I. Puhtmajandusliku kahju hüvitatavus delikti üldkoosseisul põhineva vastutuse korral. Juridica, 2008/II, lk 84-92.
50. Ohly, A. Das neue Geschäftsgeheimnisgesetz im Überblick. – Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht 2019/5, lk 441-451.
51. Ojamäe, E. Konfidentsiaalse teabe määratlemine töösuhetes. – Juridica, 2005/X, lk 719-730.

52. Oral, T. Know-How Provider's Right to Claim Damages for Non-Pecuniary Loss in Light of the Legal Nature of Know-How. – *Juridical Tribune*, vol. 7, no. 2, December 2017, lk 192-199.
53. Paris, D. How Damages Reform Could Shape Trade Secret Strategies. – *Managing Intellectual Property*, 224, 2012, lk 24-26.
54. Park, Y., Park, G. A New Method for Technology Valuation in Monetary Value: Procedure and Application. – *Technovaluation*, 2004, Vol. 24, No. 5, lk 378-394.
55. Parr, R. L. *Intellectual Property: Valuation, Exploitation, and Infringement Damages*. Hoboken, New-Jersey: John Wiley & Sons, Inc, 2018.
56. Pärs, M. *Immateriaalsete varade väärtuse hindamine eesti hindamispraktikas*. Magistritöö. Juhendaja P. Sander. Tartu: Tartu Ülikool 2015.
57. Pensabene, M. J., Loh, C. E. How to Assess Trade Secret Damages. US: Trade secret. June 2006. Arvutivõrgus: <https://www.venable.com/-/media/how-to-assess-trade-secret-damages.pdf> (18.12.2020)
58. Pooley. J. Trade Secrets: the other IP right. – *WIPO Magazine* 2013/03.
59. Prandl, F. Damages for Misappropriation of Trade Secret. – *Tort & Insurance Law Journal*, vol. 22, no. 3, 1986-1987, lk 447-456.
60. Reid, G. C. *et al.* What's It Worth To Keep A Secret? – *Duke Law & Technology Review*. Vol 13, no. 1, lk 116-161.
61. Rogers, W. V. H. *Damages for Non-Pecuniary Loss in a Comparative Perspective*. Wien; New York: Springer, 2001.
62. Rowe, E. A. Unpacking Trade Secret Damages. – *Houston Law Review*, Vol. 55, Issue 1, Fall 2017, lk 155-198.
63. Sein, K. Kas Eesti õiguses tuleks lubada karistusõiguslikke kahjuhüvitisi? – *Juridica* 2008/II, lk 93-101.
64. Seyfarth Shaw LLP. The Valuation of Trade Secrets. *Trading Secrets Blog*. Arvutivõrgus: <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=cf8d684a-ba9c-4e45-b433-e3a053723e4c> (25.03.2021)
65. Smith, D. G. Application of Patent Law Damages Analysis to Trade Secret Misappropriation Claims: Apportionment, Alternatives, and Other Common Limitations on Damages. – *Seattle University Law Review*, Vol. 25, Issue 4, Spring 2002, lk 821-866.
66. Sosnova, N. EU Directive Proposal: Trade Secret. – *Marquette Intellectual Property Law Review*, Vol. 20, Issue 1, Winter 2016, lk 45-78.
67. Tampuu, T. *Lepinguvälised võlasuhted*. Tallinn: Juura 2012.

68. Tiik, K., Eelmets, I., Ginter, C. Kaubamärgiõiguse rikkumisega tekitatud kahju hüvitamine. – *Juridica*, 2012/VII, lk 550-556.
69. Vaque, L. G., Roda, I. S. The Impact of the Future Trade Secrets Directive on the Food Sector. – *European Food and Feed Law Review (EFFL)*, Vol. 10, Issue 4 (2015), lk 275-285.
70. Varadarajan, D. Trade Secret Fair Use. – *Fordham Law Review*, vol. 83, no. 3, December 2014, lk 1401-1454.
71. Varul, P. jt (koost). Asjaõigusseadus. I, 1.-3. osa (§-d 1-167). Komm vlj. Tallinn: Juura 2014.
72. Varul, P. jt (koost). Võlaõigusseadus. I, Üldosa (§ 1-207). Komm vlj. Tallinn: Juura 2016.
73. Varul, P. jt (koost). Võlaõigusseadus. IV, Üldosa (§ 703-1067). Komm vlj. Tallinn: Juura 2020.
74. Värvi, A. Ärisaladuse kaitse uus nägu. – *Juridica*, 2020/V, lk 418-428.
75. Wilcox, V. *A Company's Right to Damages for Non-Pecuniary Loss*. Cambridge University Press, 2016.

Kasutatud normatiivallikad

A) Euroopa Liidu teisene õigus

76. Euroopa Liidu toimimise lepingu konsolideeritud versioon. - ELT C 326, 26.10.2012, lk 47–390.
77. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2016/943, 8. juuni 2016, milles käsitletakse avalikustamata oskusteabe ja äriteabe (ärisaladuste) ebaseadusliku omandamise, kasutamise ja avalikustamise vastast kaitset. – ELT L 157, 15.6.2016, lk 1–18.
78. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2004/48/EÜ, 29. aprill 2004, intellektuaalomandi õiguste jõustamise kohta – ELT L 157, 30.4.2004, lk 45–86.

B) Eesti Vabariigi riigisisised õigusaktid

79. Asjaõigusseadus. – RT I, 22.02.2019, 11.
80. Autoriõiguse seadus. – RT I, 04.01.2021, 20
81. Ebaausa konkurentsi takistamise ja ärisaladuse kaitse seadus. – RT I, 07.12.2018, 2.

82. Eesti Vabariigi põhiseadus. – RT I, 15.05.2015, 2.
83. Halduskohtumenetluse seadustik. – RT I, 13.03.2019, 54.
84. Hea õigusloome ja normitehnika eeskiri. – RT I, 29.12.2011, 228.
85. Intellektuaalomandi õiguste kaubandusaspektide leping. – RT II 1999, 22, 123.
86. Karistusseadustik. – RT I, 03.03.2021, 3.
87. Konkurentsiseadus. – RT I, 20.12.2017, 7.
88. Kriminaalmenetluse seadustik. – RT I, 21.11.2020, 10.
89. Raamatupidamise Toimkonna juhendite kehtestamine. RMm 22.12.2017 nr 105. – RT I, 29.12.2020, 42.
90. Tsiviilkohtumenetluse seadustik. – RT I, 09.04.2021, 17.
91. Töölepinguseadus. – RT I, 29.12.2020, 25
92. Võlaõigusseadus. – RT I 2001, 81, 487, RT I, 04.01.2021, 19.

C) Välisriikide õigusaktid

93. Uniform Trade Secrets Act With 1985 Amendments. Arvutivõrgus: <https://www.uniformlaws.org/committees/community-home/librarydocuments/viewdocument?DocumentKey=518d3dce-e5c5-4ae3-97be-98d79fcfd726> (29.11.2020)

Kasutatud kohtulahendid

A) Euroopa Liidu Kohtu lahendid

94. EKo C-1/11, *Interseroh Scrap and Metals Trading GmbH and Metals Trading versus SAM*, ECLI:EU:C:2012:194.
95. EKo C-106/89, *Marleasing SA versus La Comercial Internacional de Alimentacion SA*, ECLI:EU:C:1990:395.
96. EKo C-14/83, *Sabine von Colson ja Elisabeth Kamann versus Land Nordrhein-Westfalen*, ECLI:EU:C:1984:153.
97. EKo C-212/04, *Konstantinos Adeneler jt versus Ellinikos Organismos Galaktos (ELOG)*, ECLI:EU:C:2006:443.

98. EKo C-266/09, *Stichting Natuur en Milieu jt versus College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden*, ECLI:EU:C:2010:779, kohtujurist J. Kokott ettepanek.
99. EKo C-450/06, *Varec SA versus Belgia riik*, ECLI:EU:C:2008:91, koos kohtujuristi E. Sharpston ettepanekuga.
100. EKo C-53/85, *AKZO Chemie BV ja AKZO Chemie UK Ltd versus Komisjon*, ECLI:EU:C:1986:256, koos kohtujuristi C. O. Lenz ettepanekuga.
101. EKo C-99/15, *Christian Liffers versus Producciones Mandarina SL*, ECLI:EU:C:2016:173.
102. EKo C-194/16, *Bolagsupplysningen OÜ ja Ingrid Ilsjan versus Svensk Handel AB*, ECLI:EU:C:2017:766, koos kohtujuristi M. Bobek ettepanekuga.
103. EKo T-230/95, *Bretagne Angleterre Irlande (BAI) versus Komisjon*, ECLI:EU:T:1999:11.
104. EKo T-341/12, *Evonik Degussa GmbH versus Euroopa Komisjon*, ECLI:EU:T:2015:51.
105. EKo T-559/15, *Post Bank Iran versus Euroopa Liidu Nõukogu*, ECLI:EU:T:2018:948.
106. EKo T-231/97, *Europe Consulting ja Brown versus Komisjon*, ECLI:EU:T:1999:146.
107. EKo T-384/11, *Safa Nicu Sepahan versus nõukogu*, ECLI:EU:T:2014:986.
108. EKo T-559/15, *Post Bank Iran versus Euroopa Liidu Nõukogu*, ECLI:EU:T:2018:948.
109. EKo T-88/09, *Idromacchine jt versus Komisjon*, ECLI:EU:T:2017:5.

B) Euroopa Inimõiguste Kohtu lahendid

110. EIKo 19245/03, *Unistar Ventures GmbH vs. Moldova*.
111. EIKo 20077/02, *Wohlmeyer Bau GmbH vs. Austria*.
112. EIKo 35382/97, *Comingersoll S.A. versus Portugal*, koos kohtuniku J. Rozakis eriarvamusega.
113. EIKo 65191/01, *Eko-Energie spol sro vs. the Czech Republic*.

C) Eesti kohtulahendid

114. RKEKo 3-2-1-99-97.
115. RKHKo 3-3-1-27-02.
116. RKHKo 3-3-1-13-06.
117. RKKKm 28.06.2005, 3-1-1-24-05.
118. RKKKo 3-1-1-46-09.

119. RKKKo 3-1-1-28-12.
120. RKKKo 3-1-1-120-13.
121. RKKKo 1-18-4590/82.
122. RKTko 2-14-56641/69.
123. RKTko 2-17-18470.
124. RKTko 3-2-1-35-97.
125. RKTko 3-2-1-56-02.
126. RKTko 3-2-1-44-04.
127. RKTko 3-2-1-38-05.
128. RKTko 3-2-1-64-05.
129. RKTko 3-2-1-115-05.
130. RKTko 3-2-1-123-05.
131. RKTko 3-2-1-53-06.
132. RKTko 3-2-1-91-06.
133. RKTko 3-2-1-124-06.
134. RKTko 3-2-1-22-07.
135. RKTko 3-2-1-22-07.
136. RKTko 3-2-1-30-07.
137. RKTko 3-2-1-49-07.
138. RKTko 3-2-1-54-07.
139. RKTko 3-2-1-85-08.
140. RKTko 3-2-1-94-08.
141. RKTko 3-2-1-103-08.
142. RKTko 3-2-1-117-08.
143. RKTko 3-2-1-127-08.
144. RKTko 3-2-1-152-09.
145. RKTko 3-2-1-7-10.
146. RKTko 3-2-1-67-10.
147. RKTko 3-2-1-174-10.
148. RKTko 3-2-1-19-11.
149. RKTko 3-2-1-55-11.
150. RKTko 3-2-1-123-11.
151. RKTko 3-2-1-156-11.
152. RKTko 3-2-1-71-12.
153. RKTko 3-2-1-173-12.

154. RKTko 3-2-1-191-12.
155. RKTko 3-2-1-18-13.
156. RKTko 3-2-1-80-13.
157. RKTko 3-2-1-100-13.
158. RKTko 3-2-1-129-13.
159. RKTko 3-2-1-189-13.
160. RKTko 3-2-1-36-15.
161. RKTko 3-2-1-46-15.
162. RKTko 3-2-1-65-15.
163. RKTko 3-2-1-100-15.
164. RKTko 3-2-1-116-16.
165. RKTko 3-2-1-36-17.
166. RKÜko 3-2-1-71-14.
167. TlnRnko 2-15-2372.
168. TrtHko 3-05-528.

D) Välisriikide kohtulahendid

169. *Bridge Publ'ns, Inc. v. Vien*, 827 F. Supp. 629 (S.D. Cal. 1993). Arvutivõrgus: Arvutivõrgus: <https://casetext.com/case/bridge-publications-inc-v-vien#> (11.04.2021)
170. *Coca-Cola Bottling Co. of Shreveport, Inc. v. the Coca-Cola Co.*, 107 F.R.D. 288 (D. Del. 1985). Arvutivõrgus: <https://casetext.com/case/coca-cola-bottling-co-v-coca-cola-co-3> (29.12.2020)
171. *Georgia-Pacific Corp. v. United States Plywood Corp.*, 318 F. Supp. 1116 - Dist. Court, SD New York 1970. Arvutivõrgus: <https://law.justia.com/cases/federal/district-courts/FSupp/318/1116/1480989/> (05.04.2021)
172. *Integra Lifesciences I, Ltd. v. Merck KGaA*, 331 F. 3d 860 - Court of Appeals, Federal Circuit 2003. Arvutivõrgus: <https://casetext.com/case/integra-lifesciences-i-ltd-v-merck-kgaa-4> (20.03.2021)
173. *Panduit Corporation v. Stahlin Brothers Fibre Works*, 575 F.2d 1152, 197 USPQ726, 6th Cir. 1978. Arvutivõrgus: <https://casetext.com/case/panduit-corp-v-stahlin-bros-fibre-works-2> (20.03.2021)
174. *ResQNet.com, Inc. v. Lansa, Inc.*, 594 F. 3d 860 - Court of Appeals, Federal Circuit 2010. Arvutivõrgus: <https://casetext.com/case/resqnetcom-inc-v-lansa-2> (20.03.2021)

175. *Rockwell Graphic Systems, Inc v. Dev Industries, Inc*, 925 F.2d 174 (7th Cir. III. 1991).
Arvutivõrgus: <https://caselaw.findlaw.com/us-7th-circuit/1205525.html> (10.02.2021)
176. *Spottiswoode v. Levine*, 730 A.2d 166 (Me. 1999). Arvutivõrgus:
<https://casetext.com/case/spottiswoode-v-levine?q=Spottiswoode&p=1&tab=keyword&jxs=&sort=relevance&type=case>
(01.04.2021)
177. *Univ. Computing Co. v. Lykes-Youngstown Corp.*, 504 F.2d 518 (5th Cir. 1974).
Arvutivõrgus: <https://casetext.com/case/university-computing-v-lykes-youngstown-corp>
(01.04.2021)
178. *Versata Software, Inc. v. Internet Brands, Inc.*, 902 F. Supp. 2d 841 - Dist. Court, ED Texas 2012. Arvutivõrgus: <https://casetext.com/case/versata-software-inc-v-internet-brands-inc> (01.04.2021)